

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

OVIDIJUS MAMONAS

II kurso studentas

**VALSTYBĖS VIDAUS KONFLIKTAS KAIP TERPĖ TERORISTINĖMS
GRUPUOTĖMS VEIKTI: JEMENO ATVEJIS**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: dr. L. Strupinskienė

Vilnius, 2021

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:
Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Mamonas O. Valstybės vidaus konfliktas kaip terpė teroristinėms grupuotėms veikti: Jemeno atvejis: Tarptautinių santykių ir diplomatijos specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė dr. L. Strupinskienė. – V., 2021. – 71 p.

Reikšminiai žodžiai: valstybės vidaus konfliktas, pilietinis karas, teroristinės grupuotės, terorizmas, visuomenės nuoskaudos, radikalizavimas.

Šiame darbe nagrinėjami valstybės vidaus konflikto kontekste teroristines grupuotes įgalinantys veiksniai. Iš ankstesnių pilietinio karo ir terorizmo ryšių nagrinėjusių tyrimų išskirti teroristines grupuotes įgalinantys veiksniai tikrinami per Jemeno pilietinio karo atvejį.

Apžvelgiama saugumo situacija Jemene ir analizuojama kaip Jemeno visuomenės nepasitenkinimas pertekliniais šalies valdžios veiksmais pilietinio karo metu bei ilgalaikės gyventojų nuoskaudos įgalina teroristines grupuotes siekti visuomenės palankumo; vertinama kaip Jemeno valdžios veiksmai tiesiogiai ir netiesiogiai prisidėjo prie teroristinių grupuočių Jemene įsitvirtinimo; nagrinėjama kaip vidinės organizacinės Jemene veikiančių teroristinių grupuočių problemos riboja šių grupuočių tolimesnės plėtros galimybes.

Turinys

Įvadas.....	5
1. Teroristines grupuotes įgalinantys veiksniai ankstesniuose tyrimuose.....	17
1.1. Visuomenės paramos teroristinėms grupuotėms veiksnys.....	17
1.1.1. Visuomenės nepasitenkinimas pertekliniais valdžios veiksmais valstybės vidaus konflikto metu.....	17
1.1.2. Ilgalaikės visuomenės nuoskaudos ir teroristinių grupuočių palaikymas.....	20
1.2. Šalies valdžios tiesioginės ir netiesioginės paramos veiksnys.....	22
1.3. Teroristinių grupuočių vidinės organizacijos veiksnys.....	24
2. Teroristines grupuotes įgalinančių veiksmų operacionalizavimas Jemeno atvejuje.....	28
3. Saugumo situacija Jemene.....	29
3.1. Jemeno pilietiniame kare dalyvaujančios vietinės grupės.....	30
3.3. Jemeno pilietiniame kare dalyvaujantys užsienio subjektai.....	34
4. Teroristines grupuotes įgalinančių veiksmų tikrinimas Jemeno pilietinio karo atvejuje.....	37
4.1. Jemeno gyventojų paramos teroristinėms grupuotėms veiksnys.....	37
4.1.1. Jemeno visuomenės nepasitenkinimas šalies valdžios pertekliniais veiksmais.....	37
4.1.2. Ilgalaikės Jemeno visuomenės nuoskaudos ir teroristinių grupuočių palaikymas.....	42
4.2. Jemeno valdžios tiesioginės ir netiesioginės paramos teroristinėms grupuotėms veiksnys. .	45
4.2.1. Ali Abdullah Saleh vadovavimo laikotarpis.....	45
4.2.2. Abdrabbuh Mansur Hadi vadovavimo laikotarpis.....	48
4.3. Jemene veikiančių teroristinių grupuočių vidinė organizacija.....	50
4.3.1. AQAP vidinė organizacija.....	51
4.3.2. ISY vidinė organizacija.....	53
Išvados ir rekomendacijos.....	56
Literatūros sąrašas.....	59
Summary.....	70

Įvadas

Pilietiniai karai, politiniai perversmai, sukilimai yra daugelį sykių įvairiose šalyse vykę procesai, kurie paveikia politinę, ekonominę ir kultūrinę valstybių raidą, paliečia visuomenės ir neretai prikausto daugelio pasaulio valstybių dėmesį. Į valstybių vidaus konfliktus tiesiogiai ar netiesiogiai dėl įvairių priežasčių dažnai įsitraukia ir kaimyninės valstybės ar kitos regiono dinamika suinteresuotos šalys. Valstybės vidaus konflikte dalyvaujantys veikėjai, be legitimios valdžios, gali būti įvairios etniniu, politiniu, religiniu ar kitu pagrindu susikūrusios grupės. Šių valstybės viduje vykstančių procesų metu konfliktuojančios grupės įvairiomis priemonėmis, įskaitant ir jėgos panaudojimą, siekia politinio režimo pokyčių, ekonominės naudos ar lygybės, galimybės dalyvauti šalies valdyme bei kitų tikslų. Valstybėse, kurių viduje dėl šių interesų varžosi įvairios grupės, įsivyrėja chaosas ir valdžiai tampa sudėtinga, o kartais neįmanoma užtikrinti valstybinių funkcijų vykdymo: tęstinio ir netrikdomo kolektyvinių sprendimų priėmimo, teritorijos kontrolės, viešųjų paslaugų teikimo ir saugumo šalies viduje užtikrinimo. Tokios situacijos fone valstybėje neretai auga nusikalstamumas, netrukdomai veikia įvairios nusikalstamos grupuotės. Pažymėtina, kad valstybės vidaus konfliktas gali tapti ir palankia veikimo erdve teroristinėms grupuotėms. Tokią situaciją tinkamai iliustruoja Jemeno atvejis. 2011 m. prasidėjusi Jemeno krizė vėliau, t. y., 2014 m. pabaigoje, peraugo į pilietinį karą, kuris vyksta iki šių dienų. Nors pagrindiniai konflikto dalyviai yra *de jure* Jemeno prezidento Abdrabbuh Mansur Hadi vyriausybė, Jemeno kariuomenė bei ją palaikančios Saudo Arabijos vadovaujamos koalicijos pajėgos, pietinės Jemeno dalies sukilėlių pagrindu susikūrusi Pietų pereinamoji taryba (angl. Southern Transitional Council) ir iš šiaurinės šalies dalies kilę hučių sukilėliai, tačiau konflikto fone taip pat veikia ir teroristinės grupuotės, kurios siekia savų tikslų. Pagrindinės teroristinės grupuotės, veikiančios Jemene, yra Arabijos pusiasalio Al Qaeda atšaka (angl. *Al Qaeda Arabian Peninsula (AQAP)*) ir Islamo valstybės atšaka Jemene (angl. *Islamic State of Iraq and Syria – Yemen (ISY)*).

Terorizmas pasaulyje išlieka aktualia problema¹, o valstybės vidaus konfliktas, kaip specifinės sąlygas grupėms veikti sukuriantis reiškinys, galimai yra reikšmingas teroristinių grupuočių galimybes ir efektyvumą didinantis veiksnys. Konfliktų ir terorizmo studijos iki šiol yra pakankamai atskiros, savarankiškos ir mažai bendrų akademinų diskusijų turinčios disciplinos. Nors akademinėje literatūroje didžiąja dalimi pastebimas bendras supratimas, jog valstybės viduje vykstančių konfliktų metu teroristinės grupuotės gali pakankamai lengvai siekti savų tikslų bei aktyviais veiksmais daryti įtaką paties konflikto eigai, tačiau trūksta detalesnių tyrimų apie tai, kaip

¹ Institute for Economics & Peace, „Global Terrorism Index 2020: Measuring the Impact of Terrorism“, Sydney, 2020. <<http://visionofhumanity.org/reports>> [žiūrėta 2020 12 05].

konkrečiai konfliktai veikia teroristinių grupuočių galimybes telktis, plėsti pajėgumus ir vykdyti teroristinę veiklą. Ryšio tarp šių dviejų reiškinių, t. y., valstybės vidaus konflikto ir terorizmo, nagrinėjimas yra aktualus dėl kelių priežasčių. Visų pirma, tikėtina, jog tokio pobūdžio tyrimai leistų aiškiau identifikuoti terorizmą įgalinančius ir teroristinių grupių efektyvumą didinančius veiksnius. Gilesnis žvilgsnis į santykį tarp terorizmo ir valstybės vidaus konflikto taip pat gali turėti praktinių pasekmių politikos sprendimų priėmimo procese padedant rasti efektyvesnės kovos su terorizmu būdus.

Apžvelgiant tyrimus, kuriuose nagrinėjamas ryšys tarp terorizmo ir valstybės vidaus konflikto, išskirti reikėtų dvi, pakankamai skirtingas, bet tuo pačiu ir viena kitą papildančias bei dėmesio vertas akademinų diskusijų grupes. Pirmajai tyrimų grupei galima priskirti tuos tyrimus, kuriais siekiama išsiaiškinti, ar egzistuoja ryšys tarp valstybės vidaus konflikto ir terorizmo. Pažymėtina, kad šiai grupei priskiriamų studijų tarpe pastebimas konsensusas, jog ryšys tarp šių dviejų reiškinių egzistuoja. Antrajai akademinų diskusijų grupei priskiriami tie tyrimai, kuriuose ieškoma šio ryšio priežasčių bei konkrečių konflikto kontekste terorizmą įgalinančių veiksnių. Šių tyrimų išvados bei identifikuoti svarbiausieji veiksniai neretai išsiskiria. Žemiau bus detaliau apžvelgiamos abi tyrimų grupės įvertinant jų indėlį į aiškesnį ryšio tarp terorizmo ir valstybės vidaus konflikto supratimą, bei išryškinant tolimesnių tyrimų galimybes.

Apžvelgiant tyrimus, kuriuose buvo ieškoma koreliacijos tarp pilietinio karo ir terorizmo, pažymėtina Michael Findley ir Joseph Young studija. Šie tyrėjai pabrėžia problemą, jog karo studijų laukai yra tarsi „atskiros salos“, kurias vertėtų sujungti siekiant platesnių išvalgų.² Remdamiesi kiekybiniais metodais, jie ieškojo terorizmo ir pilietinio karo ryšio dėsningumą laike ir erdvėje, bei nustatė, jog daugiausiai teroristinių incidentų įvyksta tuose geografiniuose regionuose, kuriuose vyksta pilietinis karas.³ Tyrimo metu dėmesys buvo skirtas trimis su konfliktu susijusioms fazėms, t. y., prieš pilietinį karą, per pilietinį karą ir po jo, bei buvo pastebėta, jog Šaltojo karo metu daugiausiai teroristinių incidentų įvykdavo per pilietinį karą, šiek tiek mažiau po pilietinio karo ir mažiausiai prieš pilietinį karą.⁴ Findley ir Young taip pat pastebėjo, jog po Šaltojo karo išorinė didžiųjų valstybių parama konfliktuose sumažėjo, vidaus konfliktų dalyviai dažniau rėmėsi nekonvencine karyba, sukilėliai pradėjo dažniau naudoti terorizmą kaip taktiką, bei augo terorizmo incidentų skaičius fazėje iki pilietinio karo.⁵ Teroristinio smurto lygis, anot autorių, ypač kyla, kai pilietinio karo metu valstybei ir sukilėliams tampa sudėtinga išlaikyti teritorinę kontrolę ir bendrą

² Michael G. Findley ir Joseph K. Young, „Terrorism and Civil War: A Spatial and Temporal Approach to a Conceptual Problem”, *Perspectives on Politics*, 10(2), 2012, 300.

³ Findley, Young, 286.

⁴ Ten pat, 300.

⁵ Ten pat.

santvarką valstybėje.⁶ Nors Findley ir Young pagrinde kalba apie sukilėlių, o ne organizuotų teroristinių grupuočių, vykdomų teroristinių veiksmų koreliaciją su pilietiniais karais, tačiau jų studija patvirtina ryšio tarp karo ir terorizmo egzistavimą. Šis tyrimas pagrindžia šios temos aktualumą, bei leidžia atsispirti ieškant konflikto fone augančio terorizmo priežasčių ir teroristus įgalinančių veiksnių.

Findley ir Young išvalgas patvirtina Susan Fahey bei Gary LaFree studija, kurioje tiriama valstybės vidaus konflikto metu atsirandančios socialinės dezorganizacijos daroma įtaka teroristinėms atakoms. Tyrime autoriai aptaria Durkheimio modelį, pagal kurį žlungant socialinei organizacijai (tiek institucinei (teisinei) sistemai, tiek neformaliai (šeima, darbas, mokykla, savanorių organizacijos)), socialinės kontrolės šaltiniai praranda galimybę priversti individus elgtis pagal socialines normas.⁷ Socialinė dezorganizacija įgalina individus elgtis ne pagal socialines normas, vykdyti nusikaltimus ir politiškai motyvuotą smurtą, įskaitant terorizmą. Anot Fahey ir LaFree, valstybės, kurios geba funkcionuoti, turi didesnius pajėgumus pasipriešinti teroristinėms atakoms, nes jų formali ir neformali socialinė kontrolė paverčia tokias atakas mažiau tikėtinomis.⁸ Remiantis valstybės nestabilumu (etniniai karai, režimo kaita, genocidas ir šių įvykių kombinacija) kaip svarbiu kintamuoju, nustatyta, kad egzistuoja stiprus ryšys tarp politinio nestabilumo ir terorizmo. Tyrime pažymima, kad šalių visuomenėms patiriant socialines permainas, nerutininiai kolektyviniai veiksmai (kaip terorizmas) tampa labiau tikėtini.⁹ Fahey ir LaFree teorinės išvalgos, o ypač dėmesys valstybės nestabilumo, kaip nerutininiams kolektyviniams veiksams įtaką darančiam, aspektui, neabejotinai prisideda prie konflikto ir terorizmo ryšio pagrindimo.

Pereinant prie tyrimų, kuriuose ieškoma ryšio tarp terorizmo ir valstybės vidaus konflikto priežasčių bei konflikto fone terorizmą įgalinančių veiksnių, grupės, verta aptarti Nicholas Sambanis teorinį indėlį. Kalbėdamas apie ryšį tarp terorizmo ir pilietinio karo Sambanis pažymi, kad terorizmas ir pilietinis karas yra kaip vanduo ir ledas, t. y., susijusios, bet skirtingos smurto formos, kurios atsiranda skirtingomis aplinkybėmis.¹⁰ Sambanis iškelia teorijos, galinčios paaiškinti kodėl terorizmas klesti tik kai kurių pilietinių karų metu, poreikį.¹¹ Jis pabrėžia, kad egzistuoja įvairūs terorizmai arba, kitaip tariant, įvairios šio politinio smurto formos panaudojimo priežastys, todėl verta žiūrėti tiek į individo lygmens smurtą, tiek į skirtingas organizuoto politinio smurto

⁶ Ten pat, 287

⁷ Susan Fahey ir Gary LaFree, „Does Country-Level Social Disorganization Increase Terrorist Attacks?“, *Terrorism and Political Violence*, 27(1), 2015, 81.

⁸ Fahey, LaFree, 83.

⁹ Ten pat.

¹⁰ Nicholas Sambanis, „Using Case Studies to Expand Economic Models of Civil War“, *Perspectives on Politics*, 2(2), 2004, 263.

¹¹ Sambanis, 260.

formas.¹² Skirtingų smurto lygmenų išskyrimas gali padėti geriau suprasti karų metu vykdomo terorizmo priežastis. Taip pat verta pažymėti Sambanis indėlį identifikuojant tam tikrus teroristines grupuotes įgalinančius veiksnius. Jis teigia, kad mažas teroristinių grupuočių dydis, lankstumas, decentralizuotumas bei organizacinės struktūros savitumas įgalina jas veikti asimetrinių konfliktų fone.¹³ Anot jo, teroristinės grupuotės taip pat įgyja pranašumą ir didesnes galimybes verbuoti narius, kai šalies valdžia išprovokuojama imtis perteklinių atsakomųjų veiksmų ir praranda visuomenės palaikymą.¹⁴ Išanalizavęs kiekybinius duomenis, Sambanis taip pat pastebi, kad terorizmas gali nesunkiai paplisti pilietinio karo paveiktoje šalyje, o atlyginimų ir išsilavinimo lygio augimas šalyje gali padėti sumažinti terorizmą tik tuo atveju, jei šie rodikliai sumažina ir paties šalyje vykstančio pilietinio karo intensyvumą.¹⁵ Visuomenės palaikymas, ekonominė situacija bei išsilavinimo lygis šalyje pilietinio karo ir terorizmo ryšio kontekste gali būti svarbūs veiksniai, kuriuos reikia detaliau įvertinti.

Terorizmą šalies vidaus konflikto metu įgalinančių veiksnių paieškose itin svarbios yra ir Anthony Oberschall mintys. Papildydamas Sambanis, jis teigia, kad pilietinio karo, sukilimų metu socialinės normos tampa mažiau svarbios, sumažėja teroristinių grupuočių atgrasymo galimybės. Teroristinės grupuotės dažniausiai būna mažos grupės, besislepiančios didelėje, neretai palankiai teroristams nusiteikusiame, traumuotoje populiacijoje.¹⁶ Oberschall teigia, kad į teroristus reikėtų žiūrėti kaip į politinius agentus, pasirinkusius slaptas ir smurtines priemones siekiant politinių tikslų.¹⁷ Anot jo, terorizmas gali būti paaiškintas taip pat kaip ir kitos kolektyvinio veiksmo formos: sukilimai, disidentiniai ar kiti įvairūs socialiniai judėjimai. Tam, kad būtų imamasi terorizmo, būtinas yra keturių sąlygų (arba Oberschall terminais – dimensių) išpildymas. Visų pirma, svarbi yra plataus masto nepasitenkinimo (angl. discontent) sąlyga, kai visuomenėje egzistuoja įsitikinimas, kad konvenciniai sprendimai nėra pakankami ar tinkami siekiant pokyčių.¹⁸ Antra sąlyga yra visuomenėje plačiai paplitusi ideologija ar įsitikinimų sistema, kuri visuomenės nepasitenkinimą paverčia į legitimias nuoskaudas (angl. grievances).¹⁹ Anot Oberschall, tokia ideologija ne tik transformuoja nepasitenkinimą į legitimias nuoskaudas, bet ir įtvirtina politinių lyderių ir elito atsakomybę, legitimizuoja ieškomiems problemų sprendimams reikalingus pokyčius

¹² Nicholas Sambanis, „Terrorism and Civil War”, Kn. Philip Keefer, Norman Loayza (sud.), *Terrorism, Economic Development and Political Openness*. New York: Cambridge, 2008, 174-206.

¹³ Sambanis, *Terrorism and Civil War*, 202.

¹⁴ Ten pat.

¹⁵ Ten pat, 201.

¹⁶ Anthony Oberschall, „Explaining Terrorism: The Contribution of Collective Action Theory”, *Sociological Theory*, 22(1), 2004, 29.

¹⁷ Oberschall, 27.

¹⁸ Ten pat.

¹⁹ Ten pat.

ir pateisina *status quo* priešininkų naudojamas smurtines priemones.²⁰ Trečioji sąlyga yra grupės mobilizacijos galimybės, t. y., galimybės į grupę pritraukti naujų narių, užsitikrinti finansavimą, gebėti sklandžiai komunikuoti grupės viduje, vadovauti ir priimti sprendimus.²¹ Galiausiai, ketvirtoji sąlyga yra politinių galimybių egzistavimas. Tam, kad grupė galėtų veikti, svarbus yra visuomenės palaikymas, politiniai sąjungininkai, palankus tarptautinis klimatas bei, teroristinių grupuočių atveju ypač aktualus aspektas, t. y., valstybės parama ar finansavimas.²² Pratęsdamas mintį apie teroristinių grupuočių politinius siekius, Oberschall pažymi, kad efektyviausias būdas spręsti terorizmo problemą yra politinio sprendimo radimas, o antru pagal efektyvumą sprendimu įvardijamas valstybių paramos teroristinėms grupuotėms sustabdymas per įvairias diplomatinės priemones, sankcijas, tarptautines organizacijas, bei, blogiausiu atveju, karinius veiksmus.²³ Oberschall teorinės išvalgos, o ypač išskirtos teroristinių grupuočių veiklos sąlygos, iliustruoja visuomenės palaikymo bei valstybės teikiamos paramos kaip galimai svarbių teroristines grupuotes įgalinančių veiksnių svarbą.

Tyrimų, kuriuose tiriamos valstybės vidaus konflikto ir terorizmo ryšio priežastys, grupei priskirti galima ir Jessica Stanton atliktą studiją, kurioje buvo analizuojamas sukilėlių pasiryžimas naudoti terorizmą kaip taktiką pilietiniuose karuose, vykusiuose 1989-2010 m. Stanton nustatė, kad prieš vykdant teroristinius veiksmus, sukilėliai įvertina tikėtiną vyriausybės atsaką, o valstybės politinė santvarka yra politinio smurto formos pasirinkimui įtaką darantis veiksnys.²⁴ Studijoje pažymima, kad demokratinėse šalyse vyriausybės jautriau reaguoja į civilių aukas, todėl siekiant išvengti teroristinių veiksmų pasekmių, jos yra labiau linkusios vykdyti priešininkų, o ir teroristų, reikalavimus. Studijoje analizuoti statistiniai duomenys leido nustatyti, jog tikimybė, kad sukilėlių grupė imsis terorizmo kovodama su demokratine valdžia yra 79,8 proc., o tuo tarpu kovodama su autokratinė valdžia tik 9,4 proc.²⁵ Taip pat Stanton pažymėjo, kad net ir sukilėliams kovojant su demokratine valdžia yra svarbu atsižvelgti į sukilėlių politinius tikslus ir jų priklausomybę nuo visuomenės palaikymo. Sukilėlių grupės, kovojančios prieš demokratinę valdžią, bet turinčios plačių politinių tikslų šalies viduje ir priklausomos nuo visuomenės palaikymo, yra 28 proc. mažiau linkusios vykdyti daug civilių žūčių sukeliančius teroristinius veiksmus nei tos grupuotės, kurios mažiau priklausomos nuo visuomenės palaikymo.²⁶ Stanton padarė išvadą, kad pilietinio karo kontekste šalies valdymo forma yra svarbus terorizmo naudojimą lemiantis veiksnys, tačiau būtina

²⁰ Ten pat.

²¹ Ten pat, 28.

²² Ten pat.

²³ Ten pat, 36.

²⁴ Jessica A. Stanton, „Terrorism in the Context of Civil War”, *The Journal of Politics*, 75(4), 2013, 1012.

²⁵ Stanton, 1015.

²⁶ Ten pat, 1020.

pažymėti, kad šioje, taip pat kaip Findley ir Young, studijoje kalbama apie terorizmą kaip vietinių sukilėlių naudojamą taktiką, bet ne teroristinių grupuočių vykdomą teroristinę veiklą. Visgi, Stanton minimas ir ankstesniuose tyrimuose atsikartojantis visuomenės palaikymo veiksnys galėtų būti patikrintas tiriant Jemeno pilietinio karo atvejį.

Ieškodami terorizmą įgalinančių veiksnių Orlandew Danzell, Yao-Yuan Yeh ir Melia Pfannenstiel analizavo 116 valstybių duomenis 1970-2012 m. laikotarpiui ir nustatė, kad grupių pasiryžimas vykdyti teroristines atakas tam tikroje šalyje yra iš dalies nulemtas tos šalies etninio susiskaldymo lygio. Jie teigia, kad smurtinių veiksnių tikimybė didėja, kai šalies visuomenėje egzistuoja didelis tarpgrupinių santykių ir kultūrinis atstumas.²⁷ Taip pat studijoje nustatyta, kad etniškai susiskaldžiusiose valstybėse papildomas terorizmo lygį didinantis veiksnys yra žemi ekonominiai rodikliai (BVP tenkantis gyventojui, ekonominis šalies augimas).²⁸ Autoriai pažymi, kad ekonominių rodiklių augimas etniškai poliarizuotose šalyse bei etninių grupių suartinimas gali padėti sumažinti vietinio terorizmo tikimybę.²⁹ Nors Danzell, Yeh bei Pfannenstiel pripažįsta, kad šie aspektai nėra vieninteliai ar patys svarbiausi vietinį terorizmą įgalinantys veiksniai, tačiau pažymėtina, jog bendrame ryšio tarp valstybės vidaus konflikto ir terorizmo paveiksle, o taip pat ir analizuojant Jemeno atvejį, šie du veiksniai yra verti dėmesio.

Terorizmą įgalinančių veiksnių temą plėtoja Edward Newman pažymėdamas, kad teroristinės grupuotės nebūtinai veikia silpnose ar žlugusiose valstybėse, o nustatyti koreliaciją tarp analitiškai kvestionuojamo „silpnų“ ir „žlugusių“ valstybių fenomeno ir terorizmo yra sudėtinga.³⁰ Newman apibūdina silpną valstybę kaip situaciją, kai centrinė valdžia turi menkas galimybes savo teritorijoje kontroliuoti valstybės sienas, negali užtikrinti viešosios tvarkos, sklandaus viešųjų institucijų veikimo ir viešųjų paslaugų teikimo, yra pažeidžiama ekstra-konstitucinių vidinių iššūkių, o žlugusią valstybę – kaip situaciją, kai valdžia, jei tokia vis dar egzistuoja, yra visiškai nepajėgi teikti viešųjų paslaugų, vykdyti viešųjų institucijų veiklos bei užtikrinti teritorinės kontrolės.³¹ Remiantis šiais terminais, Jemenas galėtų būti priskirtas žlugusių valstybių kategorijai. Newman pažymi, kad teroristiniai veiksmai dažniausiai yra nukreipti prieš valstybės struktūrą, todėl terorizmas labiau tikėtinas ten, kur valstybės struktūra vis dar egzistuoja, bet valstybė susiduria su iššūkiais.³² Newman teigia, kad egzistuoja daug šalių, kurios laikytinos silpnomis arba žlugusiomis, kur prastas viešųjų paslaugų teikimas arba jo išvis nėra, žemas žmogaus teisių lygis, tačiau tokios

²⁷ Orlandew E. Danzell et al., „Determinants of Domestic Terrorism: An Examination of Ethnic Polarization and Economic Development“, *Terrorism and Political Violence*, 31(3), 2019, 551.

²⁸ Danzell et al., 548.

²⁹ Ten pat, 551.

³⁰ Edward Newman, „Weak States, State Failure, and Terrorism“, *Terrorism and Political Violence*, 19(4), 2007, 464.

³¹ Newman, 465.

³² Ten pat, 483.

šalys nėra siejamos su terorizmu (Angola, Kamerūnas, Čadas, Eritrėja, Liberija, Nigerija, Myanmaras, Siera Leonė, Togas, Zimbabvė ir kt.).³³ Newman teigimu, silpnos ar žlugusios valstybės nėra pakankamas paaiškinimas teroristinių grupuočių atsiradimui ir veikimui. Tokios šalys, geriausiu atveju, teroristines gruputes įgalina veikti, kai egzistuoja tam tikri papildomi faktoriai kaip nelygybė ar tarpgrupinis konfliktas.³⁴ Newman taip pat pažymi, jog tam tikrais atvejais terorizmą lemiantis veiksnys gali būti ne valstybės struktūrų nebuvimas, bet vietinės valdžios parama teroristinėms grupuotėms, palaikymas.³⁵ Detaliau patikrinti Newman išskirtus teroristines gruputes įgalinančius nelygybės ir valdžios paramos veiksnius būtų galima per Jemeno atvejį.

Prie šios tyrimų grupės galima priskirti ir Ken Menkhaus atliktą Somalio atvejo studiją, kuri pagrindžia, jog teroristinių grupuočių įgalinimui neužtenka vieno veiksnio. Savo darbe jis teigia, kad chaosas ir beteisiškumas (angl. lawlessness) Somalyje nepritraukė tokio tarptautinio nusikalstamumo, kokio buvo galima tikėtis žlugusioje valstybėje. Menkhaus pabrėžia, kad teoriškai valstybėje užsitęsęs formalios teisinės tvarkos nebuvimas turėtų į šalį pritraukti įvairius nusikalstamus elementus (teroristus, kontrabandininkus, pinigų plovėjus, piratus ir kitus besislapstančius nusikaltėlius), tačiau praktikoje Somalis yra sąlyginai nepalanki erdvė tarptautiniams nusikaltėliams.³⁶ Menkhaus teigimu užsienio nusikaltėliai, o tame tarpe ir teroristai, žlugusioje Somalio valstybėje susiduria su panašiais sunkumais, kurie slegia ir tarptautinių organizacijų darbuotojus, t. y., turto prievartavimu, grasinimais ir galimybe būti išduotiems vietinių Somalio vadų.³⁷ Dėl šių priežasčių, anot Menkhaus, didžiausia su terorizmu susijusi grėsmė žlugusiame Somalyje yra teroristų naudojimas šalies teritorija ne kaip nuolatinė operacijų baze, bet kaip laikinu tranzito tašku perkeliant žmones, pinigus ir materialines vertybes į kitas valstybes.³⁸ Menkhaus teigia, jog organizuotiems nusikaltėliams lengviau veikti yra ne ten, kur teisinės taisyklės neegzistuoja, bet ten kur jos yra lengvai paveikiamos (angl. corruptible). Nors šis teiginys iš dalies suponuoja korupcijos kaip terorizmui reikšmingo dėmens idėją, tačiau detaliau apie šį veiksnių tyrime mintis nėra plėtojama. Somalyje ir Jemene vykstantis pilietinis karas, skirtinga teroristinių grupuočių padėtis abiejose šalyse ir Menkhaus teorinės įžvalgos patvirtina, jog konflikto kontekste turėtų egzistuoti tam tikros specifinės teroristines gruputes įgalinančios sąlygos, kurias nustatyti galėtų padėti giluminė Jemeno atvejo analizė.

Šios užduoties iš dalies ėmėsi Ioannis Mantzikos analizuodamas žlugusios valstybės reiškinių bei terorizmą per Somalio ir Jemeno atvejus. Tyrime Mantzikos teigė, kad silpnos šalys kaip

³³ Ten pat, 481.

³⁴ Ten pat, 484.

³⁵ Ten pat, 483.

³⁶ Ken Menkhaus, *Somalia: State Collapse and the Threat of Terrorism*, New York: Routledge, 2004, 34.

³⁷ Ten pat.

³⁸ Ten pat, 35.

Jemenas turi tinkamesnes sąlygas tapti terorizmo inkubatoriais nei visiškai žlugusios šalys kaip Somalis, kur teroristų grupės ir jų bazės yra žymiai labiau pažeidžiamos užsienio šalių kontrateroristinių priemonių.³⁹ Jis pažymėjo, kad be teroristinių grupuočių keliamos grėsmės, Jemeno vyriausybė susiduria su nuolatiniais iššūkiams, kylančiais dėl separatistinės Pietų pereinamosios tarybos bei sukilėlių hučių veiksmų. Mantzikos teigimu, Jemeno valdžios korupcija, JAV kontraterorizmui skirtos paramos naudojimas ne kovai prieš terorizmą, bet prieš sukilėlius, socioekonominiai iššūkiams ir silpna centrinė valdžia, suteikė teroristinėms grupuotėms galimybes įsitvirtinti šalyje.⁴⁰ Verta pažymėti, kad Jemeno saugumo situacija nuo šio tyrimo publikavimo datos pasikeitė, o 2011 m. Jemene buvo regimos tik vidaus konflikto užuomazgos. Dėl šių priežasčių Mantzikos paminėtus veiksnius (pavyzdžiui korupciją ar Jemeno valdžios vykdytą kontrateroristinę politiką) būtina patikrinti įvertinus naujas, pilietinio karo konteksto nulemtas aplinkybes.

Galiausiai, identifikuoti terorizmą valstybės vidaus konflikto metu įgalinančias sąlygas gali padėti gilesnis pačių teroristinių grupuočių tikslų ir strategijų supratimas. Andrew Kydd ir Barbara Walter išskiria penkis pagrindinius teroristinių organizacijų tikslus ir penkis svarbiausias teroristų strategijas. Pagrindiniais teroristų tikslais autoriai įvardina režimo pokyčius, teritorinius pokyčius, politikos pokyčius, socialinę kontrolę ir *status quo* išlaikymą.⁴¹ Kalbėdami apie svarbiausias teroristų strategijas siekiant minėtų tikslų autoriai išskiria šias: sekinimo (angl. attrition), grasinimų (angl. intimidation), provokacijų, gadinimo (angl. spoiling) ir varžymosi (angl. outbidding).⁴² Sekinimo strategija taikoma, kai teroristinė grupuotė siekia aktyviais veiksmais įtikinti priešininką, jog grupuotė yra stipri ir pasiryžusi siekdama tikslų padaryti rimtus nuostolius.⁴³ Grasinimų strategija naudojama, kai grupuotė siekdama nuversti šalies valdžią mėgina per grasinimus ir įvairius veiksmus (pavyzdžiui svarbias pareigas užimančių asmenų žudymą) pademonstruoti visuomenei, jog teroristinė grupuotė gali nubausti nepaklūstančius ir vyriausybės rėmimas turės skaudžių pasekmių.⁴⁴ Provokacijų strategija dažnai taikoma siekiant režimo ir teritorinių pokyčių, kai teroristinė grupuotė, siekdama visuomenės paramos, provokuoja šalies valdžią imtis karinių veiksmų, kurie gali sužeisti civilius.⁴⁵ Šios strategijos tikslas yra įtikinti visuomenę, kad valdžia yra blogis, todėl teroristinės grupuotės veiksmai gali būti pateisinti. Ši strategija regima ir pilietinių karų metu, įskaitant ir Jemeno atvejį. Gadinimo strategija pasireiškia, kai santykiai tarp dviejų

³⁹ Ioannis Mantzikos, „Somalia and Yemen: The Links between Terrorism and State Failure”, *Digest of Middle East Studies*, 20(2), 2011, 243.

⁴⁰ Mantzikos, 253.

⁴¹ Andrew H. Kydd, Barbara F. Walter, „The Strategies of Terrorism”, *International Security*, 31(1), 2006, 52.

⁴² Kydd, Walter, 59.

⁴³ Ten pat, 60.

⁴⁴ Ten pat, 66.

⁴⁵ Ten pat, 69.

priešininkų gerėja ir taikos susitarimas kelia grėsmę platesniems teroristinės grupuotės tikslams.⁴⁶ Kadangi pasitikėjimas tarp priešininkų, ketinančių sudaryti taikos susitarimą, dažnai yra menkas, teroristinių aktų vykdymas taikos sutarčių sudarymo metu leidžia teroristams sugadinti ar bent atitolinti taikos perspektyvas ir tokiu būdu toliau pakankamai sėkmingai vykdyti teroristinę veiklą. Varžymosi strategija taikoma, kai dėl tam tikros pozicijos varžosi dvi ar daugiau grupuočių ir visuomenė nėra įsitikinusi, kuri iš besivaržančių grupių geriau atstovautų interesus. Tinkamas šios strategijos pavyzdys būtų Hamas ir Fatah organizacijų varžymasis dėl Palestinos gyventojų palaikymo.⁴⁷ Kydd ir Walter teorinės išvalgos yra naudingos siekiant geriau suprasti teroristinių grupuočių veiksmus, nes dauguma aprašytų strategijų yra dažnai taikomos dar iki prasidedant konfliktui valstybės viduje, o ypač - konflikto metu. Išanalizavus Jemeno pilietinio karo atvejį būtų galima patikrinti kokioms pilietinio karo sąlygoms esant bei dėl kokių priežasčių šios ar kitos strategijos yra pasirenkamos teroristinių grupuočių.

Taigi, tiek terorizmo ir valstybės vidaus konflikto ryšį patvirtinantys tyrimai, tiek šio ryšio priežastis aiškinančios studijos ženkliai prisidėjo prie konfliktų ir terorizmo studijų disciplinų artinimo bei gilesnio terorizmo kaip reiškinių supratimo. Būtina pažymėti, jog nors ir pastebimas konsensusas dėl terorizmo ir šalies konflikto ryšio egzistavimo, tačiau didžiojoje dalyje tyrimų valstybės vidaus konflikto ir terorizmo santykis vertinamas kiekybiškai, generalizuojant didelį kiekį atvejų ir nusakant bendras tendencijas, bet nepateikiant gilesnių, priežastinių ryši tarp šių dviejų reiškinių paaiškinančių išvalgų. Kitaip tariant, daugumoje studijų pateikiamos išvados, jog valstybės silpnumas yra svarbus teroristus įgalinantis veiksnys, bei sutinkama, kad egzistuoja ir papildomi veiksniai, tačiau dažniausiai autoriai nagrinėja skirtingus atvejus ir iškelia skirtingas sąlygas, todėl išskiriami reikšmingi papildomi veiksniai yra skirtingi. Galiausiai, daugumoje tyrimų, kuriuose paliečiama valstybės konflikto ir terorizmo santykio tema, kalbama apie terorizmą, kuris naudojamas kaip sukilėlių taktika, bet visai nekalbama apie konflikto įtaką organizuotoms teroristinėms grupuotėms, arba šiai temai skiriamas tik minimalus dėmesys. Įvertinus visas šias aplinkybes, **išskiriama problema, jog trūksta kokybinių, giluminių tyrimų apie valstybės viduje vykstančio konflikto poveikį organizuotoms teroristinėms grupuotėms, kuriuose būtų pateikiamos plačiai pritaikomos išvalgos ir kuriuose be silpnos valstybės aspekto būtų aiškiai įvardijami reikšmingi papildomi veiksniai.** Šis darbas būtų žingsnis link geresnio valstybės vidaus konflikto ir terorizmo santykio fenomeno supratimo. Detaliai analizuojant Jemeno atvejį būtų galima patikrinti, kokie veiksniai pilietinio karo kontekste veikia teroristines grupuotes, bei kaip tai siejasi su ankstesnių tyrimų teorinėmis išvalgomis. Šis tyrimas taip pat leistų pateikti

⁴⁶ Ten pat, 73.

⁴⁷ Ten pat, 76.

sprendimų priėmimo procesui aktualias rekomendacijas kovojant su terorizmu pilietinio karo kontekste. Pasirinktas Jemeno atvejis yra šios problemos nagrinėjimui tinkamas ir palankus atvejis dėl kelių priežasčių. Visų pirma, atviri konfliktai tarp Jemeno vietinių grupių prasidėjo dar Arabų pavasario metu 2011 m., o 2015 m. peraugo į visą šalį apimančią pilietinį karą. Jemene iki šių dienų veikia daugiau nei viena teroristinė organizacija, o tai leidžia palyginti konflikto įtaką skirtingoms teroristinėms grupuotėms. Galiausiai, į Jemeno pilietinį karą įsitraukę yra ir išoriniai veikėjai, kurių interesai neretai yra persipynę su vietinių grupių interesais. Šio atvejo kompleksiskumas sudaro sąlygas kokybiškai įvertinti įvairių veiksnių įtaką teroristinėms grupuotėms.

Taigi, terorizmo ir konfliktų ryšį analizuojančioje literatūroje minimi įvairūs, tačiau galimai reikšmingi valstybės konflikto kontekste teroristinių grupuočių veiklai įtaką darantys veiksniai. Vertinant ankstesnių tyrimų teorinį indėlį, galima išskirti kelis dažniausiai besikartojančius ir didesnio dėmesio bei patikrinimo vertus veiksnius. Vienas iš tokių yra Sambanis, Oberschall bei Stanton išskiriamas visuomenės palaikymo aspektas. Susisteminus šių autorių mintis, galima išvesti teiginį, jog visuomenės nepasitenkinimas jai tenkančiais karo kaštais leidžia teroristinėms grupuotėms pelnyti visuomenės pasitikėjimą ir pritraukti naujus narius. Kitas svarbus aspektas yra Oberschall, Newman bei Mantzikos minimas šalies paramos, kai pati valdžia tiesiogiai ar netiesiogiai įgalina teroristines grupuotes, dėmuo. Remiantis šių autorių idėjomis galima formuluoti teiginį, jog šalies valdžiai prioretizuojant kovą prieš sukilėlius, teroristinės grupuotės nesulaukia deramo pasipriešinimo ir taip yra įgalinamos sąlyginai laisvai veikti. Galiausiai, teroristinė grupuotė, net ir turėdama visuomenės palaikymą ar šalies valdžios paramą, gebės efektyviai veikti tik jei pajėgs efektyviai organizuoti grupuotės veiklą, spręsti grupuotės viduje kylančius iššūkius bei sėkmingai mobilizuoti narius. Kitaip tariant, teroristinės grupuotės gebėjimas veikti pilietinio karo kontekste priklauso nuo vidinių grupuotės organizacinių procesų efektyvumo. Šio darbo empirinėje dalyje analizuojant Jemeno atvejį bus tikrinami šie teiginiai.

Šio darbo tikslas yra ištirti kaip valstybės vidaus konfliktas sudaro sąlygas teroristinėms grupuotėms veikti. Šiam tikslui pasiekti nagrinėjamas Jemeno pilietinio karo atvejis, kuris pasirinktas dėl buvimo sąlyginai nauju ir tebevykstančiu konfliktu, kuriame dalyvauja įvairios vietinės grupės, daugiau nei viena teroristinė grupuotė ir įvairūs užsienio veikėjai. Šiame darbe teoriniu atspirties tašku bus laikomos Sambanis, Oberschall, Stanton, Newman ir Mantzikos teorinės išvalgos. Taip pat bus remiamasi Kydd ir Walter studijoje apie teroristinių grupuočių tikslus ir strategijas pateiktomis išvalgomis.

Šio darbo uždaviniai atspindi darbo struktūrą:

1. Susisteminti egzistuojančius tyrimus apie pilietinio karo ir terorizmo santykį, siekiant identifikuoti tuos pilietinio karo aspektus, kurie literatūroje minimi kaip labiausiai įgalinantys teroristines grupuotes.
2. Operacionalizuoti svarbiausius terorizmą pilietinio karo kontekste įgalinančius veiksnius, nustatant šių veiksmų aptikimo ir patikrinimo būdus Jemeno atvejuje.
3. Išanalizuoti Jemeno atvejį ir patikrinti, ar ankstesniuose tyrimuose išskiriami terorizmą įgalinantys veiksniai yra reikšmingi.
4. Pateikti išvadas ir rekomendacijas dėl efektyvesnės kovos su terorizmu pilietinių karų metu.

Šio tyrimo metu bus atliekama giluminė atvejo studija. Tiek vertinant Jemeno saugumo situaciją ir šalyje veikiančias teroristines grupuotes, tiek tikrinant ankstesniuose tyrimuose minimus teroristines grupuotes įgalinančius veiksnius bus remiamasi įvairiais pirminiais šaltiniais (oficialiais tarptautinių organizacijų vertinimais, Jemene veikiančių teroristinių grupuočių, Jemeno ir kitų šalių vyriausybių oficialiais pranešimais, žiniasklaidos straipsniais) bei antriniais šaltiniais (moksliniais darbais, analizėmis). Analizuojant kaip teroristinės grupuotės išnaudoja karo metu visuomenės patiriamas nuoskaudas pagrinde bus remiamasi tyrimais bei publikacijomis apie teroristinių grupuočių per įvairius viešus kanalus (pavyzdžiui, AQAP leidžiamą Sada al-Malahim leidinį) konstruojamus naratyvus, bei Jemeno visuomenės apklausų duomenimis. Tikrinant teiginius apie šalies valdžios tiesioginę ir netiesioginę paramą teroristinėms grupuotėms bus remiamasi mokslinėmis publikacijomis, statistiniais duomenimis, viešais pasisakymais ir protokolais, kuriuose aptariama buvusio Jemeno prezidento Ali Abdullah Saleh ir dabartinio prezidento Abdrabbuh Mansur Hadi vykdyta prieš šalies sukilėlius nukreipta vidaus politika bei šalies kontraterorizmo politika. Vertinant Jemene veikiančių teroristinių grupuočių vidinės organizacijos veiksnį bus remiamasi akademiniais tekstais, žiniasklaidos ir teroristinių grupuočių medijų kanaluose publikuotais pranešimais, per kuriuos atsiskleidžia AQAP ir ISY vidinių nesutarimų ir organizacinių problemų požymiai. Analizuojant minėtus veiksnius bus lyginama kaip dviejų skirtingų, bet panašius tikslus turinčių ir toje pačioje erdvėje veikiančių teroristinių grupuočių gebėjimas ar negebėjimas išnaudoti Jemeno pilietinio karo sukurtas sąlygas nulemia šių grupuočių galimybes įsitvirtinti bei veikti šalyje.

Toliau šio darbo teorinėje dalyje bus detaliau analizuojama literatūra identifikuojant svarbiausius teroristines grupuotes pilietinio karo metu įgalinančius veiksnius. Vėliau, metodologinėje dalyje bus ieškoma šių veiksmų patikrinimo būdų Jemeno pilietinio karo atvejuje. Nustačius patikrinimo būdus bus glaustai įvertinta saugumo situacija Jemene bei identifikuoti pagrindiniai Jemeno pilietiniame kare veikiančios veikėjai. Tada analizuojant Jemeno atvejį bus ieškoma, ar ankstesniuose tyrimuose išskirti teroristines grupuotes įgalinantys veiksniai yra aktualūs

ir Jemeno pilietinio karo kontekste. Galiausiai, bus pateiktos išvados ir rekomendacijos kovojant su terorizmu pilietinių karų metu.

1. Teroristines grupuotes įgalinantys veiksniai ankstesniuose tyrimuose

Ankstesniuose tyrimuose, kuriuose analizuojami pilietiniai karai ir terorizmas, yra įvardijami įvairūs teroristines grupuotes veikti įgalinantys veiksniai, tačiau pažymėtina, jog dažniausiai autoriai nagrinėja skirtingus atvejus bei tyrimuose kelia skirtingas sąlygas. Dėl šių skirtumų svarbiais įvardijami teroristines grupuotes įgalinantys veiksniai yra pakankamai skirtingi. Toliau šiame skyriuje dėmesys bus skiriamas dažniausiai akademinėje literatūroje reikšmingais įvardijamiems teroristines grupuotes įgalinantiems veiksniams.

1.1. Visuomenės paramos teroristinėms grupuotėms veiksnys

Teroristinės grupuotės, siekdamos išsilaikyti, negali veikti visiškai izoliuotai – būtina užsitikrinti resursus (maistas, vanduo, ginklai ir kt.), pritraukti naujų kovotojų ar rėmėjų. Dėl šių priežasčių teroristinėms grupuotėms itin svarbus visuomenės palaikymas. Visuomenės parama tampa dar svarbesnė šalies vidaus konfliktų metu, kai visuomenė yra susiskaldžiusi, yra daug kovojančių pusių ir saugumo situacija yra itin dinamiška. Užsitikrinus visuomenės arba tam tikros visuomenės grupės palaikymą, teroristinės grupuotės gali lengviau pasislėpti, rinkti informaciją, rekrutuoti naujus narius ar tiesiog išvengti didelės dalies grupuotės funkcionavimo užtikrinimo iššūkių, su kuriais tektų susidurti neturint vietinių gyventojų palaikymo. Valstybės viduje vykstančio konflikto kontekste išryškėja visuomenės nusivylimas ir nuoskaudos, kuriomis gali pasinaudoti teroristinės grupuotės. Gyventojų nuoskaudos gali būti sukurtos perteklinių smurtinių veiksmų, kurių pilietinių karų metu dažnai imasi ir pati šalies valdžia. Kita vertus, dėl įvairių socialinių, ekonominių ar politinių aspektų visuomenė gali jausti ilgalaikes nuoskaudas, kurios valstybės vidaus konflikto metu dar labiau išryškėja. Būtent šie aspektai sudaro sąlygas teroristinėms grupuotėms įgyti pranašumą ir sustiprėti pilietinių karų metu.

1.1.1. Visuomenės nepasitenkinimas pertekliniais valdžios veiksmais valstybės vidaus konflikto metu

Vienas iš skirtinguose tyrimuose išskiriamų reikšmingų veiksnių yra teroristinių grupuočių palaikymas visuomenėje, kylantis iš visuomenės nepasitenkinimo šalies valdžios vykdomais

veiksmams valstybės vidaus konflikto metu. Šalies valdžios neatsargus smurtinių veiksmų naudojimas kovojant prieš teroristines grupuotes gali mobilizuoti mases, įskaitant ir nuosaikius gyventojus, kurie įprastomis aplinkybėmis nepalaikytų teroristų.⁴⁸ Sąlyginai mažas teroristinių grupuočių dydis ir nedidelė galia šias grupuotes verčia ieškoti nestandartinių galios didinimo būdų. Teroristinės grupuotės dažnai gali būti suinteresuotos smurto eskalavimu ir neproporcingu bei neatsargiu šalies valdžios atsaku, kuris gali pakreipti visuomenės palaikymą teroristinių grupuočių naudai. Siekiant išprovokuoti neproporcingą šalies atsaką, ekstremistai tikisi, kad nuosaikioji visuomenės dalis dėl šalies valdžios atsakomųjų veiksmų metu padarytos netiesioginės žalos bus radikalizuota ir tokiu būdu įsitrauks į teroristinę veiklą, o kuo stipresnis šalies atsakas į teroristinius veiksmus, tuo didesnė tikimybė, kad bus civilių aukų.⁴⁹

Pažymėtina yra ir tai, jog viena iš teroristinių grupuočių prieš civilius vykdomų smurtinių veiksmų priešasčių yra siekis pakeisti pačių civilių elgesį, pavyzdžiui, atgrasyti civilius nuo oponento rėmimo.⁵⁰ Kitaip tariant, teroristiniais išpuoliais gali būti siunčiama žinutė visuomenei, jog gyventojams bendradarbiaujant su šalies valdžia išpuoliai intensyvės ir aukų skaičius didės. Grupuotės, o ypač teroristinės, dažnai smurtauja prieš civilius siekiant pakeisti trečiosios šalies, vyriausybės elgesį, politinius veiksmus.⁵¹ Kurdistano darbininkų partijos (PKK) 1993 m. įvykdyti teroristiniai išpuoliai Turkijoje, Antalijoje yra pavyzdys, kai vykdam smurtinius veiksmus prieš civilius, grupė tikėjosi, kad šalies valdžia greičiau nusileis nei toliau stebės civilių žūtis.⁵² Įvairios sukilėlių grupuotės, prieš imantis smurtinių veiksmų civilinio karo kontekste, vertindamos smurto formų tinkamumą įvertina savo taikinio (šalies valdžios) politinį režimą.⁵³ Demokratinėse šalyse įtvirtintos politinės institucijos bei normos šalies vadovams sukuria priešastis atidžiau nei autokratiškos šalių vadovams reaguoti į šalies visuomenės patiriamas problemas, įskaitant ir civilių žūtis, todėl smurtinius veiksmus vykdančios grupės demokratiškos šalių valdžią mato kaip labiau priklausomą nuo visuomenės spaudimo, todėl ir lengviau pažeidžiamą.⁵⁴ Autokratinėse šalyse valdžia gali riboti visuomenės laisves bei žiniasklaidą, todėl visuomenei kritikuoti valdžią dėl perteklinių antiteroristinių veiksmų ar jų nebuvimo yra sudėtinga.⁵⁵ Be to, autokratinėse valstybėse nėra institucionalizuotų politinių mechanizmų kaip rinkimai, todėl valdžiai nėra būtina atsižvelgti į

⁴⁸ Sambanis, *Terrorism and Civil War*, 200.

⁴⁹ David A. Lake, „Rational Extremism: Understanding Terrorism in the Twenty-first Century”, *Dialogue IO*, 1(1), 2003, 19.

⁵⁰ Stathis N. Kalyvas, *The Logic of Violence in Civil War*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006, 244.

⁵¹ Stanton, 1009.

⁵² Ten pat, 1010.

⁵³ Ten pat, 1012.

⁵⁴ Ten pat.

⁵⁵ Ten pat.

visuomenėje vyraujančias nuotaikas.⁵⁶ Dėl šių priešasčių teroristinės grupuotės autokratinėse šalyse visuomeninio spaudimo valdžiai metodą laiko neefektyviu.⁵⁷ Demokratinėse valstybėse teroristinės atakos gali paveikti šalies valdžią ir jos veiksmus, tačiau taip pat pažymėtina, jog skirtingos teroristinės grupuotės, priklausomai nuo politinių tikslų, renkasi skirtingus teroristinių atakų taikinius. Tose šalyse, kur teroristinėms grupuotėms itin svarbus ir reikalingas visuomenės palaikymas, taikiniai parenkami atsargiau, stengiamasi vykdyti mažiau civilių aukų sukeliančius išpuolius.⁵⁸

Kadangi teroristai siekia politinių tikslų, o jiems pasiekti ne retai reikalingas tam tikras visuomenės palaikymo lygis, teroristinės grupuotės tam tikrais atvejais imasi priemonių, kad jų vykdomi teroristiniai veiksmai nesumažintų visuomenės palaikymo, bei dalyvauja moraliniame diskurse apie savo ir savo priešininkų (pavyzdžiui, šalies valdžios) vykdomą smurtą.⁵⁹ Kai teroristinei grupei pavyksta išprovokuoti neproporcingą šalies valdžios atsaką, ji tikisi pademonstruoti nuosaikiai visuomenės daliai, kad pati valdžia yra ekstremistinė, grupuotės reikalavimų išpildymo priimtinais sąlygomis pasiekti nepavyks, ir nuosaikieji turėtų prisijungti prie teroristų, kad galėtų „apginti“ savo interesus.⁶⁰ Jei ši provokacinė taktika įgyvendinama sėkmingai, teroristai praplečia grupuotę palaikančiųjų gretas, padidina dėl grupuotės tikslų pasiryžusių kautis karių skaičių, išplečia finansinius ir kitus resursus, kuriais gali naudotis, ir bendrai padidina savo galią.⁶¹ Provokacinės taktikos pavyzdžiu galima įvardinti atvejį, kai Bosnijos karo pradžioje serbų ekstremistai išniekino serbų kapus, t. y., atliko veiksmą, kurį tuo metu tikėta, galėjo atlikti tik kroatai. Kai serbai pradėjo ruoštis gynybai, kroatai taip pat pradėjo ginkluotis – tokiu būdu buvo išprovokuotas visuomenės poliarizuojantis smurto ciklas. Išprovokuojant serbų baimę dėl kroatų, ekstremistams pavyko transformuoti didžiąją dalį Bosnijos serbų į ekstremistus taip padidinant savo (ekstremistų) gretas.⁶² Nors iki galo nėra aišku, tačiau manoma, jog Osama bin Ladenas taip pat siekė išprovokuoti masyvų Jungtinių Amerikos Valstijų atsaką prieš islamiškas šalis tokiu būdu „atskleidžiant“ musulmonams imperialistinius ir anti-islamiškus amerikiečių „ketinimus“. Galimai buvo tikimasi, jog kentėdami JAV vykdomas karines operacijas, arabiškojo pasaulio nuosaikūs musulmonai pažvelgtų į JAV per tą pačią prizmę kaip ekstremistai bei prisijungtų į ekstremistų gretas tokiu būdu padidindami jų skaičių ir galią.⁶³ Represiniai šalies

⁵⁶ Jennifer Gandhi, Ellen Lust-Okar, „Elections Under Authoritarianism”, *Annual Review of Political Science*, 12(1), 2009, 403-422.

⁵⁷ Stanton, 1012.

⁵⁸ Ten pat, 1020.

⁵⁹ Lake, 30.

⁶⁰ Ten pat, 20.

⁶¹ Ten pat.

⁶² Ten pat.

⁶³ Ten pat.

valdžios vykdomi veiksmai, kurie nukreipti prieš teroristines grupuotes, bet tuo pačiu paliečia ir visuomenę, gali sukelti emocinį visuomenės atsaką (baimę, pyktį) ir sustiprinti žmonių įsitikinimą, jog su jais elgiamasi neteisingai.⁶⁴ Smurtinių, represinių veikslių naudojimas, kai paliečiama taiki visuomenės dalis, sukuria naujas nuoskaudas ir verčia visuomenę galvoti, kad smurtas yra efektyvesnė priemonė už taikų pasipriešinimą.⁶⁵

Taigi, galima teigti, jog šalies valdžia kovodama prieš teroristines grupuotes ir neįvertindama atsakomųjų veikslių įtakos šalies gyventojams, gali neigiamai paveikti visuomenės požiūrį į valdžios veiksmus ir tokiu būdu netiesiogiai prisidėti prie teroristinių grupuočių stiprėjimo bei augimo. Valstybėje vykstančio vidaus konflikto metu visuomenė yra labiau nei įprastai pažeidžiama, todėl ir radikalizavimo rizika yra didesnė nei įprastomis sąlygomis. Teroristinės grupuotės supranta kaip nesudėtinga manipuliuoti visuomenės nuotaika šalyje vykstant konfliktui ir gali tuo pasinaudoti.

1.1.2. Ilgalaiškės visuomenės nuoskaudos ir teroristinių grupuočių palaikymas

Visuomenės palaikymo kaip teroristus įgalinančio veiksnio svarbą patvirtinta ir keturios kolektyvinio veiksmo prieigos dimensijos: nepasitenkinimo, legitimuojančios ideologijos, gebėjimo užtikrinti grupės veiklą/mobilizuotis ir politinių galimybių.⁶⁶ Kolektyviniai veiksmai, tame tarpe ir terorizmas, tikėtini tada, kai visuomenėje plačiai paplitęs nepasitenkinimas, kurio sumažinimui ar pašalinimui įprastų priemonių visuomenė nemato.⁶⁷ Nuoskaudos gali atsirasti ne tik dėl pilietinio karo metu šalies valdžios vykdomų veikslių, kurių metu nukenčia šalies gyventojai, bet ir dėl socialinės nelygybės, skurdo, aukšto nedarbo lygio ir kitų ilgalaikių faktorių.

Kaip jau minėta, griežta kontrateroristinė strategija, kai vykdomos prevencinės atakos prieš terorizmą palaikančias grupes gali paaštrinti terorizmo problemą, o tuo tarpu alternatyvi kontrateroristinė strategija keičiant pačios valstybės elgseną ir sprendžiant problemas, kurios sukuria mažumų jaučiamas nuoskaudas yra efektyvesnė, ypač asimetriniuose etno-nacionalistiniuose konfliktuose.⁶⁸ Šalies vidaus konflikto kontekste ilgalaikės nuoskaudos gali dar labiau paaštrėti ir tapti reikšmingu visuomenės nepasitenkinimo šaltiniu. Tokiu atveju nepasitenkinimo mažinimui gali būti imamasi ir kraštutinių, smurtinių priemonių, pavyzdžiui

⁶⁴ Sambanis, *Terrorism and Civil War*, 200.

⁶⁵ Robert W. White, „From Peaceful Protest to Guerilla War: Micromobilization of the Provisional Irish Republican Army”, *American Journal of Sociology*, 94(6), 1989, 1293.

⁶⁶ Oberschall, 27.

⁶⁷ Ten pat.

⁶⁸ Mia Bloom, *Dying to Kill: The Allure of Suicide Terror*, New York: Columbia University Press, 2005, 120.

terroristinių grupuočių palaikymo arba net išitraukimo į teroristų gretas. Pavyzdžiui, nacionalistinių pažiūrų baskų studentai, kurie suformavo grupuotę ETA, tapo nepatenkinti dėl lėtų ir, jų vertinimu, neefektyvių opozicinės Baskų Nacionalistinės partijos veiksmų. Iš pradžių šie studentai tapė nacionalistinius grafiti ant sienų, vėliau naikino Ispanijos valstybinę turtą, kol galiausiai pradėjo žudyti civilinės žandarmerijos pareigūnus, anksčiau smurtavusius prieš baskų nacionalistus. Smurtines priemones baskų nacionalistai teisino tuo, kad Ispanijos valdžia uždraudė nesmurtines oponavimo šalies režimui formas.⁶⁹ Jei visuomenės nepasitenkinimo sąlyga neišpildyta arba, kitaip tariant, šalies gyventojai yra sąlyginai patenkinti *status quo*, teroristinė grupuotė visuomenės bus laikoma asmeninių tikslų siekiančia nusikaltėlių gauja, o ne tam tikrą socialinę poziciją atstovaujančia grupe.⁷⁰

Pažymėtina, jog tam, kad visuomenė įgalintų teroristinių grupuočių veiklą, vien tik nepasitenkinimo aspekto neužtenka – būtina plačiai visuomenėje paplitusi ideologinė ar įsitikinimų sistema, transformuojanti nepasitenkinimą į legitimias nuoskaudas.⁷¹ Tokia įsitikinimų sistema laiko politinius lyderius atsakingais už visuomenės problemas, paverčia nepasitenkinimą į nuoskaudas, legitimuoja pokyčių ir reformų kaip problemos sprendimo būdų paieškas, bei pateisina smurtinių priemonių prieš valdžią naudojimą.⁷² Be legitimuojančios ideologijos, teroristinis smurtas nebus pateisinamas visuomenės.⁷³ Šalyje veikiančios grupuotės, įvertindamos ir suvokdamos visuomenės nuoskaudas, gali jas išnaudoti siekiant dar labiau supriešinti šalies gyventojus su šalies valdžia bei įgyti jų pasitikėjimą. Šalies gyventojai arba tam tikra gyventojų grupė gali pradėti teigiamai vertinti ar palaikyti teroristinę grupuotę, kai ši pažada spręsti ar pademonstruoja, jog sprendžia ilgus metus visuomenės patiriamas problemas. Tokiais visuomenės palaikymo pritraukimo pavyzdžiais gali būti laikomi teroristinių grupuočių veiksmai, kai kaimuose ar miestuose iš grupuočių finansinių resursų statomos mokyklos, remiami skurstantys žmonės, suteikiamos tokios paslaugos ar resursai, kurių pati valstybė nepajėgia užtikrinti (apsauga, vanduo, maistas). Tikslingų grupuotės veiksmų siekiant įgyti visuomenės palankumą pavyzdžiu laikytinos XX a. 8-10 dešimtmetyje Eritrėjos Liaudies Išvadavimo Fronto teiktos viešosios paslaugos (mokyklų veikla, sveikatos paslaugų teikimas) visiems šios sukilėlių grupuotės kontroliuotų teritorijų gyventojams.⁷⁴ Taip pat paminėtini ir

⁶⁹ Mark Kurlansky, *The Basque History of the World*, London: Penguin, 1999, 241.

⁷⁰ Ten pat.

⁷¹ Ten pat.

⁷² Oberschall, 28.

⁷³ Ten pat.

⁷⁴ Megan A. Steward, „Civil War as State-Making: Strategic Governance in Civil War”, *International Organization*, 72(1), 2017, 206.

palestiniečių islamistų organizacijos Hamas socialinių paslaugų sparno veiksmi, kai remiami slaugos namai, mokyklos, skurstančiųjų maitinimo įstaigos, bibliotekos ir kitos viešos įstaigos.⁷⁵

Kai šalies valdžia neužtikrina viešųjų paslaugų ir visuomenė jaučia nepasitenkinimą bei ilgalaikes nuoskaudas, įvairioms grupuotėms, įskaitant ir teroristines, atsiranda galimybės visuomenės akyse identifikuoti save kaip legitimią, gyventojų gerove besirūpinančią organizaciją tokiu būdu įgyjant didesnę visuomenės palaikymą.

Taigi, valstybės vidaus konflikto kontekste visuomenės parama yra teroristinių grupuočių veiklai reikšmingas veiksnys. Teroristinės grupuotės pilietinio karo metu turi ne vieną įrankį visuomenei paveikti ir patraukti savo pusėn, o viešųjų paslaugų teikimas siekiant legitimuoti grupuotę ir pademonstruoti grupuotės gebėjimą spręsti ilgalaikes gyventojų problemas, yra vienas iš šių įrankių pavyzdžių.

1.2. Šalies valdžios tiesioginės ir netiesioginės paramos veiksnys

Dar vienas teroristinių grupuočių gyvavimui ir veiklai svarbus aspektas valstybių vidaus konfliktų metu yra šalies valdžios teikiama parama. Viena iš kolektyvinio veiksmo sąlygų, kuri yra glaudžiai susijusi su teroristinių grupuočių įgalinimu, yra politinių galimybių dimensija.⁷⁶ Sąlygas teroristinėms grupuotėms veikti gali sudaryti ne tik palanki visuomenės nuomonė, politiniai sąjungininkai, palankus tarptautinis klimatas, bet ir iš tam tikros valstybės gaunama parama.⁷⁷ Istoriskai valstybių paramos teroristinėms grupuotėms aktyvumas gali būti suskirstytas į tris fazes: a) aukščiausiąją-viršūnės fazę (1970-1989 m.), kai valstybių parama teroristinėms grupuotėms buvo intensyviausia ir grupuotės buvo labiausiai priklausomos nuo šios paramos; b) pereinamąją fazę (1990-2001 m.), kai valstybių parama teroristams sumažėjo dėl Sovietų Sąjungos bloko valstybių rėmėjų išnykimo ir tarptautinės bendruomenės sankcijų taikymo už paramą teroristams; c) žemąją fazę (2001 m. - dabar).⁷⁸ Nors pažymėtina, jog nuo 2001 m. rugsėjo 11 d. įvykių valstybių parama teroristinėms grupuotėms krito ir grupuotės per komunikacinių technologijų įvaldymą bei nepriklausomų finansavimo šaltinių užsitikrinimą tapo mažiau priklausomos nuo valstybės paramos⁷⁹, valstybės paramos veiksnys, ypač pilietinių karų kontekste,

⁷⁵ Matthew Levitt, *Hamas: Politics, Charity, and Terrorism in the Service of Jihad*, New Haven: Yale University Press, 2006, 17.

⁷⁶ Oberschall, 28.

⁷⁷ Ten pat.

⁷⁸ Stephen D. Collins, „State-Sponsored Terrorism: In Decline, Yet Still a Potent Threat”, *Politics & Polity*, 42(1), 2014, 153.

⁷⁹ Collins, 154.

ir toliau yra aktualus ir reikšmingas. Teroristinės grupuotės gali būti remiamos su teroristais bendrų interesų turinčių šalių valdžios.

Taip pat pažymėtina, jog galimi ir netiesioginiai paramos būdai kaip *carte blanche* suteikimas teroristinei grupuotei tam tikroje teritorijoje, kai grupuotei neužkertamos galimybės kaupti resursus, verbuoti naujus narius ir plėsti įtakos tinklą.⁸⁰ Valstybės paramos teroristams pavyzdžiai yra Pakistano remti Kašmyro teroristai arba Irano bei Sirijos remiamos įvairios Palestinos teroristinės grupuotės.⁸¹ Pakistanas vykde kontraveiksmus tik prieš tas militaristines grupes, kurios veikė prieš Pakistano valstybės interesus, o tos teroristinės grupuotės, kurių veikla buvo nukreipta į Afganistaną ar Indiją didžiąja dalimi buvo ignoruojamos. Net kai Pakistano saugumo struktūros vykde prieš šias grupuotes nukreiptas kontrapriemonės, jos buvo neefektyvios ir laikinos - tokiu būdu buvo siekiama įtikti tarptautinei bendruomenei.⁸² Pavyzdžiui, siekiant išlaikyti taikius santykius su JAV, Pakistanas žaidžia dvigubų standartų žaidimą: viena vertus bendradarbiauja su JAV kovoje prieš terorizmą, tačiau tuo pačiu slapta remia su Talibanu, al-Qaeda siejamas ar Kašmyre veikiančias teroristines grupuotes.⁸³ Kitaip tariant, Pakistanas yra teroristines grupuotes veikti įgalinančios ir selektyvią kovą su režimui nepalankiomis grupuotėmis vykdančios šalies pavyzdys. Šiame kontekste pažymėtinas teiginys, jog silpnų valstybių legitimios ar *de facto* valdžios bendrininkavimas su teroristinėmis grupuotėmis, ar nuolaidžiavimas joms sudaro geresnes sąlygas teroristinėms grupuotėms telktis ir veikti lyginant su tomis šalimis, kuriose centralizuotos valdžios mechanizmai ir tvarka išvis neegzistuoja.⁸⁴ Tokio bendrininkavimo pavyzdys atsiskleidė, kai Talibano režimas Afganistane ir Islamistinė vyriausybė Sudane iš dalies siejo savo tikslus su teroristinės grupuotės Al-Qaeda tikslais.⁸⁵ Verta pažymėti, kad šalies valdžios parama teroristinėms grupuotėms gali būti nulemta ne tik sutampančių teroristų ir valdžios interesų, bet ir kitų šalies viduje kylančių iššūkių.

Taigi, tiesioginė ir netiesioginė šalies valdžios parama teroristams gerokai padidina teroristinių grupuočių galią ir sumažina grupuotėms kylančius iššūkius. Piliетinių karų metu, šalyje vyraujant įtampai ir egzistuojant įvairioms kovojančioms grupėms, šalies parama teroristinėms grupuotėms tampa itin reikšmingu ir dėmesio vertu veiksmu.

⁸⁰ Oberschall, 36.

⁸¹ Ten pat.

⁸² Siegfried O. Wolf, „Pakistan and State-Sponsored Terrorism in South Asia”, Kn. Siegfried O. Wolf, Paulo Casaca (sud.), *Terrorism Revisited: Islamism, Political Violence and State-Sponsorship*. Brussels: Springer, 2019, 109.

⁸³ Wolf, 146.

⁸⁴ Newman, 483.

⁸⁵ Ten pat, 468.

1.3. Teroristinių grupuočių vidinės organizacijos veiksnys

Dar viena svarbi kolektyvinio veiksmo dimensija yra mobilizavimo pajėgumai. Teroristinė grupuotė, kaip ir kitos socialinės grupės, siekdama tikslų privalo gebėti organizuoti grupės veiklą ir užtikrinti jos tęstinumą. Siekdama išsilaikyti grupuotė turi pajėgti verbuoti naujus narius, turėti finansavimo šaltinius, tam tikrą organizacinę struktūrą, gebėti komunikuoti grupės viduje ir priimti sprendimus.⁸⁶ Visuomenės nariai tampa teroristais per įvairias jau egzistuojančias ir dažnu atveju legitimias grupes, subkultūras. Per šias struktūras teroristai verbuoja naujus narius, saugo lėšas, ginklus, slapstosi, koordinuoja tarpusavio veiksmus, komunikuoja su bendražygiais ir priešais, bei renka informaciją apie planuojamų teroristinių atakų taikinius.⁸⁷ Tokių legitimųjų grupių pavyzdys yra Vakarų Europos ir JAV musulmonų imigrantų bendruomenės, į kurias įsiskverbė ir per kurias veikė Osama bin Laden valdytos grupuotės Al Qaeda celės ir agentai.⁸⁸ Net ir turint visuomenės ar šalies valdžios palaikymą, be sklandžiai veikiančios ir gerai koordinuotos vidinės struktūros teroristinė grupuotė negali efektyviai funkcionuoti. Dėl šios priežasties valstybės vidaus konflikto ir teroristinių grupuočių veiklos ryšio kontekste teroristinių grupuočių vidinės organizacijos veiksnys yra itin reikšmingas. Grupuotė, kurios viduje dažni vidiniai nesutarimai, nesugebės pasiekti savo tikslų ir tikėtina, jog žlugs arba skils į atskiras grupuotes.

Teroristinės grupuotės organizacinė struktūra priklauso nuo grupuotės saugumo poreikio susiduriant su kontrateroristiniais veiksmais, bei nuo didesnio našumo siekio.⁸⁹ Šalies, kurioje teroristinė grupuotė veikia, režimas bei saugumo situacija taip pat gali daryti įtaką grupuotės organizacinės struktūros modelio pasirinkimui. Grupių, kurios veikia už įstatymo ribų, struktūra visų pirma yra nulemta būtinybės maksimizuoti slaptumą, tačiau slaptumas dažniausiai maksimizuojamas veiklos našumo kaina.⁹⁰ Slaptumo poreikio argumentą sustiprina tyrimai, kuriuose teigiama, jog kuo atviresnė teroristinė grupuotė, tuo trumpiau ji egzistuoja.⁹¹ Teroristinės grupuotės struktūra gali būti nulemta įvairių išorinių, nuo grupuotės narių valios nepriklausančių veiksnių, bei vidinių veiksnių, kylančių iš grupuotės pasirinkimų planuojant ir vykdančios teroristinius išpuolius. Pažymėtini yra keturi galimi teroristinės grupuotės organizacinės struktūros modeliai:

⁸⁶ Ten pat.

⁸⁷ Ten pat.

⁸⁸ Ten pat, 35.

⁸⁹ Carlo Morselli et al., „The Efficiency/Security Trade-Off in Criminal Networks”, *Social Networks*, 29(1), 2007, 149.

⁹⁰ Joshua Kilberg, „A Basic Model Explaining Terrorist Group Organizational Structure”, *Studies in Conflict & Terrorism*, 35(1), 2012, 811.

⁹¹ Donatella della Porta, *Social Movements, Political Violence, and the State*, Cambridge: Cambridge University Press, 1995, 197.

biurokratinis, stebulės-stipinų (angl. *hub-spoke*), visų kanalų ir rinkos.⁹² Biurokratinis modelis yra labiausiai hierarchiškas. Šio modelio grupuotėse yra aiškios atšakos, vadovavimo linijos, detalūs raportavimo mechanizmai ir formalios sprendimų priėmimo procedūros.⁹³ Be to, šios organizacinės struktūros grupuotės yra mažiau lanksčios, tačiau lengviau kontroliuojamos. Tokio modelio pavyzdys yra Hezbollah arba Moro Nationali Liberation Front, turinčios aiškią ir centralizuotą vadovavimo struktūrą.⁹⁴ Stebulės-stipinų struktūra pasižymi tuo, jog grupuotės nariai yra išsiskirstę į skirtingus mazgus bei yra susieti (ne hierarchine prasme) su centriniu grupuotės mazgu, o siekdami perduoti informaciją kitiems nariams ar kitai narių grupei šie mazgai privalo komunikuoti per centrinę grupuotės mazgą.⁹⁵ Šios struktūros grupuotės turi lyderius ir funkcinę grupuotės išskaidymą, tačiau neturi centralizuotos vadovavimo ir kontrolės, todėl grupuotės mazgai yra labiau savarankiški planuojant ir vykdant teroristinius išpuolius.⁹⁶ Šiuo modeliu iki 2001 m. rugsėjo 11 d. išpuolio buvo paremta Al-Qaeda organizacinė struktūra, taip pat šiuo organizacinės struktūros modeliu vadovaujasi partizaninė-teroristinė organizacija Sendero Luminoso.⁹⁷ Visų kanalų organizacinės struktūros modelio atsiradimas siejamas su informacijos revoliucija, kuri sudarė sąlygas išsisklaidžiusiems ir didelių atstumų atskirtiems grupuočių nariams reguliariai ir lengvai koordinuoti veiksmus.⁹⁸ Šiuo modeliu paremtos grupuotės turi lyderius, tačiau jose beveik nėra hierarchijos, centrinės kontrolės ar funkcinio išskaidymo.⁹⁹ Visų kanalų modelio pavyzdys yra Abu Sayyaf Group (ASG), veikianti mažomis keturių-penkių žmonių celėmis. Vadovavimas šioje grupuotėje yra lankstus, pašalinus keletą lyderių, vadovavimą nesunkiai perima kiti nariai.¹⁰⁰ Šiuo organizaciniu modeliu paremta ir dabartinė Al-Qaeda, Abu Hafs al-Masri brigados, musulmonų brolija.¹⁰¹ Rinkos modeliu veikiančios grupės neturi identifikuojamų lyderių, nėra centralizuotai kontroliuojamos bei neturi funkcinio išskaidymo.¹⁰² Tokiose grupėse individualūs veiksmai nėra niekieno diktuojami, narystė yra prieinama visiems, todėl tokia grupė panašesnė į judėjimą nei į tipinę organizaciją.¹⁰³ Be to, kadangi šios grupės neturi centralizuoto vadovavimo, yra didelė

⁹² Kilberg J., 813.

⁹³ Walter W. Powell, „Neither Market Nor Hierarchy: Network Forms of Organization”, Kn. Barry M. Staw, Larry L. Cummings (sud.), *Research in Organizational Behavior*. Connecticut: JAI Press, 1990, 303.

⁹⁴ Kilberg J., 815.

⁹⁵ Luther P. Gerlach, „The Structure of Social Movements: Environmental Activism and Its Opponents”, Kn. John Arquilla, David F. Ronfeldt (sud.), *Networks and Netwars: The Future of Terror, Crime, and Militancy*. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2001, 295.

⁹⁶ Kilberg J., 813.

⁹⁷ Ten pat, 815.

⁹⁸ Gerlach, 297.

⁹⁹ Kilberg J., 814.

¹⁰⁰ Ten pat.

¹⁰¹ Ten pat, 815.

¹⁰² Powell, 302.

¹⁰³ Kilberg J., 814.

nuokrypio nuo pirminių ar pagrindinių grupės tikslų tikimybė.¹⁰⁴ Nors šis modelis pakankamai retas, tačiau šio tipo teroristinės grupuotės visgi egzistuoja. Rinkos struktūros teroristinės grupuotės pavyzdys yra Žemės išlaisvinimo frontas (angl. Earth Liberation Front), kurio nariai-aplinkos aktyvistai vykdo sabotažinius veiksmus, vandalizmo aktus, eko-terorizmą.¹⁰⁵ Turtingose, laisvose, atspariose demokratinėse šalyse teroristinės grupuotės dažniausiai veikia decentralizuotomis struktūromis, o tuo tarpu nestabiliuose, neturtingose ir autokratinėse šalyse grupuotės dažniausiai būna labiau centralizuotos.¹⁰⁶ Pažymėtina, jog tos teroristinės grupuotės, kurios remiasi religijos interpretacija, pasižymi viena ar daugiau iš šių charakteristikų: nacionalistiniu elementu, dalyvavimu valstybės politikoje, veikimu silpnoje arba žlugusioje valstybėje.¹⁰⁷

Nepriklausomai nuo organizacinės struktūros modelio teroristinės grupuotės susiduria su įvairiais vidiniais iššūkiais. Grupuotės nariai, suvokdami infiltracijos į grupuotę riziką, gali pradėti nepasitikėti kitais grupuotės nariais.¹⁰⁸ Teroristinės grupuotės neaktyvumo laikotarpiai, kai nevykdoma teroristinė veikla, grupuotės viduje taip pat gali sukurti įtampą bei įžiebtį didelio masto nesutarimus tarp grupuotės narių.¹⁰⁹ Verta pažymėti, jog grupuotės neaktyvumo problema yra tokia reikšminga, jog be veiksmo ir išorinės grėsmės grupuotė gali susinaikinti savaime.¹¹⁰ Paminėtini ir tokie vidiniai iššūkiai kaip nesutarimai dėl galios ar valdžios. Nepriklausomai nuo to, ar nesutarimai kyla dėl tam tikrų grupuotės lyderių sprendimų, neaktyvumo ar kitų priežasčių, vidinės kovos dėl grupuotės lyderystės dažnai veda grupuotę į susiskaldymą ir silpnėjimą.¹¹¹ Galiausiai, teroristinės grupuotės narių nuomonės dėl taktinių, etinių, jėgos panaudojimo, strateginių ir kitų aspektų ganėtinai dažnai išsiskiria.¹¹²

Taigi, teigtina, jog nors visuomenės ir šalies valdžios parama yra teroristinėms grupuotėms svarbūs veiksniai, siekiant efektyviai išnaudoti šiuos veiksnius būtina efektyvi grupuotės vidinė organizacija užkardant vidaus problemas ir sprendžiant įvairius vidinius iššūkius. Valstybės vidaus konfliktas gali daryti įtaką grupuotės struktūros modeliui, kuris *per se* lemia grupuotės tarpusavio komunikavimo, išpuolių planavimo ir vykdymo būdus. Kitaip tariant, aplinka, kurioje veikia teroristinė grupuotė, yra grupuotės veiklai reikšmingas elementas, o gebėjimas prisitaikyti prie

¹⁰⁴ Ten pat.

¹⁰⁵ Ten pat, 815.

¹⁰⁶ Ten pat, 824.

¹⁰⁷ Ten pat.

¹⁰⁸ Konrad Kellen, *Terrorists - What Are They Like? How Some Terrorists Describe Their World and Actions*. Santa Monica (CA): RAND, 1980.

¹⁰⁹ Ten pat.

¹¹⁰ Clark R. McCauley ir Mary E. Segal, „Terrorist Individuals and Terrorist Groups: The Normal Psychology of Extreme Behavior”, Kn. Jo Grobel, Jeffrey H. Goldstein (sud.), *Terrorism: Psychological perspectives*, Seville: Seville University Press, 1989, 41-64.

¹¹¹ Kent L. Oots, „Organizational Perspectives on the Formation and Disintegration of Terrorist Groups”, *Terrorism*, 12(3), 1989, 140.

¹¹² Henri Tajfel, *Social Identity and Intergroup Behavior*, Cambridge. England: Cambridge University Press, 1982, 72.

išorinių sąlygų ir transformuoti visuomenės ar valdžios palaikymą į konkrečią ir apčiuopiamą paramą tuo pačiu užtikrinant sklandų grupuotės funkcionavimą yra būtina teroristinių grupuočių plėtros sąlyga.

2. Teroristines grupuotes įgalinančių veiksmų operacionalizavimas Jemeno atvejuje

Šiame tyrime bus atliekama giluminė atvejo analizė. Siekiant išanalizuoti Jemeno atvejį bus tikrinami iš ankstesnių tyrimų, kuriuose nagrinėjama valstybių vidaus konfliktų bei terorizmo tema, išskirti teroristines grupuotes įgalinantys veiksniai: visuomenės paramos teroristinėms grupuotėms veiksnys, šalies valdžios tiesioginės ir netiesioginės paramos teroristinėms grupuotėms veiksnys, bei teroristinių grupuočių vidinės organizacijos veiksnys. Tyrimo metu bus vertinama kokią įtaką šie veiksniai daro teroristinių grupuočių galimybėms veikti Jemeno pilietinio karo fone. Dėmesys bus skiriamas abiejų Jemene veikiančių teroristinių grupuočių, t. y., AQAP ir ISY, gebėjimo pasinaudoti minėtais įgalinančiais veiksniais palyginimui. Tikrinant visuomenės paramos teroristinėms grupuotėms veiksnį bus remiamasi pirminiais šaltiniais (Jemeno apklausų centro atliktomis visuomenės apklausomis, įvairių tarptautinių organizacijų pranešimais, teroristinių grupuočių pareiškimais) bei antriniais šaltiniais (akademiniiais darbais, kuriuose vertinami teroristinių grupuočių konstruojami naratyvai). Jemeno gyventojų apklausų duomenys bei tarptautinių organizacijų pranešimai leis identifikuoti visuomenės nepasitenkinimo, nuoskaudų šaltinius bei potencialius rizikos faktorius, sudarančius sąlygas visuomenės radikalizacijai. Žvilgsnis į teroristinių grupuočių pareiškimus bei akademinius darbus, kuriuose vertinami Jemene veikiančių grupuočių naratyvai, leis įvertinti kaip teroristinės grupuotės panaudoja visuomenės nusivylimą bei nuoskaudas įgyjant visuomenės palankumą bei pritraukiant naujus narius. Vertinant šalies valdžios paramos teroristinėms grupuotėms veiksnį bus remiamasi akademiniiais tyrimais, kuriuose analizuojama Jemeno valdžios vykdyta politika teroristinių grupuočių atžvilgiu ir ryšiai su teroristinėmis grupuotėmis. Taip pat bus remiamasi tarptautinių organizacijų ir užsienio valstybių protokolais, kuriuose publikuota informacija apie asmenis, kuriems taikomos sankcijos dėl ryšių su teroristinėmis grupuotėmis. Tokiu būdu bus siekiama įvertinti kaip Jemeno prezidentų Ali Abdullah Saleh ir Abdrabbuh Mansur Hadi vadovavimo laikotarpiais vykdyta vidaus politika paveikė teroristinių grupuočių galimybes įsitvirtinti ir veikti šalyje. Tikrinant šį veiksnį bus ieškoma duomenų tiek apie tiesioginę, tiek apie netiesioginę paramą teroristinėms grupuotėms. Vertinant Jemene veikiančių teroristinių grupuočių vidinės organizacijos veiksnį bus pasitelkiami akademiniai tekstai, kuriuose kalbama apie AQAP bei ISY grupuočių organizuotumą veikiant Jemene bei apie šiose grupuotėse užfiksuotus vidinius nesutarimus. Šio veiksnio vertinimui taip pat bus naudojami vieši teroristinių grupuočių lyderių pareiškimai ir kreipimaisi į grupuotės narius. Tokiu būdu bus siekiama nustatyti kaip vidinė AQAP ir ISY dinamika veikė šių grupuočių galimybes siekti tikslų Jemeno pilietinio karo fone.

3. Saugumo situacija Jemene

Saugumo situacija Jemene pasižymi kompleksiskumu ir dinamiškumu. Nuo pat XX a. dešimtojo dešimtmečio, kai buvo suvienytos Jemeno šiaurinė ir pietinė dalys, šalyje periodiškai įsiplieskdavo įvairaus masto ir intensyvumo konfliktai. XXI a. pirmajame dešimtmetyje Jemeno vidaus saugumo situacija taip pat buvo pažymėta ne vieno karinio konflikto, kurių metu Jemeno valdžia kovojo prieš sukilėlius hučius. 2010 m. pabaigoje - 2011 m. visame arabiškajame pasaulyje nuvilnijusi protestų banga neaplenkė ir Jemeno, šalyje prasidėjo demonstracijos, kuriose Jemeno gyventojai reikalavo tuometinio šalies prezidento Ali Abdullah Saleh atsistatydinimo. 2012 m. pradžioje naujuoju Jemeno prezidentu tapus Abdrabbuh Mansour Hadi buvo pradėti svarstyti šalies suvienijimo planai. 2014 m. pradžioje buvo užbaigti beveik metus trukę Nacionalinio dialogo konferencijos svarstymai, kuriuose buvo padėtas pagrindas naujai Jemeno konstitucijai.¹¹³ Taip pat buvo nutartas politinių pokyčių planas, pagal kurį Jemenas turėjo tapti iš šešių regionų sudaryta federacine valstybe, kurioje šalies valdžia būtų padalinta tarp hučių ir A. Hadi vadovaujamos vyriausybės.¹¹⁴ 2014 m. vasarą, po dviejų savaitų trukmės prieš šalies valdžią nukreiptų protestų ir grasinimų, prezidentas Abdrabbuh M. Hadi paleido savo kabinetą, o rugsėjo mėnesį hučiai perėmė didžiosios dalies Jemeno sostinės Sanos kontrolę, vėliau ir uostamiestį Hodeidą. Hučiams išreiškus nepritarimą parengtam naujosios Jemeno konstitucijos pagrindu turėjusiam tapti dokumentui, bei reikalaujant naujos šalies valdžios, 2015 m. pradžioje A. Hadi atsistatydino iš prezidento pareigų, o hučiai perėmė Jemeno vyriausybės pastato kontrolę. Praėjus mėnesiui po Jemeno prezidento pasitraukimo iš pareigų, jis atšaukė savo atsistatydinimą, paskelbė save legitimiu šalies prezidentu ir įvardijo hučių veiksmus perversmu. Nuo Jemeno sostinės užėmimo 2014 m. pabaigoje saugumo situacija Jemene prastėjo, suaktyvėjo teroristinių grupuočių veikla, vyko kariniai susidūrimai tarp hučių ir Jemeno vyriausybės. Prezidentas Hadi gavo prieglobstį Saudo Arabijoje, o po jo kreipimosi dėl pagalbos į kitas valstybes buvo suformuota Saudo Arabijos vadovaujama arabų šalių karinė koalicija, padedanti A. Hadi pajėgoms nugalėti hučius ir grąžinti šalies kontrolę legitimiai valdžiai. Laikui bėgant kova tarp hučių ir prezidentą A. Hadi remiančių karinių pajėgų peraugo į platesnio masto konfliktą, kuriame pradėjo veikti tokie veikėjai kaip Pietų pereinamoji taryba (angl. Southern Transitional Council). Nepaisant daugelio derybų procesų ir paliaubų tarp kovojančių grupių, 2014 m. pabaigoje prasidėjęs Jemeno pilietinis karas vyksta iki šių dienų. Šalies saugumo situaciją

¹¹³ BBC, „Yemen's National Dialogue Conference Concludes With Agreement“, 2014. <<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-25835721>> [žiūrėta 2021 02 15].

¹¹⁴ Marcus Montgomery, „A Timeline of the Yemen Crisis, from the 1990s to the Present“, 2021. <http://arabcenterdc.org/policy_analyses/a-timeline-of-the-yemen-crisis-from-the-1990s-to-the-present/> [žiūrėta 2021 03 02].

ypatingai apsunkina ir konflikto fone veikiančios bei teroristinius išpuolius vykdančios teroristinės grupuotės. Žemiau bus trumpai aprašomi Jemeno vidaus konflikte veikiantys dalyviai: vietinės grupės, teroristinės grupuotės bei užsienio valstybės.

3.1. Jemeno pilietiniame kare dalyvaujančios vietinės grupės

Jemeno pilietiniame kare dalyvauja įvairios ginkluotos grupės, turinčios skirtingų tikslų, tačiau šio konflikto kontekste pažymėtini yra trys pagrindiniai ir didžiausią įtaką pilietinio karo eigai darantys vietiniai veikėjai: sukilėliai hučiai, Jemeno prezidento A. Hadi vyriausybė bei atskiros Pietų Jemeno valstybės atkūrimo siekiantys separatistai, kurių didžioji dalis tapatina save su Pietų pereinamąja taryba (angl. Southern Transitional Council).

Hučiai. Hučių judėjimas, oficialiai dar žinomas Ansar Allah (liet. Dievo partizanai) pavadinimu, susiformavo XX a. devintajame dešimtmetyje šiaurės Jemene, kai susikūrė šiizmo atšakos zaidizmo pagrindu grįstas platus gentinis aljansas. Šiitai zaiditai sudaro maždaug trečdalį Jemeno gyventojų, o tuo tarpu likusi Jemeno gyventojų dalis yra musulmonai sunitai. Hučių judėjimo pradininkas yra Jemeno zaiditų mažumai priklausęs Hussein Badreddin al-Houthi. 2004 m. Hussein Badreddin al-Houthi buvo nukautas Jemeno vyriausybės karinių pajėgų ir vadovavimą sukilėlių judėjimui perėmė jo brolis Abdul Malik al-Houthi. Hučių judėjimo populiarumas išaugo dėl nepasitenkinimo korupcija šalyje bei ilgus metus autoritarinio Jemeno prezidento Ali Abdullah Saleh vykdytos hučių interesams nepalankios vidaus ir užsienio politikos. Nors hučiai periodiškai kovojo su Jemeno vyriausybės pajėgomis, Arabų pavasario protestai sudarė palankias sąlygas hučiams mobilizuotis ir vykdant įvairius išpuolius bei pasikėsinimus į Jemeno valdžios atstovus prisidėti prie A. Saleh nuvertimo iš prezidento posto. Šalies valdžią perėmus buvusiam A. Saleh kabineto viceprezidentui Abdrabbuh Mansur Hadi, hučiai ir toliau didino pajėgumus, kol galiausiai 2014 m. suvieniję jėgas su pačiu buvusiu prezidentu A. Saleh užėmė šalies sostinę, bei vėliau privertė iš šalies išvykti Jemeno prezidentą A. Hadi. Kovos tarp hučių ir Jemeno vyriausybės pajėgų, kurias remia Saudo Arabijos koalicija, tęsiasi be didesnių teritorinių pokyčių nuo pat 2014 m. pabaigos. Hučiai kontroliuoja didžiąją dalį Jemeno šiaurinių teritorijų, įskaitant ir šalies sostinę Sana. Nors sukilėlių hučių naratyvas yra rezistencinio pobūdžio ir juo siekiama išryškinti valdžios skaidrumo, Vakarų šalių įtakos mažinimo bei gyvenimo sąlygų gerinimo aspektus, hučiai nėra išreiškę aiškių, ilgalaikių politinių tikslų.¹¹⁵ Pagrindinis hučių šūkis, kurį dažnai galima išvysti ant

¹¹⁵ Khalid al-Karimi, „Al-Bukhaiti to the Yemen Times: “The Houthis’ takeover can not be called an invasion““, 2014. <<https://web.archive.org/web/20150217094452/http://www.yementimes.com/en/1826/intreview/4467/Al-Bukhaiti->

hučių kontroliuojamų teritorijų esančių pastatų sienų yra „Dievas yra didis, mirtis Amerikai, mirtis Izraeliui, prakeikiame žydus, pergalė Islamui“.¹¹⁶ Jemeno pilietinio karo metu tarptautinė bendruomenė hučius ne kartą kaltino žurnalistų bei hučių judėjimo kritikų kankinimu ir žudymu, Jemeno gyventojams siunčiamos humanitarinės pagalbos pasisavinimu, civilinės infrastruktūros naudojimu karinių veiksmų priedangai bei Jemeno mažumų, tokių kaip žydų ir Baha'į, persekiojimu.¹¹⁷

Prezidento A. Hadi vyriausybei lojalios ginkluotosios pajėgos. Didžioji dalis Vakarų tarptautinės bendruomenės palaiko ir remia 2015 m. iš Jemeno sostinės Sanos priverstinai į šalies pietinę dalį, o vėliau ir Saudo Arabiją, pasitraukusį prezidentą Abdrabbuh M. Hadi. Jo vadovaujamos vyriausybės ministrai bei parlamentariai įsikūrę Maribo, Adeno, Seiyuno ir kituose Jemeno miestuose. Dalis vyriausybės atstovų taip pat veikia iš Saudo Arabijos sostinės Rijado.¹¹⁸ Pilietinio karo pradžioje buvo suformuota naujoji Jemeno nacionalinė kariuomenė, kurios pagrindą sudaro Prezidentui A. Hadi lojalūs kariniai vienetai. Didžioji dalis šių vienetų yra pietinėje, rytinėje bei centrinėje šalies dalyse iki pilietinio karo veikę Jemeno kariuomenės daliniai. Kartu su Jemeno nacionaline kariuomene kovoje prieš hučius veikia samdiniai iš Eritrėjos, Somalio bei kitų šalių. Be šių pajėgų, A. Hadi pusėje veikia ir prieš hučius nusiteikę genčių pagrindu sudaryti koviniai vienetai.¹¹⁹ Pagrindinis Prezidento A. Hadi pajėgų paramos šaltinis yra Saudo Arabija ir jos vadovaujama kitų arabiškų šalių karinė koalicija. 2015 m. pabaigoje Saudo Arabijos vadovaujama koalicija pradėjo vykdyti Jemeno nacionalinės kariuomenės parengimą ir kovos veiksams parengė aštuonias brigadas. 2021 m. kovo mėnesio duomenimis Jemeno nacionalinės kariuomenės aktyvų personalą sudarė apie 43 tūkst. karių, o bendras A. Hadi palankių sukarintų grupuočių narių skaičius siekė apie 70 tūkst. Prezidentui A. Hadi lojalių pajėgų tikslas yra išstumti hučius iš jų kontroliuojamų teritorijų ir atstatyti šalies vientisumą. 2021 m. gegužės mėnesio duomenimis A. Hadi pavaldžios pajėgos kontroliuoja Al-Mahra provinciją, tris nafta turtingas rytines provincijas, Hadhramaut, Shabwa, Marib, bei dalį pietinės Abyan ir šiaurinės Al-Jawf provincijų. Pažymėtina, jog Jemeno nacionalinė kariuomenė yra prastai aprūpinta ir stipriai priklausoma nuo Saudo Arabijos finansinės bei karinės paramos.

[to-the-Yemen-Times](#)> [žiūrėta 2021 02 11].

¹¹⁶ Bruce Rledel, „Who Are the Houthis, and Why Are We at War With Them?“, 2017. <<https://www.brookings.edu/blog/markaz/2017/12/18/who-are-the-houthis-and-why-are-we-at-war-with-them/>> [žiūrėta 2021 03 02].

¹¹⁷ Arab News, „Yemeni Christian Priest Detained, Tortured by Houthis For Four Years“, 2021. <<https://www.arabnews.com/node/1806546/middle-east>> [žiūrėta 2021 03 04].

¹¹⁸ Alex Almeida, Michael Knights, „Yemen's Fragile Balance“, 2019. <<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/yemens-fragile-military-balance>> [žiūrėta 2021 03 02].

¹¹⁹ ACLED, „Increasing Tribal Resistance to Houthi Rule“, 2019. <<https://acleddata.com/2019/03/07/increasing-tribal-resistance-to-houthi-rule/>> [žiūrėta 2021 03 02].

Pietų pereinamoji taryba (STC). Jemeno pilietinio karo ir Jemeno istorijos kontekste itin reikšminga yra šiaurės-pietų skirtis. Iki 1990 m. dabartinė Jemeno teritorija talpino dvi valstybes – Jemeno Arabiškąją Respubliką (šiaurinis Jemenas) bei Jemeno Liaudies Demokratinę Respubliką (pietinis Jemenas). Nors 1990 m. gegužės 22 d. abi šalys buvo suvienytos į vieną valstybę, šiaurės ir pietų Jemeno priešprieša buvo periodiškai visuomenės išryškinama problema. Dėl pietų Jemeno nepasitenkinimo suvienytos valstybės valdžios paskirstymu, 1994 m. kilo pilietinis karas, kuris nugalėjęs silpnesnes pietų Jemeno pajėgas ir išvarius pietų Jemeno lyderius iš šalies buvo greitai užbaigtas.¹²⁰ 2007 m. pietinės Jemeno dalies gyventojai išreiškė nepasitenkinimą pietinės šalies dalies ekonominiu bei politiniu marginalizavimu, buvo vykdomos demonstracijos, tačiau naudojant tikrus šaudmenis A. Saleh vadovaujamos pajėgos išsklaidė minias.¹²¹ Nepasitenkinimas politinėmis bei ekonominėmis sąlygomis lėmė tai, jog palaipsniui susikūrė pavienes pietinio Jemeno atsiskyrimo siekiančias grupes vienijantis Pietų Judėjimas (angl. Southern Movement), kuris organizavo įvairias protesto akcijas. 2015 m. šalyje vykstančio karo kontekste, sudarius sąjungą su prezidentu A. Hadi, Pietų Judėjimas įrodė esantis reikšminga jėga išstumiant hučius iš šalies pietų. Kovų prieš hučius fone šis judėjimas gavo finansinę ir karinę paramą iš arabų šalių koalicijos ir tokiu būdu sustiprino savo galią bei įtaką.¹²² Pietų Judėjimo politinė atšaka, Pietų Pereinamoji Taryba, su Jungtinių Arabų Emyratų pagalba buvo įsteigta 2017 m. gegužę, po to kai prezidentas A. Hadi nušalino Adeno gubernatorių Aidarus al-Zoubaidi ir dėl šios priežasties mieste kilo plataus masto demonstracijos. Tarybos prezidentu tapo minėtas buvęs gubernatorius al-Zoubaidi, o 2018 m. pradžioje šis judėjimas perėmė Jemeno vyriausybės būstinės Adene kontrolę ir paskelbė, jog iš prezidento A. Hadi pradeda perimti Jemeno pietinės dalies valdžią. Šie nesutarimai išryškino Saudo Arabijos vadovaujamos karinės koalicijos fragmentiškumą. Jungtiniai Arabų Emyratai teikė politinę ir karinę paramą naujam Jemeno prezidento priešui, t. y., Pietų pereinamajai tarybai, tačiau tuo pačiu prisidėjo prie tą patį prezidentą remiančios arabų koalicijos vykdomų prieš hučius nukreiptų kovinių veiksmų. Nesutarimai ir periodiniai kariniai susidūrimai tarp Pietų pereinamosios tarybos ir Jemeno vyriausybės pajėgų baigėsi 2020 m. viduryje, kai su Saudo Arabijos pagalba buvo sutarta dėl naujos vyriausybės, sudarytos iš vienodo skaičiaus pietų ir šiaurės Jemeno regionų atstovų, suformavimo.¹²³

3.2. Jemene veikiančios teroristinės grupuotės

¹²⁰ New York Times, „Yemen Claims Victory in Civil War After Seizing Rebel City“, 1994. <<https://www.nytimes.com/1994/07/08/world/yemen-claims-victory-in-civil-war-after-seizing-rebel-city.html>> [žiūrėta 2021 03 02].

¹²¹ HRW, „The Yemeni Government’s Brutal Response to Southern Movement Protests“, 2009. <<https://www.hrw.org/report/2009/12/15/name-unity/yemeni-governments-brutal-response-southern-movement-protests>> [žiūrėta 2021 03 05].

¹²² MERIP, „The Southern Transitional Council and the War in Yemen“, 2018. <<https://reliefweb.int/report/yemen/southern-transitional-council-and-war-yemen>> [žiūrėta 2021-03-10].

¹²³ Arab News, „Yemen’s New Government Sworn In, Ending Months of Wrangling“, 2020. <<https://www.arabnews.com/node/1783251/middle-east>> [žiūrėta 2021 03 09].

Arabijos pusiasalio al-Qaeda (AQAP). Nuo pat 2000 m. dominuojanti džihadistinė grupuotė Jemene buvo al-Qaeda. Šios teroristinės grupuotės augimas buvo paspartintas arabų šalių visuomenėse augančio pykčio dėl 2003 m. JAV invazijos į Iraką. Be to, XXI a. pirmajame dešimtmetyje dalyje arabų šalių, įskaitant ir Jemeną, nemažai patyrusių džihadistų buvo išleidžiami iš įkalinimo įstaigų ir siunčiami į neefektyvias edukavimo-integravimo į visuomenę programas, kurias praėję ir toliau tęsdavo teroristinę veiklą.¹²⁴ Likę nelaisvėje teroristai turėjo palankias sąlygas verbuoti kitus kalinius ir tokiu būdu plėsti džihadistų tinklą.¹²⁵ Al-Qaeda veikla itin suintensyvėjo po 2006 m. įvykusio masinio pabėgimo iš sustiprinto saugumo kalėjimo Jemeno sostinėje Sanoje, kai pabėgo 23 džihadistai. Tarp bėglių buvo ir Nasir al-Wuhayshi, vėliau tapęs Jemeno Al-Qaeda grupuotės lyderiu. Grupuo­­tė taip pat sustiprėjo po to, kai dėl Saudo Arabijos suintensyvintos kovos prieš vietinius džihadistus, šie 2009 m. pradžioje buvo priversti bėgti iš Saudo Arabijos į Jemeną, ir Saudo Arabijos bei Jemeno Al-Qaeda atšakos susijungė suformuodamos Arabijos pusiasalio Al-Qaeda junginį (angl. Al-Qaeda Arabian Peninsula, AQAP).¹²⁶ Kertiniai ir nekintantys AQAP tikslai yra išstremti „netikinčiuosius“ iš musulmoniškų žemių ir įsteigti šariato teise paremtą valdymo režimą.¹²⁷ Ši teroristinė grupuotė sugebėjo pasinaudoti Jemeno nestabilumu ir vykstančiais vidiniais konfliktais. Pažymėtini yra keli AQAP įtakos plėtros laikotarpiai. Visų pirma, 2011-2012 m. šalyje neramumus sukėlusio Arabų pavasario laikotarpiu grupuotė sugebėjo užimti ir paskelbti nedidelius Islamo Emyratus Abyan ir Shabwa provincijose. Vėliau, vykstant Jemeno pilietiniam karui AQAP valdė Hadramawt provinciją šalies rytuose bei iš dalies toje teritorijoje vykdė valstybės funkcijas. Šalyje vykstant pilietiniam karui šiai grupuotei pavyko suorganizuoti ir daugiau pabėgimų iš kalėjimų taip papildant kovotojų gretas, apiplėšti centrinę šalies banką, perimti karinį aprūpinimą.¹²⁸ AQAP valdė savo įkurtą *de facto* valstybę Jemeno teritorijoje iki 2016 m. balandžio, kai Jungtinių Arabų Emyratų specialiosios pajėgos su JAV parama privertė grupuotę trauktis iš užimtos teritorijos. Nuo tada šios teroristinės grupuotės galia reikšmingai sumažėjo, tačiau teroristiniai išpuoliai vykdomi iki šiol.

¹²⁴ Gabriel Rubin, „Breaking the Prison-Jihadism Pipeline: Prison, and Religious Extremism in the War on Terror.“, Kn. Kent. R. Kerley (sud.), *Finding Freedom in Confinement: The Role of Religion in Prison Life*. Santa Barbara (CA): Praeger, 2018, 29.

¹²⁵ Elisabeth Kendall, „Contemporary Jihadi Militancy in Yemen: How is the Threat Evolving?“. Washington: Middle East Institute, 2018. <https://www.mei.edu/sites/default/files/publications/MEI%20Policy%20Paper_Kendall_7.pdf> [žiūrėta 2021 03 15].

¹²⁶ Jane Novak, „Arabian Peninsula al Qaeda Groups Merge“, 2009. <https://www.longwarjournal.org/archives/2009/01/arabian_peninsula_al.php> [žiūrėta 2021 02 27].

¹²⁷ CISAC, „Al Qaeda in the Arabian Peninsula“, Stanford (CA): Stanford University, 2020. <https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/al-qaeda-arabian-peninsula#highlight_text_14840> [žiūrėta 2021 03 20].

¹²⁸ Elisabeth Kendall, „The Failing Islamic State Within the Failed State of Yemen“, *Perspectives on Terrorism*, 13(1), 2019, 78.

Islamo valstybė Jemene (ISY). Islamo valstybė oficialiai paskelbė apie grupuotės plėtrą į Jemeną 2014 m. lapkričio 13 d. ISY tikslas Jemene, kaip ir AQAP atveju, yra užimti teritoriją ir įkurti joje šarijos teise valdomą valstybę.¹²⁹ Jemeno valdžios negebėjimas kontroliuoti šalies teritorijos, skurdas, aukštas smurto lygis ir tai, jog Jemenas užima strateginę Arabijos pusiasalio vietą daro Jemeno teritoriją teroristinei Islamo valstybės veiklai tinkama vieta.¹³⁰ Nors nuo veikimo Jemene pradžios grupuotė palaipsniui augo, priėmė iš AQAP pereinančius teroristus, įvykdė didelio masto teroristinius išpuolius bei užėmė keletą nedidelių teritorijų centrinėje Jemeno Bayda gubernijoje¹³¹, jai nepavyko perimti stipriausios Jemene veikiančios teroristinės grupuotės titulo iš AQAP. Islamo valstybės veiklos metodai reikšmingai skiriasi nuo AQAP. Ši grupuotė išsiskiria veiklos brutalumu taikantis į Jemeno vietinius gyventojus, o grupuotės lyderiai pasižymi itin valdingu vadovavimo stiliumi.¹³² Be to, ISY, atvirkščiai nei AQAP, Jemene neturi užmezgusi plataus ryšių su gentimis tinklo. ISY patyrė stiprų smūgį 2017 m. pabaigoje, kai JAV pajėgos subombardavo dvi pagrindines grupuotės stovyklas. Nors 2017 m. pagrindinis ISY teroristinių išpuolių taikinyje buvo hučių sukilėliai, 2018 m. grupuotė pradėjo vykdyti atakas prieš AQAP, kurią apkaltino bendradarbiavimu su Jemeno kariuomene.¹³³ Šie išpuoliai palaipsniui peraugo į intensyvesnę konfrontaciją su AQAP. Nuo 2018 m. abi teroristinės grupuotės daugiau kovojo tarpusavyje, nei vykdė prieš hučius, Jemeno vyriausybės pajėgas ar kitas grupes nukreiptus išpuolius.

3.3. Jemeno pilietiniame kare dalyvaujantys užsienio subjektai

Atsižvelgiant į tai, jog hučių sukilėliai yra islamo šiitų šakos atstovai, hučių judėjimas dažnai siejamas su parama iš Irano. Nors patys sukilėliai neigia gaunantys finansinę ar karinę paramą iš Irano, Jemeno vyriausybė bei kiti konflikto dalyviai ne kartą pažymėjo, jog hučiai yra Irano priemonė destabilizuoti Jemeną bei pakenkti Saudo Arabijos saugumo interesus.¹³⁴ Hučių veiksmai Jemene bei Irano parama sukilėliams įvardijama kaip musulmonų šiitų kova prieš sunitus. Pažymėtina, jog tiek iki Jemeno pilietinio karo pradžios, tiek jo metu buvo ne kartą sulaikytos

¹²⁹ Chatham House, „Yemen: Key Players and Prospects for Peace“, London: Chatham House, 2015. <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/events/2015-11-07-yemen-key-players-prospects-peace-meeting-summary_4.pdf> [žiūrėta 2021 03 20].

¹³⁰ Maria-Louise Clausen, „Islamic State in Yemen – A Rival to Al Qaeda?“, *Connections*, 16(1), 2017, 57.

¹³¹ Elisabeth Kendall, „ISIS in Yemen: Caught in a Regional Power Game“, 2020. <<https://newlinesinstitute.org/isis/isis-in-yemen-caught-in-a-regional-power-game-2/>> [žiūrėta 2021-03-20].

¹³² Ten pat.

¹³³ Kendall, *The Failing Islamic State Within the Failed State of Yemen*, 81.

¹³⁴ Arab News, „Iranian Experts Plotted Attack on Aden Airport: yemeni pm“, 2021. <<https://www.arabnews.com/node/1785311/middle-east>> [žiūrėta 2021 04 02].

Irano ginklų ir amunicijos siuntos, kurios galimai turėjo pasiekti hučius.¹³⁵ Be to, nustatyta, jog hučiai ne kartą naudojo Irane pagamintus dronus.¹³⁶ Nepaisant to, jog Iranas neigė karines sąsajas su hučiais, 2019 m. Irano ajatola Ali Khamenei susitikęs su hučių atstovu Teherane atvirai išreiškė „dvasinį“ palaikymą sukilėlių judėjimui.¹³⁷ Be Irano, hučiams ginklus siekė tiekti arba galimai slaptatiekė ir Šiaurės Korėja.¹³⁸ Hučiams perėmus šalies sostinės kontrolę ir artėjant link pietinėje Jemeno dalyje esančios laikinosios sostinės Adeno, prezidentas A. Hadi kreipėsi į Jungtinių Tautų Saugumo Tarybą prašydamas tarybos leidimo leisti Jemeniui padėti norinčioms valstybėms teikti bet kokios formos paramą siekiant apsaugoti Jemeną bei atgrasyti sukilėlius hučius.¹³⁹ Pagalbos taip pat buvo kreiptasi į Arabų Lygą.¹⁴⁰ 2015 m. kovo 26 d. Saudo Arabija pradėjo intervenciją į Jemeną, pavadintą „Operacija Lemiamo Audra“ (angl. *Operation Decisive Storm*). Saudo Arabijos vadovaujama karinė koalicija, sudaryta iš Saudo Arabijos, Jungtinių Arabų Emyratų, Bahreino, Kuveito, Kataro, Egipto, Jordanijos, Maroko ir Senegalo karinių pajėgų bei privačių karinių samdinių, šią operaciją vykdė iki 2015 m. balandžio 21 d. Operacijos metu buvo vykdomi oro antskrydžiai prieš hučių pajėgas bei kontroliuojamas laivų judėjimas aplink Jemeną. JAV laivynas taip pat teikė paramą Jemeno vyriausybei blokuojant jūrų kelią hučiams ginkluotę potencialiai turėjusiems tiekti Irano laivams, apieškant bei apsukant juos.¹⁴¹ Po pirmosios Saudo Arabijos vadovaujamos koalicijos operacijos buvo pradėta antroji, t. y., atkuriamoji, fazė, kuri tebesitęsia iki šiol. Pažymėtina, jog po trijų metų nuo pilietinio karo pradžios pagrindiniais aktyviais prieš hučius Jemene veikiančiais užsienio veikėjais buvo likę tik Saudo Arabija ir Jungtiniai Arabų Emyratai. Prie Saudo Arabijos vadovaujamos koalicijos intervencijos į Jemeno pilietinį karą netiesiogiai, tai yra, per techninę pagalbą, ginkluotės pardavimus ir laivybos blokadą, ilgą laiką prisidėjo ir įvairios NATO šalys, įskaitant JAV, Jungtinę Karalystę ir Prancūziją.¹⁴² Saudo Arabijos

¹³⁵ Reuters, „U.S. Navy Says It Seized Weapons from Iran Likely Bound for Houthis in Yemen“, 2016. <<https://www.reuters.com/article/us-iran-usa-yemen-arms-iduskcn0x12db>> [žiūrėta 2021 03 20].

¹³⁶ Jon Gambrell, „Devices Found in Missiles, Yemen Drones Link Iran to Attacks“, AP News, 2020. <<https://apnews.com/article/4338ea6186ebefcd752c2c6e8f45d7a3>> [žiūrėta 2021 03 21].

¹³⁷ Reuters, „Iran's Khamenei Backs Yemen's Houthi Movement, Calls for Dialogue“, 2019. <<https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-iran/irans-khamenei-backs-yemens-houthi-movement-calls-for-dialogue-iduskcn1v31w3>> [žiūrėta 2021 03 22].

¹³⁸ Arab News, „North Korea Trying to Sell Weapons to Houthis, Secret UN Report Reveals“, 2018. <<https://www.arabnews.com/node/1350851/world>> [žiūrėta 2021 04 02].

¹³⁹ Prezidento A. Hadi kreipimasis dėl paramos kovojant prieš hučius, 2015. <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF6CF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_217.pdf> [žiūrėta 2021 03 25].

¹⁴⁰ Euro News, „Yemen's War of Words: Hadi Asks Arab League for Help in Fighting Houthis“, 2015. <<https://www.euronews.com/2015/03/28/yemen-s-war-of-words-hadi-asks-arab-league-for-help-in-fighting-houthis>> [žiūrėta 2021 03 24].

¹⁴¹ Maria Abi Habib, Adam Entous, „U.S. Widens Role in Saudi-led Campaign Against Houthi Rebels in Yemen“, WSJ, 2015. <<https://www.wsj.com/articles/u-s-widens-role-in-saudi-led-campaign-against-yemen-rebels-1428882967>> [žiūrėta 2021 03 24].

¹⁴² Karlina Kleijer, „Yemen: 'The Children Have a Game Called Airstrike in Which They Fall to the Ground'“, the guardian, 2015. <<https://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2015/nov/09/yemen-the-children-have-a-game-called-airstrike-in-which-they-fall-to-the-ground>> [žiūrėta 2021 03 24].

vadovaujamos koalicijos intervencija tarptautinėje erdvėje susilaukė daug neigiamų atgarsių dėl perteklinių karinių veiksmų, didelio civilių aukų skaičiaus ir karo nusikaltimų.¹⁴³

Jungtiniai Arabų Emyratai aktyviai prisidėjo prie Saudo Arabijos koalicijos kovos prieš hučius bei Jemene veikiančias teroristines grupuotes nuo pat koalicijos sudarymo pradžios, tačiau pažymėtina, jog Jemeno pilietinio karo kontekste palaipsniui pradėjo ryškėti Saudo Arabijos ir JAE interesų skirtumai. Nors JAE ilgą laiką veikė kartu su kitais karinės koalicijos partneriais, ši šalis prisidėjo prie separatistinės Pietų Pereinamosios Tarybos įkūrimo 2017 m. ir aktyviai rėmė ją konflikto metu. Net ir veikiant Saudo Arabijos koalicijos sudėtyje, JAE palaikė pietinės Jemeno dalies atsiskyrimo idėją ir rėmė Pietų Pereinamosios Tarybos karinius veiksmus, nukreiptus prieš oficialią Jemeno vyriausybę.¹⁴⁴ Nors 2020 m. vasario 9 d. Jungtinių Arabų Emyratai išvedė savo karines pajėgas iš Jemeno, šios šalies įtaka Jemene jaučiama iki šiol. Jungtiniai Arabų Emyratai yra suinteresuoti įtakos strateginiam Bab el Mandebo sąsiauriui, kuriuo kasmet plukdoma apie devyni procentai pasaulio žalios ir perdirbtos naftos, išlaikymu.¹⁴⁵

¹⁴³ BBC, „Yemen War: Saudi-Led Coalition Forces Face Trials Over Violations“, 2020. <<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-51488741>> [žiūrėta 2021 03 24].

¹⁴⁴ Ahmed Aboudouh, „The Saudi and UAE Cold War in Yemen Will Only Intensify – Even With the Recent Show of Unity“, Independent, 2020. <<https://www.independent.co.uk/voices/yemen-war-aden-saudi-arabia-uae-separatists-government-stc-a9490546.html>> [žiūrėta 2021 03 14].

¹⁴⁵ Sheren Khalel, „UAE Deeply Involved in Yemen Despite Claims of Withdrawal, Experts Say“, 2021. <<https://www.middleeasteye.net/news/uae-yemen-conflict-deeply-involved-experts-say>> [žiūrėta 2021 03 12].

4. Teroristines grupuotes įgalinančių veiksmų tikrinimas Jemeno pilietinio karo atvejuje

Žvilgsnis į Jemeno pilietinį karą, jo vidinę dinamiką bei reikšmingus karo padarinius leidžia įvertinti ir šio konflikto įtaką Jemene veikiančių teroristinių grupuočių veiklai, bei patikrinti, ar ankstesniuose moksliniuose tyrimuose išskirti teroristines grupuotes įgalinantys veiksniai yra aktualūs ir Jemeno pilietinio karo kontekste. Toliau šiame darbe bus vertinami Jemeno gyventojų paramos teroristinėms grupuotėms, Jemeno valdžios paramos teroristinėms grupuotėms bei Jemene veikiančių teroristinių grupuočių vidinės organizacijos veiksniai.

4.1. Jemeno gyventojų paramos teroristinėms grupuotėms veiksnys

Arabijos pusiasialio Al-Qaeda bei Islamo valstybės Jemeno atšaka, nepriklausomai nuo teroristinės veiklos intensyvumo tam tikru pilietinio karo laikotarpiu, yra suinteresuotos išlaikyti bei plėsti grupuotės narių bazę, užtikrinti grupuočių integralumą bei teroristinės veiklos tęstinumą. Siekiant šių tikslų visuomenės parama gali tapti potencialiu grupuotės galios išlaikymo bei didinimo šaltiniu. AQAP ir ISY veikimo metodai, įskaitant ir santykį su Jemeno visuomene, pilietinio karo metu pasižymėjo reikšmingais skirtumais, lėmusiais ir tolimesnius pilietinio karo eigoje išryškėjusius šių grupuočių galios skirtumus. Siekiant nustatyti Jemeno gyventojų paramos svarbą AQAP ir ISY teroristinei veiklai Jemene, būtina įvertinti ar ir kaip šios grupuotės sugebėjo panaudoti šalies gyventojų nepasitenkinimą pilietinio karo sukeltais padariniais, bei kitas ilgalaikes Jemeno visuomenės patiriamas nuoskaudas, kurios pilietinio karo metu buvo dar labiau sustiprintos.

4.1.1. Jemeno visuomenės nepasitenkinimas šalies valdžios pertekliniais veiksmais

Atsižvelgiant į tai, jog Jemeno prezidento A. Hadi vyriausybės pajėgas pilietiniame kare prieš hučius rėmė ir toliau remia kitos valstybės, Jemene vykdytųjų oro antskrydžius ir dronų atakas, bei į tai, jog dalis šių karinės koalicijos pajėgų veiksmų skaudžiai palietė Jemeno gyventojus, pažymėtinas yra dalies Jemeno visuomenės nusivylimas patiriamais karo kaštais. Pilietinio karo sukurtas saugumo vakuumas ir visuomenės nepasitenkinimas užsitęsusiu konfliktu

bei jo padariniais, tapo palankia terpe teroristinėms grupuotėms radikalizuoti visuomenę ir pelnyti visuomenės paramą.

Vienas iš kertinių visuomenės požiūrį į pilietinio karo procesus atspindinčių rodiklių yra Jemeno visuomenės apklausos. 2017 m. vykdytoje Jemeno gyventojų apklausoje¹⁴⁶ pagrindine asmeniniam saugumui įtaką darančia grėsme 30 procentų visų respondentų įvardijo arabų šalių koalicijos antskrydžius. 9 procentai respondentų pagrindine grėsme nurodė hučių kovotojus ir jų vykdomus sprogdimus, o terorizmą kaip svarbiausią grėsmę nurodė tik 2 procentai respondentų. Apklausos rezultatai išsiskiria vertinant šiaurinėje ir pietinėje Jemeno dalyse gyvenančių gyventojų apklausos duomenis. 35 procentai šiaurinėje Jemeno dalyje gyvenančių respondentų kaip pagrindinę grėsmę įvardijo arabų koalicijos antskrydžius, 10 procentų respondentų nurodė hučių sukilėlius bei jų vykdomus sprogdimus, o terorizmą nurodė tik 1 procentas apklaustųjų. Pietinėse Jemeno gubernijose gyvenančių gyventojų požiūris į svarbiausius grėsmės šaltinius ženkliai skyrėsi nuo Jemeno šiaurėje gyvenančių respondentų, nes 40 procentų apklaustųjų pagrindine grėsme abstrakčiai įvardijo prastą saugumo situaciją, 3 procentai respondentų nurodė hučius ir 11 procentų – teroristus. Ši skirtis tarp visuomenės požiūrių į saugumo situaciją šalyje gali būti aiškinama dėl pilietinio karo metu vykusio ir galimai tebevykstančio dalies gyventojų persikėlimo iš vienos gubernijos į kitą, priklausomai nuo palaikomos grupės. Prasidėjus pilietiniam karui Jemeno prezidentas ir jo vadovaujama vyriausybė persikėlė į šalies pietinę dalį, bei laikinąją sostinę paskelbė Adeno miestą. Šalies pietinėje dalyje įsikūrė didžioji dalis Jemeno vyriausybei pavaldžių karinių pajėgumų, o tuo tarpu šiaurinėje Jemeno dalyje pilietinio karo metu kontrolę perėmė hučiai, prieš kuriuos ir buvo vykdomi oro antskrydžiai.

2019 m. vykdytoje Jemeno visuomenės apklausoje¹⁴⁷ pagrindiniu grėsmės šaltiniu asmeniniam saugumui 18 procentų visų respondentų nurodė besitęsiantį karą. 16 procentų visų respondentų svarbiausia grėsme įvardijo oro atakas, 14 procentų apklaustųjų nurodė skurdą, ligas ir valstybės paslaugų neužtikrinimą, 10 procentų apklaustųjų nurodė ginkluotas grupuotes, o teroristines grupuotes (Al-Qaeda arba Islamo valstybę) nurodė tik 1 procentas respondentų. Lyginant apklausos respondentų iš šiaurės bei pietų Jemeno atsakymus, pastebimi tam tikri skirtumai. 21 procentas apklaustųjų iš šiaurinės šalies dalies kaip pagrindinį grėsmės šaltinį nurodė oro antskrydžius, 20 procentų apklaustųjų nurodė besitęsiantį karą, 15 procentų – skurdą, ligas ir

¹⁴⁶ Yemen Polling Center, „Perceptions of The Yemeni Public on Living Conditions and Security-Related Issues“, Sanaa, 2017. <http://www.yemenpolling.org/advocacy/upfiles/YPCPublications_YPC-Data---Perceptions-of-the-Yemeni-public-on-living-conditions-and-security-related-issues---May-2017.pdf> [žiūrėta 2021 03 12].

¹⁴⁷ Yemen Polling Center, „Perceptions of the Yemeni Public on Security-Related Issues“, Sanaa, 2019. <https://yemenpolling.org/Projects-en/ICSP_Survey_2019_Preliminary_findings_26_01_2020.pdf> [žiūrėta 2021 03 20].

valstybės paslaugų neužtikrinimą. Pažymėtina, jog šiaurinėje šalies dalyje gyvenantys respondentai terorizmo kaip svarbiausios grėsmės nenurodė. Kalbant apie pietinės šalies dalies gyventojų apklausos duomenis, pažymėtina, jog 21 procentas respondentų pagrindine grėsme nurodė ginkluotas grupuotes, 14 procentų respondentų nurodė besitęsiantį karą, 15 procentų respondentų nurodė vagysčių ir smulkių nusikaltimų plitimą bei valdžios negebėjimą užtikrinti saugumo. Taip pat verta pažymėti, kad 13 procentų respondentų pagrindine grėsme nurodė skurdą, ligas ir valstybės paslaugų neužtikrinimą, o teroristines grupuotes įvardijo tik 4 procentai apklaustųjų. Atsižvelgiant į tai, jog šiaurinėje šalies dalyje gyventojai oro antskrydžius vertino kaip vieną reikšmingiausių grėsmių, darytina išvada, jog šiaurinėse Jemeno gubernijose vykdyti oro antskrydžiai galėjo sudaryti palankią terpę visuomenės radikalizacijai ir teroristinės propagandos skleidimui.

Pagrindinis Arabijos pusiasalio Al-Qaeda grupuotės propagandos šaltinis, per kurį siekiama radikalizuoti ir mobilizuoti Jemeno visuomenę, yra *al-Malahem* medijų kanalas. Grupuoته skleidžia propagandą tiek platindami vaizdo įrašus, tiek leisdami periodinį elektroninį žurnalą *Sada al-Malahem*. AQAP publikacijose detalai aprašomos Jemeno visuomenės patiriamos problemos, šių problemų kaltininkai, bei siūlomi problemų sprendimo būdai. Pažymėtina, jog AQAP propagandos tikslų pasiekimas priklauso nuo to, kaip tiksliai grupuoته skleidžiamas naratyvas rezonuoja su Jemeno populiacija.¹⁴⁸ Grupuoته naratyve rezonuojant su Jemeno visuomenės nuoskaudomis, įskaitant ir nuo koalicijos atakų žūstančius civilius, AQAP siekia mobilizuoti jaunos, vyriškos lyties Jemeno gyventojus ir siūlo vadovautis kertiniu Al-Qaeda grupuoته principu *al-wala' wal-bara'* - parama musulmonams ir priešišku nenusulmonams.¹⁴⁹

Jemeno pilietinio karo metu vykdomos dronų atakos, oro antskrydžiai bei reidai buvo maksimaliai išnaudojami AQAP naratyvuose siekiant pademonstruoti, jog antskrydžiais taikomasi į niekuo dėtus musulmonus, o vienintelis būdas pasipriešinti yra vykdyti džihadą. Jauni ir neišsilavinę Jemeno gyventojai, aukštas nedarbingumo lygis bei pilietinio karo kaštai šalyje sudaro itin geras potencialių rekrūtų verbavimo galimybes.¹⁵⁰ Teroristų propagandinis naratyvas ypač išryškėdavo, kai netikslios oro atakos baigdavosi vaikų ir moterų mirtimis ir Jemeno kaimų namų sugriovimu. Keletoje per *al-Malahem* medijų kanalą išplatintų AQAP propagandinių vaizdo įrašų aiškinant globalaus džihado tikslus įrašė rodomi pilietinio karo išsekinti ir nusivylę Jemeno kaimų

¹⁴⁸ Alistair Harris, „Exploiting Grievances: Al-Qaeda in the Arabian Peninsula”, Carnegie Endowment for International Peace, 2010, 5.

¹⁴⁹ Harris, 7.

¹⁵⁰ Aaron Ng, „In Focus: Al Qaeda in the Arabian Peninsula (AQAP) and the Yemen Uprisings“, *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 3(6), 2011, 3.

gyventojai.¹⁵¹ Po 2017 m. įvykdytų JAV specialiųjų pajėgų reidų, kurių metu žuvo Jemeno kaimų gyventojai, AQAP išplatino pareiškimus, kuriais buvo siekiama išryškinti Jemeno genčių nepasitenkinimą bei AQAP ryžtą atkeršyti už civilių žūtis.¹⁵² Be to, AQAP viešai paskelbė, jog grupuotė, atvirksčiai nei Jemene veikianti Islamo valstybės atšaka, nesitaikys į mečetes, turgavietes ir kitas dideliu civilių skaičiumi išsiskiriančias vietas.¹⁵³ Pažymėtina, jog Arabijos pusiasalio Al Qaeda siekia išnaudoti pilietinio karo metu visuomenės patiriamas nuoskaudas bei mobilizuoti visuomenę per įvairius renginius. 2016 m. kovo mėnesį Hadramawt provincijoje AQAP organizavo festivalį, kuriame buvo siekta paminėti žuvusiųjų per amerikiečių oro atakas atminimą.¹⁵⁴ Renginio metu vyko įvairūs moksleiviams skirti konkursai, kurių metu buvo kuriami antiamerikietiški plakatai. Tokių renginių metu buvo siekiama išnaudoti visuomenės nepasitenkinimą ugdant nusivylusių ir keršyti pasiruošusių jaunų ateities kovotojų kartą.

Jemeno visuomenės nuoskaudos ilgą laiką buvo aštrinos dėl Jemeno vyriausybės partnerių remiamų pajėgų veiksmų pilietinio karo metu: savavališkų suėmimų, žmonių dingimo, kankinimų, slaptų kalėjimų įsteigimo. Pavyzdžiui, 2017 m. Jungtinių Tautų deleguotos ekspertų grupės buvo nustatyta, jog Jungtinių Arabų Emyratų pajėgos buvo sulaikiusios mažiausiai 200 asmenų Jemeno pietuose įsteigtose JAE valdomose bazėse.¹⁵⁵ Sulaikytieji asmenys JAE pajėgų buvo mušami bei kankinami elektrošoku, laikomi metaliniuose narvuose saulės kaitroje, jiems nebuvo suteikta savalaikė medicininė pagalba. Be to, buvo užfiksuotas ne vienas priverstinio sulaikytųjų dingimo atvejis. Pažymėtina, jog tiek Jemeno vyriausybė, tiek su Jemeno vyriausybės sutikimu šalyje veikianti JAE vyriausybė, neigė šią informaciją. Be to, JAE pajėgos galimai prisidėjo prie daugiau nei 25 dvasininkų nužudymų, kurių daugiausia buvo įvykdyti Adeno mieste 2016-2018 metais.¹⁵⁶ Nors JAE kaltinimų dėl dvasininkų nužudymų nepripažįsta, yra žinoma, kad dvasininkai turėjo ryšių su *Islah* politine partija, kurią JAE sieja su ekstremistine musulmonų brolijos (angl. *Muslim brotherhood*) grupuote. Šie įvykiai prisidėjo prie Jemeno visuomenės baimės dėl saugumo. Tokie pilietinio karo fone vykstantys įvykiai pasitarnavo kuriant teroristinę

¹⁵¹ Kendall, *Contemporary Jihadi Militancy in Yemen*, 8.

¹⁵² SITE, „AQAP Declares Latest U.S. Raid in Yemen Only Incites Muslims, Fighters Against America“, 2017. <<https://ent.siteintelgroup.com/Jihadist-News/aqap-declares-latest-u-s-raid-in-yemen-only-incites-muslims-fighters-against-america.html>> [žiūrėta 2021 03 20].

¹⁵³ AQAP, „Statement Denying Links to the Bombings of Houthi Mosques in Sana’a“, 2015, cituota iš Elisabeth Kendall, „Contemporary Jihadi Militancy in Yemen: How is the Threat Evolving?“. Washington: Middle East Institute, 2018.

¹⁵⁴ Elisabeth Kendall, *Contemporary Jihadi Militancy in Yemen*, 9.

¹⁵⁵ UN Security Council, „Final Report of the Panel of Experts on Yemen“, 2018, 48. <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2018_68.pdf> [žiūrėta 2021 03 21].

¹⁵⁶ Washington Post, “Who is Killing Yemen’s Clerics? Mystery Murders Are Sending a Chill Through the Mosques”, 2018. <https://www.washingtonpost.com/world/middle-east/who-is-killing-yemens-clerics-mystery-murders-are-sending-a-chill-through-the-mosques/2018/08/27/10b7da3c-ce0f-49e2-ad8e-d4adf05ef885_story.html> [žiūrėta 2021 03 16].

propagandą, kurioje minėti karo nusikaltimai įvardijami kaip prieš Islamą vykdomas karas, kuris gali būti atremtas tik vykdant džihadą. Vienas iš AQAP šeikhų Abu al-Bara šiuos karo nusikaltimus ir Jemeno gyventojų nepasitenkinimą bei baimę siekė išnaudoti pritraukiant naujus narius. Jis publikavo esė, kurioje teigė, jog dvasininkai galėtų verčiau mirti vykdydami džihadą nei laukti, kol bus nužudyti.¹⁵⁷

Kalbant apie Islamo valstybės gebėjimą panaudoti visuomenės nepasitenkinimą Jemeno pilietinio karo sukeltais kaštais, būtina pabrėžti, jog ši grupuotė taikė visiškai kitokią veiklos strategiją nei AQAP. Nors pagrindinis veiksnys, leidžiantis ISY veikti įvairiose šalyse yra silpna vietinė valdžia bei socioekonominės visuomenės nuoskaudos¹⁵⁸, tačiau ISY negebėjimas prisitaikyti prie vietinių sociokultūrinių aspektų taip pat nulėmė šios grupuotės negebėjimą išnaudoti Jemeno pilietinio karo sukeltą visuomenės nuoskaudą, bei grupuotės silpnumą lyginant su AQAP. Jei AQAP pasinaudodavo koalicijos antskrydžių sukeltomis civilių žūtimis siekiant mobilizuoti visuomenę, tai ISY laikėsi konservatyvaus grupuotės plėtros modelio siekiant prijungti kitas teroristines grupuotes, o ne formuojant grupuotę nuo pamatų.¹⁵⁹ Kitaip tariant, Islamo valstybė, atvirkščiai nei AQAP, nededa pastangų į vietinių gyventojų verbavimą, o ieško kitų, jau egzistuojančių teroristinių grupių integravimo į Islamo valstybę galimybių. ISY plėtros strategija Jemene nepasiteisino, nes 2014 m. AQAP nesutiko susijungti su ISY.¹⁶⁰ ISY struktūroje dažniausiai fiksuojami iš užsienio, pavyzdžiui, Saudo Arabijos, kilę nariai, bet ne Jemeno vietiniai.¹⁶¹ Islamo valstybė beveik nekūrė Jemeno visuomenei pritaikyto naratyvo, kuris leistų Jemeno gyventojams bent iš dalies susitapatinti su grupuotės skelbiamomis idėjomis.

Taigi, apibendrinant galima teigti, jog Jemeno visuomenės nepasitenkinimas pertekliniais valdžios veiksmais pilietinio karo metu sudarė sąlygas mobilizuoti bei radikalizuoti visuomenę abiejoms šalyje veikiančioms teroristinėms grupuotėms, tačiau šį aspektą naudojo tik Arabijos pusiasalio Al Qaeda grupuotė.

¹⁵⁷ Abu al-Bara' al-Ibbi, „Positions on the Assassinations of Sheikhs and Preachers“, 2017, cituota iš Elisabeth Kendall, „Contemporary Jihadi Militancy in Yemen: How is the Threat Evolving?“. Washington: Middle East Institute, 2018.

¹⁵⁸ Mohammed S. Siyech, „A Comparative Analysis of “Islamic State” & Al Qaeda in Yemen“, *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 8(8), 2016, 12.

¹⁵⁹ Siyech, 14.

¹⁶⁰ Ten pat.

¹⁶¹ Ten pat, 15.

4.1.2. Ilgalaikės Jemeno visuomenės nuoskaudos ir teroristinių grupuočių palaikymas

Jemenas laikomas skurdžiausia Vidurio Rytų ir Šiaurės Afrikos regiono valstybe, kurios gyventojai išgyvena vieną didžiausių humanitarinių krizių pasaulyje.¹⁶² Šalies gyventojai susiduria su skurdu, švaraus vandens ir tinkamų sanitarinių sąlygų nebuvimo problema, įvairių ligų, įskaitant ir COVID-19, protrėkiu. Pažymėtina, jog net iki pilietinio karo pusė šalies gyventojų gyveno žemiau skurdo ribos, o dėl pilietinio karo skurdo mastai išaugo ir šiuo metu slegia apie tris ketvirtadalius šalies gyventojų.¹⁶³ Nors įvairios tarptautinės organizacijos teikia paramą Jemeno gyventojams, apie 16,2 mln. gyventojų susiduria su maisto saugumo problemomis.¹⁶⁴

2017 m. Jemeno gyventojų apklausos¹⁶⁵ duomenimis didžiausią susirūpinimą visuomenei kėlė skurdas ir gyvenimo sąlygos. 59 procentai respondentų iš šiaurinių Jemeno gubernijų bei 56 procentai iš pietinių gubernijų šią problemą nurodė kaip svarbiausią. Paklausti ar darbo rinkos ir ekonominė situacija šalyje gerėja ar blogėja, 83 procentai visų respondentų teigė, jog situacija blogėja. 77 procentai visų respondentų nurodė, jog galimybių gauti maisto mažėja. Kalbant apie prieigą prie vandens, 52 procentai šiaurinės ir 38 procentai pietinės Jemeno dalies respondentų nurodė, jog vandens gauti darosi sunkiau. Pažymėtina, jog 65 procentai respondentų iš šiaurinių gubernijų nurodė, jog viešųjų paslaugų užtikrinimo situacija prastėja. Viešųjų paslaugų užtikrinimo prastėjimą identifiko ir 33 procentai pietinės Jemeno dalies respondentų.

2019 m. Jemeno visuomenės apklausoje¹⁶⁶ skurdas ir prastos gyvenimo sąlygos 48 procentų respondentų ir toliau buvo nurodomos kaip pagrindinis susirūpinimo šaltinis. 77 procentai visų respondentų teigė, jog lyginant su ankstesniais metais darbo rinkos ir ekonominė situacija šalyje pablogėjo. 63 procentai visų apklausos dalyvių nurodė, kad galimybių gauti maisto mažėja, o 56 procentai visų dalyvių nurodė, kad prieiga prie vandens išteklių taip pat blogėja. Kalbant apie viešųjų paslaugų užtikrinimą, 66 procentai visų respondentų nurodė, kad lyginant su ankstesniais metais situacija prastėja.

Dar iki pilietinio karo elitistinė šalies politika prisidėjo prie visuomenės supriešinimo, o negebėjimas užtikrinti bazinių paslaugų suteikimo visuomenei, ypač sveikatos ir švietimo sektoriuose, tik pablogino daugelio gyventojų ekonominę padėtį, lėmė išaugusį priešišką valdžiai

¹⁶² World Bank, „The World Bank In Yemen“, 2021. <<https://www.worldbank.org/en/country/yemen/overview#1>> [žiūrėta 2021 03 25].

¹⁶³ Ten pat.

¹⁶⁴ WFP, „WFP Yemen: Situation Report 2“, 2021. <<https://www.wfp.org/publications/yemen-0>> [žiūrėta 2021 03 20].

¹⁶⁵ Yemen Polling Center, *Perceptions of the Yemeni Public on Security-Related Issues*, 2017.

¹⁶⁶ Yemen Polling Center, *Perceptions of the Yemeni Public on Security-Related Issues*, 2019.

ir tuo pačiu atvėrė galimybes įsitvirtinti įvairioms apsaugą teikiančioms ginkluotoms grupuotėms.¹⁶⁷ Iš naftos gaunamų pajamų bei turto ir šalies resursų koncentracija mažoje politinio elito grupėje atspindi ryškų ekonominį kontrastą su vidutiniais Jemeno gyventojais, o tai taip pat yra vienas iš visuomenės jaučiamų nuoskaudų šaltinių.¹⁶⁸

Atsižvelgiant į kompleksines bei ilgalaikes socioekonominės šalies problemas, teigtina, jog Jemeno visuomenės nuoskaudos suteikia teroristinėms grupuotėms papildomas mobilizavimo galimybes. AQAP veiklos strategiją Jemene iš dalies atspindi AQAP stratego Abu Bakr Naji knygoje parašyti džihadžiams skirti raginimai skaityti sociologinius darbus apie Vidurio Rytų regioną tam, kad jie gebėtų geriau suprasti ir išnaudoti gentines tradicijas ir politines nuoskaudas.¹⁶⁹ Arabijos pusiasalio Al Qaeda grupuotė siekia įgyti Jemeno visuomenės palankumą vykdant įvairius bendruomenėms aktualius plėtros projektus: tobulinant elektros, vandens ir vandentiekio infrastruktūrą, tiesiant kelius, atnaujinant mokyklas bei papildant ligoninių medicininės atsargas.¹⁷⁰ Pažymėtina, jog AQAP gebėjimui veikti pilietinio karo kontekste didelę įtaką daro grupuotės ryšiai su įvairiomis Jemeno gentimis. Be minėtų plėtros projektų, svarbus įrankis grupuotės įtakos plėtros kontekste yra santuokų su genčių nariais sudarymas. Per santuokas Al-Qaeda nariai tampa integralia Jemeno gentinių struktūrų dalimi. Nors giminystės ryšiai *per se* nėra visuomenės paramos garantas, tačiau pažymėtina, jog dalis vietinių ignoruoja AQAP teroristinę veiklą vien todėl, kad dalis AQAP narių laikomi giminaičiais.¹⁷¹ Siekiant susitapatinti su vietiniais gyventojais, įgyti didesnę palaikymą ir išvengti neigiamų su Al-Qaeda siejamų asociacijų, 2011-2012 m. AQAP persivadino į *Ansar al-Shari'a* (liet. *Šariato teisės partizanai*)¹⁷². Kiek vėliau, 2015-2016 m. aktyviai Hadramawt gubernijoje veikusi grupuotė persivadino į Abna' Hadramawt (liet. *Hadramawt sūnūs*).¹⁷³ Daugiau nei pusė visų socialiniame tinkle *Twitter* 2016 m. paskelbtų AQAP įrašų buvo apie grupuotės vykdomus bendruomeninius plėtros projektus.¹⁷⁴ Grupuotės kontroliuojamose teritorijose vietiniams verslams buvo taikomos mokestinės lengvatos siekiant pademonstruoti AQAP nusiteikimą pagerinti vietiniams gyventojams teikiamų paslaugų kokybę¹⁷⁵. Be to, siekiant užsitikrinti visuomenės palankumą AQAP sprendė kasdienes Jemeno gyventojų problemas, teikė maistą ir siekė gerinti

¹⁶⁷ UNICEF, „Conflict Analysis Summary: Yemen“, 2014.

<<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Conflict-Analysis-Summary-Yemen-Final1.pdf>> [žiūrėta 2021 03 28].

¹⁶⁸ Ten pat.

¹⁶⁹ Jarret M. Brachman, William F. McCants, „Stealing Al-Qa'ida's Playbook“, *Studies in Conflict and Terrorism*, 29(4), 2006, 316.

¹⁷⁰ Kendall, *Contemporary Jihadi Militancy in Yemen*, 7.

¹⁷¹ Ten pat, 7.

¹⁷² Gregory D. Johnsen, „The Last Refuge: Yemen, al-Qaeda, and America's war in Arabia“, New York: Norton, 2014, 272.

¹⁷³ Kendall, *Contemporary Jihadi Militancy in Yemen*, 5.

¹⁷⁴ Ten pat, 8.

¹⁷⁵ Ten pat.

saugumo situaciją įkuriant Šariato teismus tose teritorijose, kuriose oficiali Jemeno valdžia nepajėgė daryti jokios įtakos.¹⁷⁶ Pažymėtina, jog 2015 m. AQAP kontroliuojamose teritorijose grupuotė vykdė administracines funkcijas, taisė kelius ir tiltus, mokėjo atlyginimus ligoninių darbuotojams, o 2015 m. lapkritį atėjus pavojingam ciklonui evakavo Mukalla miesto gyventojus.¹⁷⁷ Siekiant gyventojų palaikymo grupuotė buvo sąlyginai lanksti: įtraukė vietinius į miesto valdymą, sumažino nusikaltėliams taikomų bausmių skaičių.¹⁷⁸ AQAP išryškinamos visuomenei aktualios egzistuojančios bei menamos grėsmės, raginimai susiburti į kovą prieš šias grėsmes, yra pagrinde skirti jauniems vyrams, Jemeno genčių nariams. Mobilizacijos, radikalizacijos ir rekrūtavimo procesai dažnai vyksta vietose, kur individai yra laikinai nutolę nuo artimųjų, pavyzdžiui įvairiose religinių mokymų institucijose.¹⁷⁹ Apibendrinant, galima teigti, jog AQAP geba identifikuoti ilgalaikes Jemeno visuomenę slegiančias problemas, žino Jemeno kultūrinius ypatumus ir per įvairius projektus bei kryptingą veiklą geba šias problemas transformuoti į dalies Jemeno gyventojų paramą.

Jemene veikiančios Islamo valstybės atšakos *modus operandi* lyginant su AQAP yra mažiau kultūriškai jautrus ir labiau grįstas smurtu. ISY grupuotė nuo pat Jemeno pilietinio karo pradžios nesigilino į Jemeno gyventojų problemas bei vykdė brutalias atakas nesistengiant minimizuoti civilių aukų skaičiaus. Jemeno vietinių požiūriu Islamo valstybė yra užsienio, o ne vietinė grupuotė, ir iš dalies dėl šios priežasties ISY grupuotė iki šiol nesugebėjo užmegzti ryšių su vietinėmis genčių struktūromis.¹⁸⁰ Žinoma, svarbu suprasti ir tai, kad ISY nedėjo didelių pastangų siekiant įgyti vietinių gyventojų bei genčių palaikymą, bei, apart hučių niekinimo, nekūrė kultūriškai pritaikyto naratyvo.¹⁸¹ Islamo valstybės Jemeno atšakos ekstremalūs smurtiniai veiksmai bei atsisakymas užimtose teritorijose dalintis valdžia su Jemeno vietiniais (atvirkščiai nei AQAP atveju) taip pat iš dalies prisidėjo prie šios grupuotės negebėjimo įgyti visuomenės palankumo.

Apibendrinant, pažymėtina, jog AQAP ir ISY veikimo būdai Jemeno pilietinio karo fone drastiškai skiriasi. AQAP tiek iki pilietinio karo, tiek jo metu, suvokė, jog siekiant sustiprinti grupuotę, būtinas visuomenės palaikymas, todėl skyrė resursus vykdant įvairius į Jemeno gyventojų gyvenimo sąlygų gerinimą ir ilgalaikių problemų sprendimą orientuotus projektus. AQAP suvokė, jog ilgalaikės šalies gyventojų nuoskaudos sudaro palankias visuomenės radikalizavimo bei naujų narių rekrūtavimo galimybes. ISY pasirinko smurtu grįstą veiklos strategiją, nesiekė visuomenės

¹⁷⁶ Christopher Swift, „Arc of Convergence: AQAP: Ansar al-Shari’a and the Struggle for Yemen”, *CTC Sentinel*, 5(6), 2012, 2-4.

¹⁷⁷ Siyech, 13.

¹⁷⁸ Ten pat.

¹⁷⁹ Harris, 8.

¹⁸⁰ Clausen, 58.

¹⁸¹ Kendall, *Contemporary Jihadi Militancy in Yemen*, 19.

palaiikymo ir nesistengė išnaudoti ilgalaikių visuomenės nuoskaudų. Šie kontrastai iš dalies lėmė tai, jog AQAP sugebėjo užimti tvirtesnę nei ISY poziciją Jemene.

4.2. Jemeno valdžios tiesioginės ir netiesioginės paramos teroristinėms grupuotėms veiksnys

Kitas svarbus veiksnys, galintis sudaryti sąlygas teroristinių grupuočių veiklai vykstant pilietiniam karui, yra šalies valdžios teikiama parama teroristinėms grupuotėms ar su jomis siejamoms grupėms. Šalies valdžios parama teroristinėms grupuotėms gali būti tiesioginė arba netiesioginė. Tiesiogine parama teroristinėms grupuotėms laikytini tokie veiksmai, kai šalies valdžia remia šias grupuotes mainais į sąlyginį lojalumą ar galimybę nukreipti grupuotės vykdomus išpuolius prieš tam tikrą šalies valdžios priešą. Netiesiogine parama teroristinėms grupuotėms galima laikyti tokius šalies valdžios veiksmus, kai sąmoningai arba nesąmoningai šalies valdžia nesiima veiksmų, kuriais būtų mažinamos teroristinių grupuočių veiklos galimybės šalyje, ir teroristinės grupuotės gali sąlyginai lengvai kaupti resursus, didinti įtaką, planuoti teroristines atakas ar tiesiog slėptis šalies teritorijoje. Jemeno atveju teroristinės grupuotės, o ypač nuo 2009 m. šalyje veikianti Arabijos pusiasalio Al Qaeda, iš šalies valdžios sulaukė tiek tiesioginės, tiek netiesioginės paramos. Toliau Jemeno valdžios paramos teroristinėms grupuotėms veiksnys bus apžvelgiamas per buvusio ir dabartinio šalies prezidentų, Ali Abdullah Saleh ir Abdrabbuh Mansur Hadi, vadovavimo laikotarpių prizmes.

4.2.1. Ali Abdullah Saleh vadovavimo laikotarpis

Ali Abdullah Saleh buvo paskutinis Jemeno Arabų Respublikos ir pirmasis 1990 m. suvienyto Jemeno prezidentas. Didžiąją laiko dalį A. Saleh valdė šalį vadovaudamasis „skaldyk ir valdyk“ principu, palaikydamas patogius ir asmenine nauda grįstus ryšius su pavienėmis gentimis, bei nevengdamas manipuliuoti gentiniais papročiais siekiant supriešinti skirtingas gentis.¹⁸² Toks šalies valdymo būdas prisidėjo prie korupcijos valdžios institucijose įtvirtinimo bei valdžios negebėjimo pilnavertiškai užtikrinti valstybės funkcijų, tokių kaip gyventojų saugumo, politinio

¹⁸² Lars Berger et al., „Yemen and the Middle East Conference: The Challenge of Failing States and Transnational Terrorism”, Academic Peace Orchestra Middle East, 2012, 2.

dalyvavimo, teisės viršenybės ir bazinių socialinių paslaugų užtikrinimo.¹⁸³ Iki Jemeno suvienijimo Saleh režimas kovoje prieš likusius šiitų sukilėlius iš šiaurės bei 1994 m. vykusiame pilietiniame kare prieš socialistinių pažiūrų sukilėlius iš pietinės Jemeno dalies pasitelkė salafitų tinklus ir Afganistano karo veteranus mudžahedus. Arabijos pusiasalio Al Qaeda grupuotės galia taip pat iš dalies yra susijusi su šalies istorija, kai iš sostinės Sanos veikiančiai A. Saleh vadovaujama centrinei šalies valdžiai nepavykus įtvirtinti kontrolės visoje šalies teritorijoje, radikalių fundamentalistų tinklai, steigdami mokyklas ir teikdami gyventojams socialines paslaugas, kūrė paralelias valdžios struktūras Jemeno šiaurinėse teritorijose.¹⁸⁴ Atsižvelgiant į tai, kad praeito amžiaus pabaigoje A. Saleh socialistus sukilėlius iš šalies pietų įvardindavo kaip bedievius ir ragino Islamo ekstremistus vykdyti prieš juos džihadą, teigtina, kad A. Saleh naudojosi radikaliomis grupėmis kaip įrankiu, padedančiu siekti politinių tikslų.¹⁸⁵ Per šį A. Saleh vadovaujamo Jemeno režimo bendradarbiavimą su radikaliais kovotojais, buvo užmegzti ir suformuoti pakankamai glaudūs ryšiai, o dalis radikalų vėliau net buvo integruoti į šalies saugumo struktūras.¹⁸⁶ Pavyzdžiui, Jemeno politinio saugumo organizacija (PSO), Saleh vadovavimo laikotarpiu buvusi galingiausia šalies vidinio saugumo institucija, buvo glaudžiai susijusi su Al Qaeda – institucija žinojo grupuotės judėjimo kelius, tačiau dažniausiai nesiėmė jokių veiksmų teroristinei veiklai užkardyti.¹⁸⁷

Prezidento A. Saleh režimui pavaldžių jėgos struktūrų vykdyti veiksmai bei vidaus saugumo politika prisidėjo prie teroristinių grupuočių galimybių veikti Jemene. Pažymėtina, jog Jemene veikiančių teroristinių grupuočių keliama grėsmė ir šios grėsmės išlaikymas buvo vienas iš būdų A. Saleh išlaikyti režimo valdžią. Vienas iš dėmesio vertų aspektų yra A. Saleh režimo iš JAV gaunamų ir kovai su terorizmu skirtų lėšų panaudojimas. Nuo 2009 m., kai AQAP pradėjo aktyviau veikti Vakaruose, ir Jemenas buvo identifikuotas kaip pagrindinė Vidurio Rytų šalis, iš kurios gali būti planuojami teroristiniai išpuoliai, JAV karinė parama Jemeni išaugo nuo 2006 m. nustatytų 5 mln. JAV dolerių iki 150 mln. JAV dolerių.¹⁸⁸ Jemene veikiančius sukilėlius ir politinius priešus A. Saleh laikė didesne grėsme nei teroristinės grupuotės, todėl dalį iš JAV gautų lėšų režimas naudojo kovojant prieš hučių sukilėlius šiaurinėje šalies dalyje¹⁸⁹. Be to, dalis iš JAV gautų lėšų buvo panaudota steigiant asmeniškai A. Saleh pavaldžius elitinius karinius vienetus.¹⁹⁰ Jemene vyrauja požiūris, jog suvokdamas, kad iš JAV gaunama karinė ir ekonominė parama priklauso nuo JAV

¹⁸³ Berger et al., 2.

¹⁸⁴ Ten pat, 4.

¹⁸⁵ Kendall, *Contemporary Jihadi Militancy in Yemen*, 2.

¹⁸⁶ Berger et al., 5.

¹⁸⁷ Sam Kimball, „Whose Side Is Yemen On?“, FP, 2012. <<https://foreignpolicy.com/2012/08/29/whose-side-is-yemen-on/>> [žiūrėta 2021 03 29].

¹⁸⁸ Bergen et al., 5.

¹⁸⁹ Mantzikos, 253.

¹⁹⁰ Ten pat.

įsitikinimo Al Qaeda keliama grėsme, A. Saleh leido teroristinėms grupuotėms sąlyginai netrukdomai veikti šalies teritorijoje.¹⁹¹ Tokiu būdu, režimui netiesiogiai remiant teroristines grupuotes, AQAP sustiprėjo, o A. Saleh užsitikrino kovai su politiniais oponentais reikalingą finansavimą.

A. Saleh režimo netiesioginės paramos teroristinėms grupuotėms išraiška buvo regima ir Arabų pavasario metu. 2011 m. vykusių Arabų pavasario protestų metu A. Saleh pavaldžios karinės pajėgos šaudė į neginkluotus demonstracijų dalyvius Sanoje, Adene, Ta'iz, Hodeidoje ir kituose miestuose bei kaimo vietovėse.¹⁹² Šie šimtus aukų ir dar daugiau sužeistųjų nulėmę veiksmai nepadėjo atgrasyti gyventojų nuo bandymų nuversti A. Saleh, o tik dar labiau sustiprino gyventojų nepasitenkinimą režimu ir skatino įtūžusius žmones ieškoti pasipriešinimo būdų, tame tarpe ir jungiantis prie radikalių grupuočių. 2011 m. šalyje prasidėjus protestams, prieš AQAP nukreiptos kontrteroristinės operacijos buvo laikinai sustabdytos argumentuojant tuo, kad režimui reikia didesnių pajėgų siekiant atremti protestų bangą. Kontrteroristinės Jemeno pajėgos, kurios buvo įsikūrusios Abyan gubernijoje, 2011 m. kovo 29 d. buvo atitrauktos, o to pasekoje teritorijos kontrolė atiteko AQAP grupuotei, kuri vėliau paskelbė įkurianti Abyan emyratą, valdomą remiantis Šarijato teise.¹⁹³ A. Saleh veiksmais Arabų pavasario kontekste buvo siekta įtvirtinti savo galią ir nukreipti protestuojančių gyventojų dėmesį į kitas problemas, pavyzdžiui teroristinių grupuočių keliamą grėsmę. Dėl politinių priežasčių prezidento A. Saleh nurodymu į Jemeno sostinę perkelti kariniai vienetai neturėjo galimybės užkirsti kelio AQAP galios augimui, o tai savaime lėmė saugumo situacijos šalyje blogėjimą. Blogėjant saugumo situacijai ir akivaizdžiai augant AQAP galiai, buvo sustiprintas A. Saleh, kaip nepakeičiamo ir vienintelio šalies saugumą užtikrinti galinčio šalies vadovo, įvaizdis¹⁹⁴.

Apibendinant, A. Saleh vykdyta vidaus politika buvo grįsta išskaičiavimu ir siekiu išlaikyti režimo galią. A. Saleh naudojo teroristinių grupuočių keliamą grėsmę kaip išlikti valdžioje ir kovoti su politiniais oponentais padedantį įrankį. Nors A. Saleh vadovavimo laikotarpiu JAV vykdė atakas prieš AQAP, tačiau paties Jemeno režimo apatiškumas terorizmo grėsmei lėmė tai, jog AQAP galėjo pakankamai saugiai įsitvirtinti dalyje Jemeno vyriausybės nekontroliuojamų šalies teritorijų ir palaipsniui didinti savo pajėgumus.

¹⁹¹ Clausen, 54.

¹⁹² HRW, „Yemen: Stop Shooting Protesters“, 2011. <<https://www.hrw.org/news/2011/04/04/yemen-stop-shooting-protesters>> [žiūrėta 2021 04 02].

¹⁹³ Ng, 2.

¹⁹⁴ Daniel Green, *Defeating Al-Qaeda's Shadow Government in Yemen: The Need for Local Governance Reform*, Washington: Washington Institute for Near East Policy, 2019, 28.

4.2.2. Abdrabbuh Mansur Hadi vadovavimo laikotarpis

Sukilėliams hučiams užėmus Jemeno sostinę Saną 2014 m., galios vakuumas šalyje dar labiau išryškėjo. Jemene yra daugiau nei trys skirtingų tikslų siekiančios ir dalį šalies teritorijos kontroliuojančios bei tarpusavyje kovojančios ginkluotos grupės. Legitimi Jemeno vyriausybė, vadovaujama A. Hadi, pagrindiniu priešiniu laiko hučių sukilėliams. Tarptautinės bendruomenės pripažįstamo Jemeno prezidento Abdrabbuh Mansur Hadi įtaka šalies teritorijoje šiuo metu yra itin ribota, o jo vadovaujamos vyriausybės galia yra smarkiai priklausoma nuo arabų šalių koalicijos paramos. Nors terorizmo grėsmei A. Hadi vadovavimo laikotarpiu skiriama daugiau dėmesio nei buvo skiriama valdant A. Saleh, visgi teroristinės grupuotės nelaikomos tokia reikšminga grėsme kaip šalies vientisumui grėsmę keliantys sukilėliai. Atsižvelgiant į A. Hadi vyriausybei kylančius iššūkius, tame tarpe ir dalies valdžios pareigūnų ryšius su radikaliomis grupėmis bei Jemene egzistuojantį galios vakuumą, teroristinės grupuotės ir toliau gali sąlyginai netrukdomai veikti.

Nors A. Hadi vyriausybė kovoja prieš Jemene veikiančias teroristines grupuotes, dalis prezidento aplinkos ir A. Hadi kovoje prieš hučius remiančių karinių pajėgų praeityje galimai bendradarbiavo arba ir toliau bendradarbiauja su AQAP ir ISY, o tai kelia abejonių dėl galimybės artimiausiu metu įveikti šias teroristines grupuotes. Pažymėtini yra keli teroristinėms grupuotėms, ypač AQAP, palankūs dabartinės legitimios šalies valdžios ir jai lojalių karinių struktūrų aspektai. Visų pirma, pagrindinė Jemeno islamistinė partija al Islah, siejama su musulmonų brolija, iki šiol yra svarbi politinė jėga Jemeno vyriausybėje. Hučių sukilėliams užėmus Sanos miestą 2014 m., sukilėliai pirmiausiai taikėsi į al Islah partijos narius, kurių dalis dingo be žinios.¹⁹⁵ Dalis partijos narių ar su ja siejamų asmenų išreiškė palaikymą ir norą jungtis prie A. Hadi. Tarp pastarųjų buvo ir vienas iš Jemeno karinių pajėgų lyderių, dabartinis Jemeno viceprezidentas generolas majoras Ali Muhsin al Ahmar. Nors A. Ahmar pasiskelbė Generalinio liaudies kongreso (A. Hadi partijos) nariu, tačiau jį ir al Islah partiją sieja glaudūs ryšiai.¹⁹⁶ Dabartinis Jemeno viceprezidentas gen. mjr. A. Ahmar siejamas ne tik su islamistine partija, jo biografijoje pažymėtini ir ankstesni ryšiai su teroristinių grupuočių lyderiais. Praeito amžiaus devintajame dešimtmetyje A. Ahmar keliavo į Afganistaną, kur susitiko su Osama bin Ladenu ir padėjo jam verbuoti musulmonų kovotojus karui Afganistane.¹⁹⁷ Vėliau A. Ahmar buvo atsakingas už arabų mudžahedų perdislokavimą į Jemeną ir

¹⁹⁵ Canada: Immigration and Refugee Board of Canada, „Yemen: Treatment of Sunni Muslims by Houthis in Areas Under Houthi Control (2014-September 2017)“, 2017. <<https://www.refworld.org/docid/5a09aa064.html>> [žiūrėta 2021 04 14].

¹⁹⁶ Asher Orkaby, „Yemen 2021: Islah, the Houthis & Jihadis“, 2021. <<https://www.wilsoncenter.org/article/yemen-2021-islah-houthis-jihadis>> [žiūrėta 2021 04 10].

jų apgyvendinimą.¹⁹⁸ Būdamas vienu iš buvusiam Jemeno prezidentui A. Saleh pavaldžių generolų, A. Ahmar praėjusio amžiaus paskutiniojo dešimtmečio viduryje koordinavo džihadžių iš šiaurinės Jemeno dalies vykdytus kovinius veiksmus prieš pietinės šalies dalies sukilėlius. Pažymėtina, jog minėti džihadžiai kovojo prieš pietiečius remdamiesi tuometinio Jemeno teisingumo ministro ir religinio lyderio, dabar įtraukto į teroristų sąrašus¹⁹⁹, Abd Al-Majid Al-Zindani, fatva.²⁰⁰

Taip pat verta paminėti ir vienos iš Jemeno pilietinio karo pradžioje susikūrusių ginkluotų grupuočių, Abu al-Abbas batalionų, integravimą į A. Hadi vyriausybės karines pajėgas. Grupotė buvo suformuota musulmonų salafitų, kuriuos 2014 m. hučiai ištrėmė iš Saada provincijos, pagrindu. Nors šios ginkluotos grupuotės lyderis Adil Abduh Fari Uthman al-Dhubhani (dar žinomas kaip Abu al-Abbas) neturi jokio karinio išsilavinimo, prezidentas Hadi paskyrė jį rytinio Taiz miesto fronto vadu bei suteikė jam Jemeno kariuomenės pulkininko laipsnį.²⁰¹ Tokiu būdu Abu al-Abbas pavaldūs kovotojai tapo Hadi vyriausybės pajėgoms priklausančios 35-osios brigados dalimi. 2017 m. JAV paskelbė, jog Abu al-Abbas bendradarbiauja su AQAP ir ISY.²⁰² Nustatyta, jog 2016 m. jis koordinavo finansinės paramos užtikrinimą tarp įvairių sunitų kovotojų ir ISY grupuotės, o 2017 m. per Taiz gubernijoje bei užsienyje esančius šaltinius rinko AQAP skirtas lėšas.²⁰³ Nuo jo paskyrimo į šias pareigas, nepaisant sąsajų su Jemene veikiančiomis teroristinėmis grupuotėmis, jis bei jam pavaldūs kariniai dariniai sulaukė dosnios JAE ir Saudo Arabijos finansinės ir materialinės paramos.²⁰⁴

Teroristinių grupuočių gaunamos paramos veiksnio bei legitimios šalies valdžios korupcijos aktualumą liudija ir prezidento A. Hadi paskirto buvusio al-Bayda gubernatoriaus atvejis. Jemeno pilietinio karo pradžioje į al-Bayda gubernijos gubernatoriaus postą paskirtas Nayif Salih Salim al-Qaysi 2017 m. dėl ryšių su Al Qaeda buvo įtrauktas į asmenų, kuriems taikomos sankcijos,

¹⁹⁷ The Washington Institute for Near East Policy, „Yemeni Military Leader Tied to Terrorism Pledges to Protect Protesters“, 2011. <<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/yemeni-military-leader-tied-terrorism-pledges-protect-protesters>> [žiūrėta 2021 03 12].

¹⁹⁸ Ten pat.

¹⁹⁹ JT duomenys dėl asmenų, kuriems taikomos sankcijos.

<https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries/individual/abd-al-majid-aziz-al-zindani> [žiūrėta 2021 03 12].

²⁰⁰ Summer Ahmed, „AQAP in South Yemen: Past and Present“, 2019. <<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/aqap-south-yemen-past-and-present>> [žiūrėta 2021 03 12].

²⁰¹ Helal Aljamra, „Saudi and Emirati Duplicity Over Yemeni Militant Abu al-Abbas Raises Questions“, Inside Arabia, 2018. <<https://insidearabia.com/saudi-emirati-yemeni-abu-al-abbas/>> [žiūrėta 2021 03 15].

²⁰² U.S. Department of the Treasury, „Treasury and Terrorist Financing Targeting Center Partners Issue First Joint Sanctions Against Key Terrorists and Supporters“, 2017. <<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/pages/sm0187.aspx>> [žiūrėta 2021 03 17].

²⁰³ Ten pat.

²⁰⁴ Faisal Edroos, „Cars, Guns and TV Interviews: The Militiaman on the UAE Payroll“, Al Jazeera, 2018. <<https://www.aljazeera.com/features/2018/11/28/cars-guns-and-tv-interviews-the-militiaman-on-the-uae-payroll>> [žiūrėta 2021 04 02].

sąrašą.²⁰⁵ Eidamas gubernatoriaus pareigas al-Qaysi aktyviai bendradarbiavo su jo gubernijoje veikiančia AQAP, rinko ir perdavė šiai teroristinei grupei lėšas, prisidėjo prie AQAP operacijų Jemene planavimo ir finansavo AQAP treniruočių stovyklas.²⁰⁶ Naudodamasis savo kaip gubernatoriaus padėjimi al-Qaysi padėjo AQAP plėstis ir įsitvirtinti al-Bayda gubernijoje. 2017 m. liepą Jemeno vyriausybė pašalino Al-Qaysi iš gubernatoriaus pareigų.²⁰⁷

Pažymėtina ir tai, jog prezidento A. Hadi derybininku Jungtinėse Tautose paskirtas Abd al-Wahhab Muhammad Abd al-Rahman al-Humayqani taip pat siejamas su AQAP veikla.²⁰⁸ Al-Humayqani naudojo savo labdaros organizaciją kaip priedangą rinkti lėšoms, kurios vėliau buvo perduodamos AQAP.²⁰⁹ Jis taip pat organizavo AQAP remėjų iš Saudo Arabijos lėšų perdavimą Jemene veikiančiai grupei, bei prisidėjo prie 2012 m. įvykdyto išpuolio, kurio metu al-Bayda gubernijos Jemeno Respublikos gvardijos bazėje buvo susprogdinti improvizuoti sprogstamieji užtaisai ir žuvo septyni asmenys. Al-Humayqani taip pat yra įtariamas asmenų, kurie kėsinosi nužudyti Jemeno valdžios pareigūnus, užverbavimu į AQAP.

Taigi, sąsajos tarp prezidento A. Hadi valdžios atstovų ir radikalių islamistinių grupuočių atspindi Jemeno vidaus politikos kompleksškumą. Nors viena vertus, šalies karinės pajėgos, remiamos arabų koalicijos, kovoja prieš hučius ir teroristines grupes, kita vertus, dalis į Jemeno kariuomenę integruotų ginkluotų grupių (kaip Abu al-Abbas batalionai) ir valdžios pareigūnų yra siejami su AQAP ir ISY grupuotėmis. Per pilietinio karo kontekste pastebimą ryškų hučių grėsmės išskyrimą ir teroristinių grupuočių keliamos grėsmės marginalizavimą teroristinės grupuotės ir toliau gali sėkmingai verbuoti naujus narius, užsitikrinti finansavimą bei planuoti ir vykdyti teroristinius išpuolius.

4.3. Jemene veikiančių teroristinių grupuočių vidinė organizacija

Be visuomenės palaikymo ir šalies valdžios paramos veiksnių, Jemeno pilietinio karo kontekste taip pat svarbu pažvelgti ir į AQAP bei ISY grupuočių vidinę organizaciją, gebėjimą

²⁰⁵ U.S. Department of the Treasury, „Treasury Designates Al-Qaida, Al-Nusrah Front, AQAP, And Isil Fundraisers And Facilitators“, 2016. <<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl0462.aspx>> [žiūrėta 2021 04 03].

²⁰⁶ Ten pat.

²⁰⁷ Austin Bodetti, „The Yemeni Governor Caught Up in an Al-Qaeda Financing Scandal“, The New Arab, 2017. <<https://english.alaraby.co.uk/english/indepth/2017/11/9/the-yemeni-governor-caught-up-in-aqap-financing-scandal>> [žiūrėta 2021 04 02].

²⁰⁸ U.S. Department of the Treasury, „Treasury Designates Al-Qa'ida Supporters in Qatar and Yemen“, 2013. <<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl2249.aspx>> [žiūrėta 2021 03 12].

²⁰⁹ Ten pat.

sprešti vidinius iššūkius bei transformuoti įgalinančius veiksmus, t. y., visuomenės palaikymą bei valdžios paramą, į didesnę grupuotės įtaką.

4.3.1. AQAP vidinė organizacija

AQAP organizacinės struktūros modelis gali būti priskiriamas prie visų kanalų modelio. Atsižvelgiant į tai, jog Jemene AQAP veikia ne vienoje, o keliose teritorijose, šis struktūros modelis grupuotei suteikia lankstumo ir sudaro sąlygas efektyviau organizuoti teroristinę veiklą. Nors AQAP turi pagrindinį lyderį, grupuotės hierarchinė struktūra nėra itin griežta. AQAP emyro pavaldume yra regioniniai vadai bei propaganda užsiimantys grupuotės nariai.²¹⁰

Vertinant AQAP vidinės organizacijos ypatumus, pažymėtina, jog grupuotė susiduria su lyderystės, vidinio įtarumo, komunikacijos ir fragmentacijos iššūkiais. Grupuotė iki šiol turėjo tris lyderius – emyrus. Pirmasis, nuo 2009 m. grupuotei vadovavęs emyras buvo Nasser al-Wuhayshi, kuris 2015 m. vasarą drono atakos metu buvo nukautas.²¹¹ Vėliau grupuotės emyro pareigas perėmė Qasim al-Raymi, kuris buvo nukautas JAV vykdytos kontrteroristinės operacijos metu 2020 m. vasario mėnesį.²¹² Trečiasis AQAP emyras buvo Khalid bin Umar Batarfi, tačiau 2020 m. spalį jis buvo sulaikytas, o jo pavaduotojas Saad Atef al-Awlaqi žuvo.²¹³ AQAP iki šiol neįvardijo naujojo grupuotės emyro.

Taip pat pažymėtinos yra dalies grupuotės narių neigiamą požiūrį į emyrų kaitą ir pačias lyderių asmenybes atspindinčios AQAP publikacijos. Pavyzdžiui, pirmąjį AQAP lyderį al-Wuhayshi pakeitusio al-Raymi pamokymai ir pranešimai nebuvo publikuojami grupuotės medijoje net po trijų metų nuo al-Wuhayshi žūties, o didžiojoje dalyje propagandinės medžiagos ir toliau buvo naudojami senojo lyderio įrašai.²¹⁴ Tokia grupuotės viešųjų ryšių veikla sufleruoja naujų lyderių negebėjimą sukurti įtraukiančio ir grupuotės narius galinčio motyvuoti turinio. Trečiasis AQAP emyras Batarfi taip pat vengė aktyvaus komunikavimo per grupuotės medijų kanalus, o tai argumentavo siekiu sumažinti infiltracijos į grupuotę riziką.²¹⁵ Kiti aukšto rango AQAP nariai

²¹⁰ David Knoll, „Al Qaeda in the Arabian Peninsula (AQAP): An Al-Qaeda Affiliate Case Study“, CNA, 2017, 4.

²¹¹ BBC, „Yemen al-Qaeda Chief al-Wuhayshi Killed in US strike“, 2015. <<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-33143259>> [žiūrėta 2021 03 19].

²¹² Warren P. Strobel, „U.S. Operation Kills Qasim al-Raymi, Leader of al Qaeda in Yemen“, WSJ, 2020. <<https://www.wsj.com/articles/u-s-operation-kills-qasim-al-raymi-leader-of-al-qaeda-in-yemen-11581034058>> [žiūrėta 2021 03 19].

²¹³ Richard Spencer, „Senior al-Qaeda Fugitive Khaled Batarfi Captured in Yemen“, The Times, 2021. <<https://www.thetimes.co.uk/article/senior-al-qaeda-fugitive-khaled-batarfi-captured-in-yemen-73gt7q5qd>> [žiūrėta 2021 03 20].

²¹⁴ Kendall, *Contemporary Jihadi Militancy in Yemen*, 14.

²¹⁵ Al-Malahim Media, „Liqa’ Suhufi ma’ al-Shaykh Khalid bin ‘Umar Batarfi“, 2018, cituota iš Elisabeth Kendall, „Contemporary Jihadi Militancy in Yemen: How is the Threat Evolving?“. Washington: Middle East Institute, 2018.

nevengė viešai kritikuoti AQAP lyderių sprendimų, ypač susijusių su grupuotės neaktyvumu. Pavydžiui, AQAP šeichas Abu al-Bara tvirtino, kad visi tikri musulmonai turėtų kovoti, o ne slapstytis.²¹⁶ Jis taip pat kaltino AQAP lyderius dėl negebėjimo užtikrinti tinkamo jaunų grupuotės narių religinio parengimo ir disciplinos diegimo.²¹⁷

Jemeno bei kitų šalių vykdomi kontrteroristiniai veiksmai prisideda prie grupuotės viduje augančio įtarumo. Vien 2017 m. JAV įvykdė daugiau nei 120 oro atakų prieš AQAP ir ISY taikinius.²¹⁸ Dėl kontrteroristinių veiksmų, kurių metu nukaunami grupuotės nariai, AQAP patiria didelius nuostolius, kurie demoralizuoja bei supriešina kitus grupuotės narius. Besikartojančios sėkmingos kontrteroristinės operacijos AQAP viduje kuria įtarumo atmosferą, kai grupuotės nariai pradeda nebepasitikėti vieni kitais, kaltinti šnipinėjimu ir grupuotės saugumui reikšmingos informacijos nutekiniu.²¹⁹ 2018 m. pradžioje AQAP išleido filmą apie grupuotės viduje veikiančius šnipus ir būtinybę saugoti jautrią informaciją.²²⁰ Filme taip pat buvo paskelbta apie AQAP nariams taikomą visišką mobiliųjų įrenginių ir interneto naudojimo uždraudimą, kurį pažeidus grupuotės nariai būtų baudžiami.²²¹ Be mobiliųjų įrenginių ir interneto naudojimo draudimo, reikšmingi yra ir kiti komunikaciniai iššūkiai. Pavyzdžiui, AQAP medijų kanaluose įvairiais formatais talpinamų publikacijų įkėlimas vėluoja bent kelis mėnesius po jų sukūrimo.²²² AQAP medijų aktyvistų sulaikymas ar žūtis kontrteroristinių operacijų metu reikšmingai prisideda prie propagandinio AQAP turinio srauto mažėjimo.²²³

Bene aktualiausia dėl įvairių jau minėtų vidinių iššūkių AQAP grupuotei kylanti problema yra grupuotės fragmentacija. Retėjantys grupuotės pranešimai oficialiuose kanaluose ir vis dažniau regimi pavienių lokalių AQAP narių ar grupių pranešimai²²⁴ liudija grupuotės integralumo problemas. Grupuotės fragmentaciją atspindi ir nuo 2016 m. vasaros Taiz mieste prasidėję ideologiniai nesutarimai tarp įvairių salafitų džihadistų grupuočių, tame tarpe ir AQAP bei AQAP skėtinės organizacijos Ansar al-Sharia.²²⁵ AQAP šeichas Abu al-Bara per neformalius AQAP informacijos sklaidos kanalus ne sykį kritikavo grupuotės narius dėl korupcijos, pareigų

²¹⁶ Kendall, *Contemporary Jihadi Militancy in Yemen*, 13.

²¹⁷ Ten pat.

²¹⁸ Ten pat, 11.

²¹⁹ Al-Malahim Media, "Asrar wa-Akhtar wa-Rahil Akhyar", 2017, cituota iš Elisabeth Kendall, „Contemporary Jihadi Militancy in Yemen: How is the Threat Evolving?“. Washington: Middle East Institute, 2018.

²²⁰ Kendall, *Contemporary Jihadi Militancy in Yemen*, 11.

²²¹ Ten pat.

²²² Ten pat, 14.

²²³ Ten pat, 15.

²²⁴ Elisabeth Kendall, „Death of AQAP Leader Shows the Group’s Fragmentation—and Durability“, 2020. <<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/death-aqap-leader-shows-groups-fragmentation-and-durability>> [žiūrėta 2021 03 19].

²²⁵ Ten pat.

nevykdymo, egoizmo ir kitų nukrypimų nuo grupuotės ideologijos.²²⁶ AQAP narių dezertyravimas taip pat ženkliai prisidėjo prie grupuotės pajėgumų silpnėjimo. Jemeno pilietinio karo pradžioje dalis vidutinio rango AQAP kovotojų perėjo į ISY.²²⁷ Vien 2017 m. vasarą Shabwa provincijoje dezertyravo apie 150 AQAP kovotojų, dalis kurių vėliau prisijungė prie JAE vadovaujamų karinių vienetų.²²⁸ 2020 m. pradžioje ISIS medijų kanalas al-Taqwa Media publikavo dokumentus, kuriuose buvo rašoma apie mažiausiai 18 AQAP narių dezertyravimą.²²⁹ Dezertyravimo problemą patvirtinto ir AQAP, kai 2020 m. gegužę išleido atsakomąjį pareiškimą.²³⁰

Taigi, 2016 m. galios piką pasiekusi AQAP šiuo metu susiduria su įvairiomis vidinėmis-organizacinėmis problemomis. Nepriklausomai nuo AQAP gebėjimo prisitaikyti prie Jemeno kultūros, įgyti dalies genčių palaikymą, turimų ryšių su dalimi Jemeno vyriausybės atstovų, įvairūs vidiniai iššūkiai, įskaitant lyderystės, komunikacijos problemas, įtarumą ir šių iššūkių sukeltą fragmentiškumą, trukdo grupuotei efektyviai planuoti ir vykdyti teroristinę veiklą bei didinti grupuotės įtaką.

4.3.2. ISY vidinė organizacija

Islamo valstybės Jemene organizacinės struktūros modelis yra biurokratinis (hierarchinis). Centralizuota ISY struktūra skirstoma į tam tikrus administracinius vienetus - vilajetus (angl. Wilayat). Pagrindinis ISY administracinis vienetas yra Jemeno vilajetas, kuris skaidomas į smulkesnius administracinius vienetus (sub-vilajetus), pavadinamus priklausomai nuo provincijų, kuriose veikiama, pavadinimų (Hadramawt vilajetas, Sanaa vilajetas ir pan.).²³¹ Biurokratinis ISY organizacinės struktūros modelis aiškiai apibrėžia sprendimo priėmimo procesus, leidžia efektyviau kontroliuoti grupuotės narių veiksmus, tačiau prarandamas grupuotės lankstumas. Kitaip tariant, didžioji dalis ISY grupuotės narių turi būti derinami su grupuotės valdžia. Šis grupuotės bruožas iš dalies lėmė ir ISY negebėjimą prisitaikyti prie Jemeno gentinės bendruomenės ir įgyti vietinių gyventojų pasitikėjimą bei palaikymą.²³²

²²⁶ Kendall, *Contemporary Jihadi Militancy in Yemen*, 17.

²²⁷ Ashraf al-Falahi, „Islamic State extends its tentacles into Yemen“, *Al Monitor*, 2015. <<https://www.al-monitor.com/originals/2015/11/islamic-state-expands-yemen-qaeda-aqap.html>> [žiūrėta 2021 03 19].

²²⁸ Maggie Michael et al., „AP Investigation: US allies, al-Qaida battle rebels in Yemen“, *AP News*, 2018, <<https://apnews.com/article/f38788a561d74ca78c77cb43612d50da>> [žiūrėta 2021 04 03].

²²⁹ Kendall, *ISIS in Yemen: Caught in a Regional Power*.

²³⁰ Ten pat.

²³¹ Clausen, 58.

²³² Ten pat.

Yra žinoma, jog iki 2017 m. kovo mėn. ISY lyderiu buvo Saudo Arabijos pilietis Abu Bilal al-Harbi.²³³ Vėliau vadovavimą grupei perėmė Jemeno pilietis Abu Osama al-Muhajer, kurį 2019 m. birželį sulaikė Saudo Arabijos vadovaujamos koalicijos pajėgos.²³⁴ Po al-Muhajer sulaikymo ISY grupuotės lyderio poziciją užėmė Qabus bin Talib.²³⁵ Kalbant apie ISY vidinius iššūkius, pažymėtinas yra lyderystės ir fragmentacijos problemos. Grupuočių niekada neturėjo charizmatiško ir grupuotės narius galinčio suvienyti lyderio, o tai apsunkino ISY plėtros galimybes. 2015 m. gruodį grupei vadovavęs al-Harbi iš grupuotės vidaus sulaukė pasipriešinimo jo vadovavimui, kai ISY nariai kreipėsi į centrinį Islamo valstybės lyderius prašydami pakeisti grupuotės lyderį Jemene. Apie septyniasdešimt grupuotės narių, tame tarpe ir trys šarijos komiteto nariai, internete publikuotame laiške įvardijo įvairius Al-Harbi ir artimiausios jo aplinkos įvykdytus šarijos teisės pažeidimus: neteisėtą skundus pateikusių grupuotės kovotojų atleidimą, negebėjimą užtikrinti bazinių resursų kovų Hadramawt gubernijoje metu, nepaklusimą šarijos teismo sprendimui.²³⁶ Laiško autoriai nurodė, jog atsisako paklusti Islamo valstybės atšakos Jemene lyderiui, tačiau patvirtino ir toliau būsiantys lojalūs Islamo valstybės lyderiui-kalifui Abu Bakr al-Baghdadi.²³⁷ 2016 m. grupuotės viduje išryškėjo nesutarimai dėl tolimesnės strategijos: vieni pasisakė už teritorijų užėmimą ir valstybės Jemene paskelbimą, o kiti teigė, jog šiems veiksams dar anksti ir reikia palaukti.²³⁸ 2017 m. pabaigoje, po to kai buvo sunaikintos dvi ISY treniruočių bazės al-Bayda gubernijoje, dalis grupuotės narių perėjo į AQAP.²³⁹ Dalis į AQAP perėjusių radikalų kalbėjo apie ISY lyderių nukrypimą nuo grupuotės tikslų susidedant su narkotikų prekeiviais ir kovojant tarpusavyje dėl moterų.²⁴⁰ 2018 m. vėl išryškėjo nesutarimai ISY vadovybės tarpe, kai vieni al-Bayda ir Marib provincijose įsikūrę lyderiai siūlė intensyviai išpuolius Adeno mieste, o Adeno provincijoje įsikūrę grupuotės lyderiai šį siūlymą laikė rizikingu ir išreiškė poreikį kaupti jėgas ir puolimą atidėti vėlesniam laikui.²⁴¹

²³³ U.S. Department of the Treasury, „Treasury Sanctions Major Islamic State of Iraq and the Levant Leaders, Financial Figures, Facilitators, and Supporters“, 2015.

<<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl0188.aspx>> [žiūrėta 2021 04 05].

²³⁴ Reuters, „Saudi forces say they have captured leader of Yemen branch of Islamic State“, 2019.

<<https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-isis-idUSKCN1TQ1TX>> [žiūrėta 2021 04 05].

²³⁵ Norman Cigar, „Building an Islamic State: The Rise and Fall of Al-Qaida's State in Yemen 2011-2012“ *Journal of South Asian and Middle Eastern Studies*, 44(1), 2020.

<https://www1.villanova.edu/content/dam/villanova/artsci/jsames/papers/Cigar_Yemen_Redoubt_or_Remnant.pdf> [žiūrėta 2021 03 18].

²³⁶ Thomas Joscelyn, Bill Roggio, „Divisions Emerge Within the Islamic State's Yemen 'Province'“, *Long War Journal*, 2015. <<https://www.longwarjournal.org/archives/2015/12/divisions-emerge-within-the-islamic-states-yemen-province.php>> [žiūrėta 2021 03 18].

²³⁷ Clausen, 59.

²³⁸ Al Arabi, „Al-Dawla Al-Islamiya yan'a an al-maarik“ [The Islamic State Avoids Battles], 2016. <<https://www.al-arabi.com/s/3927>> [žiūrėta 2021 03 29].

²³⁹ Kendall, *The Failing Islamic State Within The Failed State of Yemen*, 79.

²⁴⁰ Ten pat.

²⁴¹ Al-Mashhad Al-Araby, „Khilaf alja DAISH li'l-istiana bi'l-intihariyin min Ma'rib wa'l-Bayda' li-tanfidih hajamat fi Adan“ [The ISIS Algae Dispute to Have Recourse to Suicide Operatives from Ma'rib and Al-Bayda' to Carry Out

Apibendrinant, Islamo valstybė Jemene nuo pat veiklos Jemene pradžios, t. y., prasidėjus Jemeno pilietiniam karui, turėjo vidinių lyderystės ir grupuotės fragmentacijos problemų. Griežta hierarchinė organizacinė struktūra ir nelanksti, iš centrinės Islamo valstybės grupuotės perimta veiklos strategija iš dalies lėmė negebėjimą išnaudoti pilietinio karo fone atsiradusio galios vakuumo bei įsitvirtinti Jemene. Galiausiai, geriau organizuota ir daugiau galios Jemene turinti AQAP taip pat prisidėjo prie ISY narių demoralizavimo, ko pasekoje dalis grupuotės narių dezertyravo ar perėjo į AQAP narių gretas.

Attacks in Aden], 2018, <<https://almashhadalaraby.com/news/21913>>, cituota iš Norman Cigar, „Building an Islamic State: The Rise and Fall of Al-Qaida's State in Yemen 2011-2012“, Journal of South Asian and Middle Eastern Studies, 44(1), 2020.

Išvados ir rekomendacijos

Šiame magistro darbe analizuojant Jemeno atvejį siekta patikrinti, kaip valstybės vidaus konfliktas sudaro sąlygas teroristinėms grupuotėms veikti. Darbe buvo lyginama kaip valstybės vidaus konflikto fone egzistuojantys veiksniai veikia skirtingas teroristines grupuotes, o tai leido geriau suprasti priežastinius ryšius. Atliktas tyrimas sudarė sąlygas prisidėti prie akademinių diskusijų dėl šalies viduje vykstančio konflikto poveikio toje šalyje veikiančioms organizuotoms teroristinėms grupuotėms, bei leido praktiškai patikrinti ankstesniuose tyrimuose iškeltas teorines idėjas. Tyrimas parodė, jog visuomenės ir valdžios parama teroristinėms grupuotėms yra aktualūs ir reikšmingi teroristines grupuotes įgalinantys veiksniai valstybės vidaus konflikto kontekste. Ši studija taip pat parodė, jog be visuomenės ir valdžios paramos veiksnių, įtaką teroristinių grupuočių galimybėms veikti daro ir grupuotės vidinės organizacijos veiksnys. Išanalizavus konkretų valstybės vidaus konflikto, t.y., Jemeno pilietinio karo, atvejį, galima išskirti šias pagrindines išvadas:

1. Jemeno visuomenės nepasitenkinimas pilietinio karo metu šalies valdžios ar valdžios partnerių vykdytais pertekliniais, civilių žūtis sukeliančiais veiksmais bei ilgalaikės gyventojų nuoskaudos sudarė sąlygas Jemene veikiančioms teroristinėms grupuotėms kurti joms palankų naratyvą bei radikalizuoti visuomenę. Ypatingai visuomenės nepasitenkinimu naudojosi Arabijos pusiasalio Al-Qaeda grupuotė, kuri aktyviai kūrė įvairių formatų propagandinį turinį, išryškindama visuomenės nuoskaudas ir siekdama radikalizuoti bei verbuoti Jemeno gyventojus, įgyti visuomenės palankumą. Arabijos pusiasalio Al-Qaeda grupuotė išnaudojo ir Jemeno gyventojų nuoskaudas dėl skurdo, nedarbo bei kitų ilgalaikių šalies gyventojų patiriamų problemų – keliose šalies provincijose grupuotė vykdė infrastruktūros plėtros bei gyventojų gerbūvio gerinimo projektus, rūpinosi atlyginimų mokėjimu, tiekė maistą ir vandenį. Panašaus pobūdžio veikla buvo aktyviai viešinama įvairiais medijų kanalais siekiant didinti grupuotės populiarumą šalyje. Jemeno pilietinis karas, kurio metu buvo sukurtos naujos ir sustiprintos senosios šalies gyventojų nuoskaudos, reikšmingai prisidėjo prie teroristinių grupuočių veiklos galimybių išplėtimo Jemene.

2. Legitimios Jemeno valdžios koncentravimasis į kovą prieš sukilėlius hučius bei ilgus metus trukęs radikalių grupių pasitelkimas kovojant prieš režimo oponentus įgalino teroristines grupuotes sąlyginai netrukdomai didinti įtaką šalies teritorijoje. Jemeno valdžios prioritizuojami sukilėlių hučių keliama iššūkiai terorizmo grėsmę nustūmė į paraštes. Tokiu būdu teroristinės grupuotės įgijo

daugiau erdvės ir galimybių veikti. Su teroristinėmis grupuotėmis siejamų asmenų dalyvavimas šalies valdyme taip pat didino teroristinių grupuočių potencialą.

3. Jemene veikiančios teroristinės grupuotės susiduria su vidiniais iššūkiais, ribojančiais šių grupuočių plėtros galimybes. Nepaisant Jemeno pilietinio karo kontekste egzistuojančių teroristinėms grupuotėms palankių sąlygų, grupuočių veiklos ir plėtros galimybės priklauso nuo gebėjimo efektyviai spręsti vidinius grupuotės iššūkius. Jemeno visuomenės nuoskaudas gebanti išnaudoti Arabijos pusiasalio Al-Qaeda susiduria su įvairiais vidinės organizacijos iššūkiais, įskaitant lyderystės, komunikacijos problemas, grupuotės viduje tvyrantį įtarumą ir, galiausiai, visų šių problemų nulemtą grupuotės fragmentiškumą. Islamo valstybės atšaka Jemene taip pat susiduria su panašiais vidiniais iššūkiais, iš kurių ryškiausi – lyderystės trūkumo ir grupuotės fragmentacijos. Ilgą laiką nesprendžiamos vidinės organizacijos problemos ne tik sumenkino teroristinių grupuočių kaip vieningų darinių įvaizdį, ribojo grupuočių gebėjimą išnaudoti pilietinio karo fone egzistuojančias įtakos didinimo galimybes, bet taip pat veda link grupuočių iširimo.

4. Nors tiek Arabijos pusiasalio Al-Qaeda, tiek Islamo valstybės Jemeno atšaka veikia toje pačioje valstybėje ir siekia panašių tikslų, tačiau pasirinkti skirtingi veiklos modeliai iš dalies lemia skirtingą šių grupuočių įtaką šalyje. Nuo pat pilietinio karo Jemene pradžios Arabijos pusiasalio Al-Qaeda pasižymėjo lankstumu ir gebėjimu prisitaikyti prie Jemeno kultūrinių ypatumų, o tai leido grupuotei įgyti dalies visuomenės pasitikėjimą. Toks grupuotės veiklos modelis taip pat leido užmegzti ryšius su gentinėmis bendruomenėmis ir panaudoti šiuos ryšius verbavimui ir radikalizavimui. Kita vertus, mažiau kultūriškai jautrus Islamo valstybės Jemene veiklos modelis ir negebėjimas efektyviai išnaudoti pilietinio karo konteksto lėmė itin ribotą šios grupuotės įtaką šalyje.

Šiame darbe tikrintų teroristines grupuotes įgalinančių veiksnių bei Jemeno atvejo analizės pagrindu gali būti formuluojamos rekomendacijos sprendimų priėmėjams dėl efektyvesnės kovos su terorizmu valstybės vidaus konflikto kontekste. Pirmoji ir antroji rekomendacijos yra aktualios ne tik Jemeno pilietinio karo, bet ir kitų valstybės vidaus konfliktų, kai šalyje veikia teroristinės grupuotės, atvejams.

1. Vienas iš potencialių netiesioginių, bet efektyvių būdų užkardyti teroristinių grupuočių plėtros galimybes yra aktyvūs veiksmai, kuriais siekiama mažinti ilgalaikes šalies gyventojų nuoskaudas. Dėl skurdo, aukšto nedarbo lygio, šalies valdžios negebėjimo užtikrinti valstybės funkcijų vykdymo ir panašių ilgalaikių problemų nusivylusi visuomenė yra lengviau pažeidžiama, ja lengviau manipuluoti. Nuoskaudų paveikta visuomenė yra potencialus teroristinių grupuočių

paramos šaltinis bei radikalizavimo objektas. Šalies gyventojų nuoskaudas mažinančių veiksmų pavyzdžiai yra humanitarinės pagalbos teikimas, parama užtikrinant viešąsias paslaugas, bei skurdo ir nedarbo lygio mažinimas teikiant ekonominę paramą valstybei.

2. Vykdant kinetinius kontrateroristinius veiksmus prieš teroristines grupuotes bei siekiant valstybės vidaus konflikto išsprendimo svarbu minimizuoti gyventojų nuoskaudas galinčios paaštrinti netiesioginės žalos tikimybę. Jei kontrateroristinės operacijos metu nukaunami keli ekstremistai, tačiau nukenčia civiliai, teroristinės grupuotės gyventojų pyktį gali panaudoti verbuojant naujus narius - civilių žūtys tampa papildomu teroristinių grupuočių propagandinį naratyvą stiprinančiu aspektu. Siekiant sumažinti valstybės vidaus konflikto žalą visuomenei ir išvengti teroristines grupuotes stiprinančių šios žalos pasekmių, taip pat svarbu užtikrinti konflikto ribose esančių valstybės kontroliuojamų provincijų gyventojų fizinį saugumą bei organizuoti derybas dėl konflikto sprendimo taikiomis priemonėmis.

3. Jemene veikiančių teroristinių grupuočių įtaka ir galia būtų reikšmingai sumažinta užtikrinus, jog su teroristinėmis grupuotėmis siejamiems asmenims būtų užkirstos galimybės užimti pareigas legitimioje Jemeno šalies valdžioje ar šalies jėgos struktūrose. Situacija, kai Jemeno valdžios institucijose dirba JAV ir Jungtinių Tautų Organizacijos identifikuoti su teroristinėmis grupuotėmis siejami asmenys ženkliai apsunkina kovą su terorizmu. Jemeno, o taip pat ir Vidurio Rytų regiono saugumu suinteresuotos šalys, prisidedančios prie kovos su Jemene veikiančiomis teroristinėmis grupuotėmis, bendradarbiaudamos su Jemeno prezidentu A. Hadi turėtų atkreipti dėmesį į šią problemą ir teikti jos sprendimui reikalingą paramą.

Valstybės vidaus konflikto ir terorizmo tematikos rėmuose pažymėtinos kelios svarbios tolimesnių tyrimų kryptys. Visų pirma, svarbu įvertinti teroristinių grupuočių veiklą kitose šalyse vykusių ar tebevykstančių vidaus konfliktų kontekste. Šioje šviesoje aktualūs galėtų būti Somalio, Libijos, Malio atvejai. Šie tyrimai leistų įvertinti, ar Jemene veikiančioms teroristinėms grupuotėms reikšmingi veiksniai atsikartoja ir kituose atvejuose. Taip pat pilietinio karo ir terorizmo ryšį nagrinėjančių tyrimų lauką reikšmingai papildyti galėtų tyrimai, kuriuose būtų vertinama kaip pasibaigęs pilietinis karas paveikia teroristinių grupuočių strategiją ir veiklos aktyvumą.

Literatūros sąrašas

1. Aboudouh, Ahmed, „The Saudi and UAE Cold War in Yemen Will Only Intensify – Even With the Recent Show of Unity“, Independent, 2020. <<https://www.independent.co.uk/voices/yemen-war-aden-saudi-arabia-uae-separatists-government-stc-a9490546.html>> [žiūrėta 2021 03 14].
2. ACLED, „Increasing Tribal Resistance to Houthi Rule“, 2019. <<https://acleddata.com/2019/03/07/increasing-tribal-resistance-to-houthi-rule/>> [žiūrėta 2021 03 02].
3. Ahmed, Summer, „AQAP in South Yemen: Past and Present“, 2019. <<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/aqap-south-yemen-past-and-present>> [žiūrėta 2021 03 12].
4. Al Arabi, „Al-Dawla Al-Islamiya yan’a an al-maarik“ [The Islamic State Avoids Battles], 2016. <<https://www.al-arabi.com/s/3927>> [žiūrėta 2021 03 29].
5. Al-Karimi, Khalid, „Al-Bukhaiti to the Yemen Times: “The Houthis’ takeover can not be called an invasion““, 2014. <<https://web.archive.org/web/20150217094452/http://www.yementimes.com/en/1826/interview/4467/Al-Bukhaiti-to-the-Yemen-Times>> [žiūrėta 2021 02 11].
6. Al-Malahim Media, „Asrar wa-Akhtar wa-Rahil Akhyar“, 2017, cituota iš Elisabeth Kendall, „Contemporary Jihadi Militancy in Yemen: How is the Threat Evolving?“. Washington: Middle East Institute, 2018.
7. Al-Malahim Media, „Liqa’ Suhufi ma’ al-Shaykh Khalid bin ‘Umar Batarfi“, 2018, cituota iš Elisabeth Kendall, „Contemporary Jihadi Militancy in Yemen: How is the Threat Evolving?“. Washington: Middle East Institute, 2018.
8. Aljamra, Helal, „Saudi and Emirati Duplicity Over Yemeni Militant Abu al-Abbas Raises Questions“, Inside Arabia, 2018. <<https://insidearabia.com/saudi-emirati-yemeni-abu-al-abbas/>> [žiūrėta 2021 03 15].
9. Almeida, Alex ir Michael Knights, „Yemen’s Fragile Balance“, 2019. <<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/yemens-fragile-military-balance>> [žiūrėta 2021 03 02].

10. Al-Ibbi, Abu al-Bara', „Positions on the Assassinations of Sheikhs and Preachers”, 2017, cituota iš Elisabeth Kendall, „Contemporary Jihadi Militancy in Yemen: How is the Threat Evolving?“. Washington: Middle East Institute, 2018.
11. Al-Falahi, Ashraf, „Islamic State extends its tentacles into Yemen“, Al Monitor, 2015. <<https://www.al-monitor.com/originals/2015/11/islamic-state-expands-yemen-qaeda-aqap.html>> [žiūrėta 2021 03 19].
12. Al-Mashhad Al-Araby, „Khilaf alja DAISH li'l-istiana bi'l-intihariyin min Ma'rib wa'l-Bayda' li-tanfidh hajamat fi Adan” [The ISIS Algae Dispute to Have Recourse to Suicide Operatives from Ma'rib and Al-Bayda' to Carry Out Attacks in Aden], 2018, <<https://almashhadalaraby.com/news/21913>>, cituota iš Norman Cigar, „Building an Islamic State: The Rise and Fall of Al-Qaida's State in Yemen 2011-2012“, Journal of South Asian and Middle Eastern Studies, 44(1), 2020.
13. Arab News, „Iranian Experts Plotted Attack on Aden Airport: yemeni pm“, 2021. <<https://www.arabnews.com/node/1785311/middle-east>> [žiūrėta 2021 04 02].
14. Arab News, „North Korea Trying to Sell Weapons to Houthis, Secret UN Report Reveals“, 2018. <<https://www.arabnews.com/node/1350851/world>> [žiūrėta 2021 04 02].
15. Arab News, „Yemeni Christian Priest Detained, Tortured by Houthis For Four Years“, 2021. <<https://www.arabnews.com/node/1806546/middle-east>> [žiūrėta 2021 03 04].
16. Arab News, „Yemen's New Government Sworn In, Ending Months of Wrangling“, 2020. <<https://www.arabnews.com/node/1783251/middle-east>> [žiūrėta 2021 03 09].
17. AQAP, „Statement Denying Links to the Bombings of Houthi Mosques in Sana'a”, 2015, cituota iš Elisabeth Kendall, „Contemporary Jihadi Militancy in Yemen: How is the Threat Evolving?“. Washington: Middle East Institute, 2018.
18. BBC, „Yemen's National Dialogue Conference Concludes With Agreement“, 2014. <<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-25835721>> [žiūrėta 2021 02 15].
19. BBC, „Yemen War: Saudi-Led Coalition Forces Face Trials Over Violations“, 2020. <<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-51488741>> [žiūrėta 2021 03 24].

20. BBC, „Yemen al-Qaeda Chief al-Wuhayshi Killed in US strike“, 2015. <<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-33143259>> [žiūrėta 2021 03 19].
21. Berger, Lars et al., „Yemen and the Middle East Conference: The Challenge of Failing States and Transnational Terrorism“, Academic Peace Orchestra Middle East, 2012, 2.
22. Bloom, Mia, *Dying to Kill: The Allure of Suicide Terror*, New York: Columbia University Press, 2005, 120.
23. Bodetti, Austin, „The Yemeni Governor Caught Up in an Al-Qaeda Financing Scandal“, The New Arab, 2017. <<https://english.alaraby.co.uk/english/indepth/2017/11/9/the-yemeni-governor-caught-up-in-aqap-financing-scandal>> [žiūrėta 2021 04 02].
24. Brachman, Jarret M. ir William F. McCants, „Stealing Al-Qa’ida’s Playbook“, *Studies in Conflict and Terrorism*, 29(4), 2006, 316.
25. Canada: Immigration and Refugee Board of Canada, „Yemen: Treatment of Sunni Muslims by Houthis in Areas Under Houthi Control (2014-September 2017)“, 2017. <<https://www.refworld.org/docid/5a09aa064.html>> [žiūrėta 2021 04 14].
26. Cigar, Norman, „Building an Islamic State: The Rise and Fall of Al-Qaida's State in Yemen 2011-2012“ *Journal of South Asian and Middle Eastern Studies*, 44(1), 2020. <https://www1.villanova.edu/content/dam/villanova/artsci/jsames/papers/Cigar_Yemen_Redoubt_or_Remnant.pdf> [žiūrėta 2021 03 18].
27. CISAC, „Al Qaeda in the Arabian Peninsula“, Stanford (CA): Stanford University, 2020. <https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/al-qaeda-arabian-peninsula#highlight_text_14840> [žiūrėta 2021 03 20].
28. Chatham House, „Yemen: Key Players and Prospects for Peace“, London: Chatham House, 2015. <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/events/2015-11-07-yemen-key-players-prospects-peace-meeting-summary_4.pdf> [žiūrėta 2021 03 20].
29. Clausen, Maria-Louise, „Islamic State in Yemen – A Rival to Al Qaeda?“, *Connections*, 16(1), 2017, 57.
30. Collins, Stephen D., „State-Sponsored Terrorism: In Decline, Yet Still a Potent Threat“, *Politics & Polity*, 42(1), 2014, 153.

31. Danzell, Orlandrew E. et al., „Determinants of Domestic Terrorism: An Examination of Ethnic Polarization and Economic Development”, *Terrorism and Political Violence*, 31(3), 2019, 551.
32. Della Porta, Donatella, *Social Movements, Political Violence, and the State*, Cambridge: Cambridge University Press, 1995, 197.
33. Edroos, Faisal, „Cars, Guns and TV Interviews: The Militiaman on the UAE Payroll“, Al Jazeera, 2018. <<https://www.aljazeera.com/features/2018/11/28/cars-guns-and-tv-interviews-the-militiaman-on-the-uae-payroll>> [žiūrėta 2021 04 02].
34. Euro News, „Yemen's War of Words: Hadi Asks Arab League for Help in Fighting Houthis“, 2015. <<https://www.euronews.com/2015/03/28/yemen-s-war-of-words-hadi-asks-arab-league-for-help-in-fighting-houthis>> [žiūrėta 2021 03 24].
35. Fahey, Susan ir Gary LaFree, „Does Country-Level Social Disorganization Increase Terrorist Attacks?“, *Terrorism and Political Violence*, 27(1), 2015, 81.
36. Findley, Michael G. ir Joseph K. Young, „Terrorism and Civil War: A Spatial and Temporal Approach to a Conceptual Problem”, *Perspectives on Politics*, 10(2), 2012, 300.
37. Gambrell, Jon, „Devices Found in Missiles, Yemen Drones Link Iran to Attacks“, AP News, 2020. <<https://apnews.com/article/4338ea6186ebefcd752c2c6e8f45d7a3>> [žiūrėta 2021 03 21].
38. Gandhi, Jennifer ir Ellen Lust-Okar, „Elections Under Authoritarianism”, *Annual Review of Political Science*, 12(1), 2009, 403-422.
39. Gerlach, Luther P., „The Structure of Social Movements: Environmental Activism and Its Opponents”, Kn. John Arquilla, David F. Ronfeldt (sud.), *Networks and Netwars: The Future of Terror, Crime, and Militancy*. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2001, 295.
40. Green, Daniel, *Defeating Al-Qaeda's Shadow Government in Yemen: The Need for Local Governance Reform*, Washington: Washington Institute for Near East Policy, 2019, 28.
41. Habib, Maria Abi ir Adam Entous, „U.S. Widens Role in Saudi-led Campaign Against Houthi Rebels in Yemen“, WSJ, 2015. <<https://www.wsj.com/articles/u-s-widens-role-in-saudi-led-campaign-against-yemen-rebels-1428882967>> [žiūrėta 2021 03 24].

42. Harris, Alistair, „Exploiting Grievances: Al-Qaeda in the Arabian Peninsula”, Carnegie Endowment for International Peace, 2010, 5.
43. HRW, „The Yemeni Government’s Brutal Response to Southern Movement Protests“, 2009. <<https://www.hrw.org/report/2009/12/15/name-unity/yemeni-governments-brutal-response-southern-movement-protests>> [žiūrēta 2021 03 05].
44. HRW, „Yemen: Stop Shooting Protesters“, 2011. <<https://www.hrw.org/news/2011/04/04/yemen-stop-shooting-protesters>> [žiūrēta 2021 04 02].
45. Institute for Economics & Peace, „Global Terrorism Index 2020: Measuring the Impact of Terrorism”, Sydney, 2020. <<http://visionofhumanity.org/reports>> [žiūrēta 2020 12 05].
46. Johnsen, Gregory D., „The Last Refuge: Yemen, al-Qaeda, and America’s war in Arabia”, New York: Norton, 2014, 272.
47. Joscelyn, Thomas ir Bill Roggio, „Divisions Emerge Within the Islamic State’s Yemen ‘Province’“, Long War Journal, 2015. <<https://www.longwarjournal.org/archives/2015/12/divisions-emerge-within-the-islamic-states-yemen-province.php>> [žiūrēta 2021 03 18].
48. JT duomenys dėl asmenų, kuriems taikomos sankcijos. <https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries/individual/abd-al-majid-aziz-al-zindani> [žiūrēta 2021 03 12].
49. Kalyvas, Stathis N., *The Logic of Violence in Civil War*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006, 244.
50. Kendall, Elisabeth, „Contemporary Jihadi Militancy in Yemen: How is the Threat Evolving?“. Washington: Middle East Institute, 2018. <https://www.mei.edu/sites/default/files/publications/MEI%20Policy20Paper_Kendall_7.pdf> [žiūrēta 2021 03 15].
51. Kendall, Elisabeth, „The Failing Islamic State Within the Failed State of Yemen“, *Perspectives on Terrorism*, 13(1), 2019, 78.
52. Kendall, Elisabeth, „ISIS in Yemen: Caught in a Regional Power Game“, 2020. <<https://newlinesinstitute.org/isis/isis-in-yemen-caught-in-a-regional-power-game-2/>> [žiūrēta 2021-03-20].

53. Kendall, Elisabeth, „Death of AQAP Leader Shows the Group’s Fragmentation—and Durability“, 2020. <<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/death-aqap-leader-shows-groups-fragmentation-and-durability>> [žiūrėta 2021 03 19].
54. Kellen, Konrad, *Terrorists - What Are They Like? How Some Terrorists Describe Their World and Actions*. Santa Monica (CA): RAND, 1980.
55. Khalel, Sheren, „UAE Deeply Involved in Yemen Despite Claims of Withdrawal, Experts Say“, 2021. <<https://www.middleeasteye.net/news/uae-yemen-conflict-deeply-involved-experts-say>> [žiūrėta 2021 03 12].
56. Kimball, Sam, „Whose Side Is Yemen On?“, FP, 2012. <<https://foreignpolicy.com/2012/08/29/whose-side-is-yemen-on/>> [žiūrėta 2021 03 29].
57. Kilberg, Joshua, „A Basic Model Explaining Terrorist Group Organizational Structure“, *Studies in Conflict & Terrorism*, 35(1), 2012, 811.
58. Kleijer, Karline, „Yemen: 'The Children Have a Game Called Airstrike in Which They Fall to the Ground'“, *the guardian*, 2015. <<https://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2015/nov/09/yemen-the-children-have-a-game-called-airstrike-in-which-they-fall-to-the-ground>> [žiūrėta 2021 03 24].
59. Knoll, David, „Al Qaeda in the Arabian Peninsula (AQAP): An Al-Qaeda Affiliate Case Study“, CNA, 2017, 4.
60. Kydd, Andrew H. ir Barbara F. Walter, „The Strategies of Terrorism“, *International Security*, 31(1), 2006, 52.
61. Kurlansky, Mark, *The Basque History of the World*, London: Penguin, 1999, 241.
62. Lake, David A., „Rational Extremism: Understanding Terrorism in the Twenty-first Century“, *Dialogue IO*, 1(1), 2003, 19.
63. Levitt, Matthew, *Hamas: Politics, Charity, and Terrorism in the Service of Jihad*, New Haven: Yale University Press, 2006, 17.
64. Mantzikos, Ioannis, „Somalia and Yemen: The Links between Terrorism and State Failure“, *Digest of Middle East Studies*, 20(2), 2011, 243.

65. McCauley, Clark R. ir Mary E. Segal, „Terrorist Individuals and Terrorist Groups: The Normal Psychology of Extreme Behavior”, Kn. Jo Grobel, Jeffrey H. Goldstein (sud.), *Terrorism: Psychological perspectives*, Seville: Seville University Press, 1989, 41-64.
66. Menkhaus, Ken, *Somalia: State Collapse and the Threat of Terrorism*, New York: Routledge, 2004, 34.
67. MERIP, „The Southern Transitional Council and the War in Yemen”, 2018. <<https://reliefweb.int/report/yemen/southern-transitional-council-and-war-yemen>> [žiūrėta 2021-03-10].
68. Michael, Maggie et al., „AP Investigation: US allies, al-Qaida battle rebels in Yemen“, AP News, 2018, <<https://apnews.com/article/f38788a561d74ca78c77cb43612d50da>> [žiūrėta 2021 04 03].
69. Montgomery, Marcus, „A Timeline of the Yemen Crisis, from the 1990s to the Present“, 2021. <http://arabcenterdc.org/policy_analyses/a-timeline-of-the-yemen-crisis-from-the-1990s-to-the-present/> [žiūrėta 2021 03 02].
70. Morselli, Carlo et al., „The Efficiency/Security Trade-Off in Criminal Networks”, *Social Networks*, 29(1), 2007, 149.
71. Newman, Edward, „Weak States, State Failure, and Terrorism”, *Terrorism and Political Violence*, 19(4), 2007, 464.
72. New York Times, „Yemen Claims Victory in Civil War After Seizing Rebel City“, 1994. <<https://www.nytimes.com/1994/07/08/world/yemen-claims-victory-in-civil-war-after-seizing-rebel-city.html>> [žiūrėta 2021 03 02].
73. Ng, Aaron, „In Focus: Al Qaeda in the Arabian Peninsula (AQAP) and the Yemen Uprisings“, *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 3(6), 2011, 3.
74. Novak, Jane, „Arabian Peninsula al Qaeda Groups Merge“, 2009. <https://www.longwarjournal.org/archives/2009/01/arabian_peninsula_al.php> [žiūrėta 2021 02 27].
75. Oberschall, Anthony, „Explaining Terrorism: The Contribution of Collective Action Theory”, *Sociological Theory*, 22(1), 2004, 29.

76. Oots, Kent L., „Organizational Perspectives on the Formation and Disintegration of Terrorist Groups”, *Terrorism*, 12(3), 1989, 140.
77. Orkaby, Asher, „Yemen 2021: Islah, the Houthis & Jihadis”, 2021. <<https://www.wilsoncenter.org/article/yemen-2021-islam-houthis-jihadis>> [žiūrėta 2021 04 10].
78. Powell, Walter W., „Neither Market Nor Hierarchy: Network Forms of Organization”, Kn. Barry M. Staw, Larry L. Cummings (sud.), *Research in Organizational Behavior*. Connecticut: JAI Press, 1990, 303.
79. Prezidento A. Hadi kreipimasis dėl paramos kovojant prieš hučius, 2015. <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_217.pdf> [žiūrėta 2021 03 25].
80. Reuters, „Saudi forces say they have captured leader of Yemen branch of Islamic State“, 2019. <<https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-isis-idUSKCN1TQ1TX>> [žiūrėta 2021 04 05].
81. Reuters, „U.S. Navy Says It Seized Weapons from Iran Likely Bound for Houthis in Yemen“, 2016. <<https://www.reuters.com/article/us-iran-usa-yemen-arms-iduskcn0x12db>> [žiūrėta 2021 03 20].
82. Reuters, „Iran's Khamenei Backs Yemen's Houthi Movement, Calls for Dialogue“, 2019. <<https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-iran/irans-khamenei-backs-yemens-houthi-movement-calls-for-dialogue-iduskcn1v31w3>> [žiūrėta 2021 03 22].
83. Rledel, Bruce, „Who Are the Houthis, and Why Are We at War With Them?“, 2017. <<https://www.brookings.edu/blog/markaz/2017/12/18/who-are-the-houthis-and-why-are-we-at-war-with-them/>> [žiūrėta 2021 03 02].
84. Rubin, Gabriel, „Breaking the Prison-Jihadism Pipeline: Prison and Religious Extremism in the War on Terror.“, Kn. Kent. R. Kerley (sud.), *Finding Freedom in Confinement: The Role of Religion in Prison Life*. Santa Barbara (CA): Praeger, 2018, 29.
85. Sambanis, Nicholas, „Using Case Studies to Expand Economic Models of Civil War“, *Perspectives on Politics*, 2(2), 2004, 263.
86. Sambanis, Nicholas, „Terrorism and Civil War“, Kn. Philip Keefer, Norman Loayza (sud.), *Terrorism, Economic Development and Political Openness*. New York: Cambridge, 2008, 174-206.

87. SITE, „AQAP Declares Latest U.S. Raid in Yemen Only Incites Muslims, Fighters Against America“, 2017. <<https://ent.siteintelgroup.com/Jihadist-News/aqap-declares-latest-u-s-raid-in-yemen-only-incites-muslims-fighters-against-america.html>> [žiūrėta 2021 03 20].
88. Siyech, Mohammed S., „A Comparative Analysis of “Islamic State” & Al Qaeda in Yemen”, *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 8(8), 2016, 12.
89. Spencer, Richard, „Senior al-Qaeda Fugitive Khaled Batarfi Captured in Yemen“, *The Times*, 2021. <<https://www.thetimes.co.uk/article/senior-al-qaeda-fugitive-khaled-batarfi-captured-in-yemen-73gt7q5qd>> [žiūrėta 2021 03 20].
90. Stanton, Jessica A., „Terrorism in the Context of Civil War”, *The Journal of Politics*, 75(4), 2013, 1012.
91. Steward, Megan A., „Civil War as State-Making: Strategic Governance in Civil War”, *International Organization*, 72(1), 2017, 206.
92. Strobel, Warren P., „U.S. Operation Kills Qasim al-Raymi, Leader of al Qaeda in Yemen“, *WSJ*, 2020. <<https://www.wsj.com/articles/u-s-operation-kills-qasim-al-raymi-leader-of-al-qaeda-in-yemen-11581034058>> [žiūrėta 2021 03 19].
93. Swift, Christopher, „Arc of Convergence: AQAP: Ansar al-Shari’a and the Struggle for Yemen”, *CTC Sentinel*, 5(6), 2012, 2-4.
94. Tajfel, Henri, *Social Identity and Intergroup Behavior*, Cambridge. England: Cambridge University Press, 1982, 72.
95. The Washington Institute for Near East Policy, „Yemeni Military Leader Tied to Terrorism Pledges to Protect Protesters“, 2011. <<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/yemeni-military-leader-tied-terrorism-pledges-protect-protesters>> [žiūrėta 2021 03 12].
96. UNICEF, „Conflict Analysis Summary: Yemen”, 2014. <<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Conflict-Analysis-Summary-Yemen-Final1.pdf>> [žiūrėta 2021 03 28].
97. UN Security Council, „Final Report of the Panel of Experts on Yemen”, 2018, 48. <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2018_68.pdf> [žiūrėta 2021 03 21].

98. U.S. Department of the Treasury, „Treasury and Terrorist Financing Targeting Center Partners Issue First Joint Sanctions Against Key Terrorists and Supporters“, 2017. <<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/pages/sm0187.aspx>> [žiūrėta 2021 03 17].
99. U.S. Department of the Treasury, „Treasury Designates Al-Qaida, Al-Nusrah Front, AQAP, And Isil Fundraisers And Facilitators“, 2016. <<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl0462.aspx>> [žiūrėta 2021 04 03].
100. U.S. Department of the Treasury, „Treasury Designates Al-Qa’ida Supporters in Qatar and Yemen“, 2013. <<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl2249.aspx>> [žiūrėta 2021 03 12].
101. U.S. Department of the Treasury, „Treasury Sanctions Major Islamic State of Iraq and the Levant Leaders, Financial Figures, Facilitators, and Supporters“, 2015. <<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl0188.aspx>> [žiūrėta 2021 04 05].
102. Washington Post, “Who is Killing Yemen’s Clerics? Mystery Murders Are Sending a Chill Through the Mosques”, 2018. <https://www.washingtonpost.com/world/middle-east/who-is-killing-yemens-clerics-mystery-murders-are-sending-a-chill-through-the-mosques/2018/08/27/10b7da3c-ce0f-49e2-ad8e-d4adf05ef885_story.html> [žiūrėta 2021 03 16].
103. WFP, „WFP Yemen: Situation Report 2“, 2021. <<https://www.wfp.org/publications/yemen-0>> [žiūrėta 2021 03 20].
104. White, Robert W., „From Peaceful Protest to Guerilla War: Micromobilization of the Provisional Irish Republican Army“, *American Journal of Sociology*, 94(6), 1989, 1293.
105. Wolf, Siegfried O., „Pakistan and State-Sponsored Terrorism in South Asia“, Kn. Siegfried O. Wolf, Paulo Casaca (sud.), *Terrorism Revisited: Islamism, Political Violence and State-Sponsorship*. Brussels: Springer, 2019, 109.
106. World Bank, „The World Bank In Yemen“, 2021. <<https://www.worldbank.org/en/country/yemen/overview#1>> [žiūrėta 2021 03 25].
107. Yemen Polling Center, „Perceptions of The Yemeni Public on Living Conditions and Security-Related Issues“, Sanaa, 2017. <http://www.yemenpolling.org/advocacy/upfiles/YPCPublications_YPC-Data---Perceptions-of-the-

[Yemeni-public-on-living-conditions-and-security-related-issues---May-2017.pdf](#)> [žiūrėta 2021 03 12].

108. Yemen Polling Center, „Perceptions of the Yemeni Public on Security-Related Issues”, Sanaa, 2019.

<[https://yemenpolling.org/Projects-en/ICSP Survey 2019 Preliminary findings 26 01 2020.pdf](https://yemenpolling.org/Projects-en/ICSP_Survey_2019_Preliminary_findings_26_01_2020.pdf)> [žiūrėta 2021 03 20].

Summary

The master's thesis is entitled "Internal State Conflict as a Medium for Terrorist Organizations' Activity: The Case of Yemen".

Object of the thesis is the relationship between internal state conflict and terrorist organization's activity. The main focus of the thesis is placed on the analysis of the civil war induced factors that enable terrorist organizations in the case of the ongoing Yemeni civil war.

Aim of the thesis – to assess how internal state conflict creates conditions for terrorist organizations' activity. The following tasks have been raised in order to achieve this aim:

1. To systematize existing research focusing on relationship between civil war and terrorism, and identify civil war aspects, which are regarded as being the most important in enabling terrorist organizations.

2. To operationalize the most important enabling factors of terrorism by determining methods to detect and evaluate these factors in the case of Yemeni civil war.

3. To analyze the case of Yemeni civil war and evaluate whether the identified enabling factors of terrorism are significant.

4. To present conclusions and recommendations regarding the effective ways to fight terrorism in the context of civil war.

After the assessment of previous research, three internal state conflict's induced enabling factors of terrorism were identified. The first enabling factor was public support for terrorist organizations partially caused by both civil war and long-term grievances. The second enabling factor was direct and indirect state support for terrorist organizations. The third important factor was terrorist organizations' ability to solve internal problems that arise within the group. All of the above mentioned enabling factors of terrorism were assessed through the lense of the ongoing Yemeni civil war.

The master's thesis reveals that Yemeni public's discontent caused by excessive Yemen government's and its partners' military actions throughout the civil war, and long-term Yemeni grievances created favorable conditions for Yemen based terrorist organizations to produce propaganda and attempt to radicalize the Yemeni public. Furthermore, Yemen government's long-lasting focus on the Houthi rebels and previous government's close ties with radical groups in the

fight against political opponents allowed terrorist organizations to grow and thrive in Yemen. Challenges caused by Houthi insurgency in the eyes of Yemen government make the threat of terrorism seem like a secondary issue that can be dealt with in the future. This marginalization of the threat of terrorism is illustrated by the fact that there are persons linked to AQAP and ISY that act beside and within the legitimate government of Yemen. Despite favorable conditions in the context of Yemeni civil war, terrorist organizations face multiple internal challenges that limit the groups' ability to grow. Examples of the internal challenges that terrorist organizations based in Yemen face are miscommunication, leadership problems, suspicion within the group and fragmentation.

Within the limitations of the tested factors that enable terrorist organizations, several recommendations can be made regarding the fight against terrorism. It is important that decision makers address the issue of public grievances. Society affected by civil war and long-term grievances is an easy target for terrorist propaganda and radicalization, thus it is crucial to minimize collateral damage caused by military actions and to support the efforts to mitigate the long-term public grievances. Regarding the Yemen's case, it is highly recommended to establish mechanisms that would prevent persons linked to terrorist organizations from holding office or any positions within the government of Yemen.

This thesis was an attempt to take a step towards a better understanding of the relationship between internal state conflict and terrorism, and to contribute practical insights to academic discussions regarding this topic. Yemen's case study allowed to test and confirm the importance of the previously mentioned enabling factors of terrorism in the context of civil war. A look at how the termination of civil wars affects the strategies and activity of terrorist organizations, and studies of other cases, e.g., Somali, Libya or Mali, would be prospects for future research.